

ANKARA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM YÖNETİMİ VE POLİTİKASI ANABİLİM DALI
EĞİTİM YÖNETİMİ VE TEFTİŞİ PROGRAMI

İLKOKUL ÖĞRETMENLERİNİN OKUL BİNA VE BAHÇELERİNİN
ÇOCUKLARIN HAKLARINA UYGUNLUĞUNA İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ

Özlem ÖZAKTAN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Ankara
Kasım, 2014

ANKARA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM YÖNETİMİ VE POLİTİKASI ANABİLİM DALI
EĞİTİM YÖNETİMİ VE TEFTİŞİ PROGRAMI

İLKOKUL ÖĞRETMENLERİNİN OKUL BİNA VE BAHÇELERİNİN
ÇOCUKLARIN HAKLARINA UYGUNLUĞUNA İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ

Özlem ÖZAKTAN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman: Prof. Dr. Yasemin KEPENEKCİ

Ankara
Kasım, 2014

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü'ne,

Bu çalışma jürimiz tarafından Eğitim Yönetimi ve Politikası Anabilim Dalında
YÜKSEK LİSANS TEZ ÇALIŞMASI RAPORU olarak kabul edilmiştir.

Başkan: Prof.Dr.İnayet AYDIN

Üye: Prof.Dr.Yasemin KEPENEKÇİ (Danışman).....

Üye: Yrd. Doç. Dr. Alper BÜYÜKKARAGÖZ.....

Onay

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

.../.../2014

Prof. Dr. İsmail GÜVEN

Enstitü Müdürü

ÖNSÖZ

Günümüzde eğitim programları değişen ve gelişen dünyaya paralel olarak sürekli değişmekte ve yenilenmektedir. Eğitim programları geliştirilirken eğitim yapıları aynı kalmakta veya yeterli ölçüde değişip, yenilenememektedir. İlkokullar, toplumsal alandaki nüfus artışı ile nüfus hareketliliği ve eğitim karşısında her geçen gün daha da yetersiz kalmış; bu yüzden, okul bina donatıları sorunları her zaman ilkokulların temel sorunlarını oluşturmuştur.

Eğitim yapılarının, kullanıcıların gereksinimlerini yeterli düzeyde karşılayabilmesi ve onları olumlu yönde etkilemesi oldukça önemlidir. Okul bina ve bahçelerinin, fiziksel açıdan öğrenci ve eğitim işgörenlerinin gereksinimlerini karşılayan, değişen eğitim programlarının rahatlıkla uygulanabileceği ortamları sağlayabilen, öğrenci ve eğitim işgörenlerinin içinde bulunmaktan mutluluk duyacakları mekânlar olarak yapılanması oldukça önemlidir.

Ankara İli Merkez ilçelerindeki ilkokullarda görevli öğretmenlerin okulların bina ve bahçesinin çocuk haklarına uygunluğuna ilişkin görüşlerinin ayrıntılı olarak incelenmesi amacıyla yapılan bu çalışma, birçok kişinin emeğiyle tamamlanmıştır. Bu çalışmamın her aşamasında bana büyük bir özveriyle, özenle, sabırla ve inançla destek olarak, katkılarını esirgemeyen Sayın Prof.Dr. Yasemin KEPENEKÇİ'ye teşekkürlerimi arz ederim. Ayrıca, bu çalışmaları yapmam konusunda yüreklendiren değerli arkadaşım Fatma Baysal ile eğitim sürecinde büyük özveri ve sabır göstererek hiçbir zaman desteklerini esirgemeyen eşime ve oğluma da teşekkürlerimi sunarım.

Ankara, Kasım 2014

Özlem ÖZAKTAN

ÖZET

İLKOKUL ÖĞRETMENLERİNİN OKUL BİNA VE BAHÇELERİNİN ÇOCUKLARIN HAKLARINA UYGUNLUĞUNA İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ

ÖZAKTAN, Özlem

Yüksek Lisans, Eğitim Yönetimi ve Politikası Ana Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Yasemin Kepenekci

Kasım, 2014, 142+XV Sayfa

Bu araştırmanın amacı; Ankara İli'nde bulunan kamu ilkokul bina ve bahçelerindeki donatıların yeterliği ile ilkokul bina ve bahçelerinin çocuğun yaşama, gelişim, öğrenim ve oyun oynama haklarına uygunluğunu bu okullarda görev yapan öğretmenlerin görüşleri doğrultusunda ortaya koymaktır. Araştırmanın örneklemini 2013-2014 eğitim-öğretim yılında kamu ilkokullarında görev yapan 362 öğretmen oluşturmuştur. Veriler araştırmacı tarafından geliştirilen “İlkokul Öğretmenlerinin Okul Bina ve Bahçelerinin Çocukların Haklarına Uygunluğuna İlişkin Görüşlerini Belirleme Ölçeği” ile toplanmıştır. Elde edilen veriler SPSS 18.00 programıyla analiz edilmiştir.

Bu araştırmada elde edilen bulgulara göre, okul bina ve bahçelerdeki donatılarda eksiklikler görülmüştür. Çalışma yapılan okullarda resim odası, müzik odası, müze, tören/konferans odası, dinlenme alanları, ilkyardım odası ve temizlik malzemeleri odasının genişliği ve büyüklüğünün yetersiz olduğu ortaya çıkmıştır.

Okulların temizlik ve hijyen bakımından, güvenlik bakımından ve engelli ihtiyaçlarını karşılama bakımından yeterli olmadığı; okul binalarının zemin döşemeleri sağlığa uygunluk ve kullanışlılık açısından, okul bina koridorlarının büyüklük ve genişlik açısından, merdivenlerin yükseklik (rıht) ve basamak genişliği açısından yeterli olmadığı görülmüştür.

Okul bahçelerinin, eğitsel ve eğitime yardımcı olan olanakları bakımından yoksun bir görünümde olduğu; öğrencilerin sadece oyun, dinlenme ve tören

gereksinimlerini karşılamaya yönelik olduğu görülmüştür. Sınırlı düzenlemelere sahip bulunan okul bahçelerinin, zemin ve çevre düzenlemeleri ile öğrenci başına düşen alanlar bakımından da yetersizlik içinde olduğu ortaya çıkmıştır.

Okul bina ve bahçesinin çocuğun güvenli ve sağlıklı okul ortamında yaşaması hakkına uygunluğuna ilişkin olarak; okul bina ve bahçelerinin çocuklar için güvenli ve sağlıklı bir ortam olmaktan uzak olduğu, bu konuda çok eksiklerinin bulunduğu görülmektedir. Bulgular katılımcıların, okul binalarının çocuğun fiziksel ve ruhsal gelişimi hakkına uygunluk bakımından genel anlamda yeterli olmadığını ortaya koymaktadır. Özellikle sınıf ortamının ferahlığı, rengi ve ışık alma durumunda yetersizlik kendisini fazlasıyla göstermektedir. Okul bina ve bahçesinin çocuğun öğrenim hakkına uygunluğuna ilişkin olarak; okul bina ve bahçelerinin çocuklar için genel anlamda yeterli olmadığını ortaya koymaktadır. Özellikle sınıf ortamının eğitim ve öğretim için uygunluğu ve sınıflarda kullanılan eğitim ve öğretim materyellerinin konulduğu alanlar bakımından yetersizlik mevcuttur. Bulgular, okul binasının çocuğun oyun oynama hakkına uygunluk bakımından birtakım eksikler olmakla birlikte genel anlamda yeterli olduğunu ortaya koymaktadır.

Araştırma sonuçlarına göre; erkek katılımcılar kadın katılımcılara göre okul bina donanım ve araçlarının çocuğun oyun oynaması için daha uygun olduğunu ifade etmişlerdir. Bulgulara göre 50-59 yaş aralığındaki kıdemli öğretmenler, 20-29 aralığındaki kıdemsiz öğretmenlere göre okul bina ve bahçelerinin çocuk güvenliği ve sağlığı açısından daha uygun olduğunu değerlendirmektedirler. 751-1000 öğrencinin bulunduğu okullarda çalışan katılımcılar, 1001 ve üstü öğrencinin bulunduğu, 501-750 öğrencinin bulunduğu ve 500 ve altı öğrencinin bulunduğu okullarda çalışan katılımcılara göre okul bina ve bahçelerinin çocuğun öğretimi bakımından daha uygun olduğunu ifade etmişlerdir. Katılımcıların öğrenim durumuna göre okul bina ve bahçelerinin çocuk haklarına uygunluğu farklılık göstermemektedir.

Okul binalarında eksiklikleri gidermek için; müzik, resim vb. derslerin yapılabileceği özel derslikler ve deney, bilgisayar çalışmalarının yürütüleceği laboratuvarlar kurulmalıdır. Bunların yanında, ilkokullarda çok az bulunan çok amaçlı salon, spor salonu, eğitsel kulüp odaları ve müze gibi mekanlar oluşturulmalıdır. Okullarda müze ortamları oluşturulmalı ve buraları okul ve çevresine hizmet veren kültürel ve tarihi bir yer olarak düşünülmelidir. Müzeler, okul ve

evresinin tarihi, kültürel değerleri koruma ve yaşatmada rol üstlenmelidirler. Okullarda yeşil alanlar arttırılmalı, okulların vazgeçilmez olanakları olarak dşnlmelidir. Okul bahçesinde düzenlenecek çim alanlar estetik anlayış yanında, dinlenme yerleri olarak da tasarlanmalıdır. Okul bahçelerinin çevreleme duvarları, çevresi ile iletişimi engellemeyecek şekilde yapılmalıdır. Duvar beton ya da taş duvar yerine; tel rg çekilmiş it bitkileri ile oluşturulmalıdır.

ABSTRACT

PRIMARYSCHOOL TEACHERS' VIEWS ABOUT SCHOOL BUILDINGS AND GARDENS REGARDING THE SUITABILITY OF CHILDREN'S RIGHTS

ÖZAKTAN, Özlem

Master Thesis, Department of Educational Administration and Policy

Thesis Supervisor: Prof.Dr. Yasemin Kepenekci

November, 2014, 142+XV Pages

The aim of this study is to present the competence of the equipments in the public primary school buildings and their yards in the province of Ankara as well as the suitability of the primary school buildings and their yards with the children's rights of life, development, learning and their playing game in line with the opinions of administrators and teachers serving at these schools. The sample of the study comprises 362 participants who served in state primary schools in 2013-2014 school year. Data were elicited by the "Determination Scale of Primary Schools Teachers' Views of School Buildings and Yards on the Suitability of the Children's Rights", which was developed by the researcher. Collected data have been analyzed by the SPSS 18.00 programme.

In consideration of the findings in the study, shortcomings were detected in the equipments of the school building and yards. It appeared that the width and size of art rooms, music rooms, museums, auditoriums, conference halls, recreation sites, first aid rooms and janitory rooms in the schools which were studied were inadequate.

It was understood that the schools were meager in cleanliness, hygiene and security, in the sense that they didn't meet the needs of the handicapped, the floor coverings were poor in sanitation and usefulness, the school buildings and hallways were not in proper size and width and the staircases were poor in height, width and size.

It was also found out that the schoolyards were bereft of educational amenities and that they could only meet the needs of game, recreation and ceremonial affairs, that the schoolyards, the ground and the landscape were poor in terms of the space per person.

It is seen, in the assessment made as regards the suitability with the children's right to live in a safe and healthy school building and yard, that the school buildings and yards are far from being safe and healthy for children and there are many shortcomings in this issue. The findings reveal that the school buildings are inefficient in terms of the children's rights of physical and psychological development in general. The lack of spaciousness, color and lighting in the classroom, particularly asserts itself. The assessments made as regards the suitability of the school building and its yard with the children's right of education evince that they are not adequate in the general sense. Inadequacy particularly manifests itself in the classroom environment and in the allotted empty space where the teaching materials are placed. The findings suggest that the school building is adequate in the general sense despite the fact that it bears some shortcomings related to the suitability of the children's right to play games.

In view of the results of the research, male participants reported that the buildings, equipments and tools in the school were more suitable for the children to play games compared to the reportings of female participants. According to the findings, the experienced teachers in the age range of 50-59 report the school buildings and yards from the point of child safety and health more positively than the young teachers whose ages range between 20 and 29. Participants working at schools with 751 –1000 students expressed that school buildings and yards were more suitable for the education of children when compared to those working with students of 1001 and more, 501-750 and 500 and less. The suitability of school buildings and yards with the children's rights does not differ in terms of the participants' educational background.

Private classrooms, in which music and art can be performed, should be established and laboratories, in which experiments can be done and computer studies can be conducted, should be set up so as to make up the shortages. In addition, multi-purpose lounges, gyms, educational club rooms and museums, which

are very few in primary schools, should be set. Museum-like settings should be established in schools and these should be regarded as cultural and historical places which serve schools and their premises. Museums should undertake a role in preserving the history of schools and their premises as well as cherishing the cultural values. Green fields should be increased at schools and be taught as the indispensable facilities of them. Grassy areas at schools should be designed as recreational fields besides the aesthetic concerns. Enclosure walls at schoolyards should be bonded in such a way they will not obstruct the communication with their premises. Walls should be bonded with fence plants, forced by wire netting, instead of concrete or stone walls.

In this research it is aimed to determine the views of the public primary school teachers as for the suitability of school buildings and gardens on the children's rights.

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
JÜRİ ÜYELERİNİN İMZA SAYFASI	iii
ÖNSÖZ	iv
ÖZET	v
ABSTRACT	viii
İÇİNDEKİLER	xi
TABLolar LİSTESİ	xiv
BÖLÜM I	
GİRİŞ	1
Problem	1
Araştırmanın Amacı	8
Önem	9
Sınırlılıkları	10
Tanımlar	10
BÖLÜM II	
KURAMSAL TEMELLER VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	
Okul Binası ve Bahçesi	11
Okul Binası	11
Okul Binalarında Eğitim-Öğretim Mekânları	17
Derslikler	17
Uygulama Derslikleri	19
Okul Binalarında Yönetim Alanları	22
Okul Binalarında Yardımcı Hizmet Birimleri	24
Okul- Çevre Ortak Kullanım Alanları	24
Destek Birimleri	29
Dolaşım Alanları	30
Sınıfların Donatım Olanakları, Mobilyalar ve Öğrenci	
Başarısına Olan Etkileri	32

Okul Bahçeleri	34
Donatı Elemanları	38
Spor Alanları	38
Çocuk ve Çocukluğun Tanımı	40
Çocukluğun Tarihsel Gelişimi	42
Hukukta Çocuk Kavramı	44
Çocuk Hakları Kavramı	45
Çocuk Hakları Sözleşmesi	46
Çocuğun Yaşama ve Gelişme Hakkı	49
Çocuğun Güvenliğinin Korunması	50
Çocuğun Eğitim Hakkı	54
Çocuk Hakları Açısından Okul Binalarının ve Bahçelerinin Önemi	57
Yurt İçinde ve Dışında Yapılan İlgili Araştırmalar	59
 BÖLÜM III	
YÖNTEM	64
Araştırmanın Modeli	64
Evren ve Örneklem	64
Katılımcılara İlişkin Kişisel Bilgiler	65
Verilerin Toplanma Aracının Geliştirilmesi	67
Araştırma Verilerinin Çözümlemesi	74
 BÖLÜM IV	
BULGULAR VE YORUM	76
Katılımcıların Okul Bina ve Bahçelerindeki Donatılara İlişkin Görüşleri	76
Katılımcıların Okul Binasında Bulunan Donatılara İlişkin Görüşleri	76
Katılımcıların Okul Bahçesinde Bulunan Donatılara İlişkin Görüşleri	79
Katılımcıların Okul Bina ve Bahçelerinin Çocuk Haklarına Uygunluğuna İlişkin Görüşleri	82
Katılımcıların Okul Binalarının Çocuk Haklarına Uygunluğuna İlişkin Görüşleri	82
Katılımcıların Okul Bahçelerinin Çocuk Haklarına Uygunluğuna İlişkin Görüşleri	91

Katılımcıların Okul Bina ve Bahçelerinin Çocuk Haklarına Uygunluğuna İlişkin Görüşlerinin Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi	99
Cinsiyet Değişkenine İlişkin Bulgular	99
Yaş Değişkenine İlişkin Bulgular	101
Öğrenim Durumu Değişkenine İlişkin Bulgular	103
Toplam Öğrenci Sayısı Değişkenine İlişkin Bulgular	104

BÖLÜM V

SONUÇ VE ÖNERİLER	107
--------------------------	-----

Sonuçlar	107
----------	-----

Öneriler	110
----------	-----

KAYNAKÇA	114
-----------------	-----

EKLER

Ek 1: Veri Toplama Aracı	126
--------------------------	-----

Ek 2: İzin Formu	131
------------------	-----

Ek 3: Yapı Tasarım Bilgisi	132
----------------------------	-----

TABLÖLER LİSTESİ

	Sayfa No
Tablo 1. Ankara İli Merkez İlçelerinde Görev Yapan ve Örnekleme Giren Katılımcı Sayıları	65
Tablo 2. Katılımcıların Kişisel Bilgilerine Göre Dağılımları	66
Tablo 3. Katılımcıların Kıdemlerine Göre Dağılımları	67
Tablo 4. Okul Bina ve Bahçelerinin Çocuğun Güvenliği ve Sağlıklı Okul Ortamında Yaşamaya Hakkına Uygunluğu Alt Ölçeğinin Faktör Analizi Sonuçları	69
Tablo 5. Okul Bina ve Bahçelerinin Çocuğun Fiziksel ve Ruhsal Gelişimi Hakkına Uygunluğu Alt Ölçeği Faktör Analizi Sonuçları	71
Tablo 6. Okul Bina ve Bahçelerinin Çocuğun Öğrenim Hakkına Uygunluğu Alt Ölçeği Faktör Analizi Sonuçları	72
Tablo 7. Okul Bina ve Bahçelerinin Çocuğun Oyun Oynamaya Hakkına Uygunluğu Alt Ölçeği Faktör Analizi Sonuçları	73
Tablo 8. Okul Binasında Bulunan Donatıların Yeterliliğine İlişkin Görüşlerin Frekans ve Yüzde Dağılımı	76
Tablo 9. Okul Binasında Bulunan Donatıların Yeterliliğine İlişkin Görüşlerin Ortalama ve Standart Sapma Değerleri Dağılımı	78
Tablo 10. Okul Bahçesinde Bulunan Donatıların Yeterliliğine İlişkin Görüşlerin Frekans ve Yüzde Dağılımı	79
Tablo 11. Okul Bahçelerinde Bulunan Donatıların Yeterliliğine İlişkin Görüşlerin Ortalama ve Standart Sapma Değerleri Dağılımı	81
Tablo 12. Okul Binasının Çocuğun Güvenli ve Sağlıklı Okul Ortamında Yaşamaya Hakkına Uygunluğuna İlişkin Görüşlerin Frekans ve Yüzde Dağılımı	83
Tablo 13. Okul Binasının Çocuğun Güvenli ve Sağlıklı Okul Ortamında Yaşamaya Hakkına Uygunluğuna İlişkin Görüşlerin Ortalama ve Standart Sapma Değerleri Dağılımı	85
Tablo 14. Okul Binasının Çocuğun Fiziksel ve Ruhsal Gelişimi Hakkına Uygunluğuna İlişkin Görüşlerinin Frekans ve Yüzde Dağılımı	86

Tablo 15. Okul Binasının Çocuğun Fiziksel ve Ruhsal Gelişimine Uygunluğuna İlişkin Görüşlerin Ortalama ve Standart Sapma Değerleri Dağılımı	87
Tablo 16. Okul Binasının Çocuğun Öğrenim Hakkına Uygunluğuna İlişkin Görüşlerinin Frekans ve Yüzde Dağılımı	88
Tablo 17. Okul Binasının Çocuğun Öğrenim Hakkına Uygunluğuna İlişkin Görüşlerin Ortalama ve Standart Sapma Değerleri Dağılımı	89
Tablo 18. Okul Binasının Çocuğun Oyun Oynaması Hakkına Uygunluğuna İlişkin Görüşlerinin Frekans ve Yüzde Dağılımı	90
Tablo 19. Okul Binasının Çocuğun Oyun Oynama Hakkına Uygunluğuna İlişkin Görüşlerin Ortalama ve Standart Sapma Değerleri Dağılımı	91
Tablo 20. Okul Bahçesinin Çocuğun Güvenli ve Sağlıklı Okul Ortamında Yaşaması Hakkına Uygunluğuna İlişkin Görüşlerinin Frekans ve Yüzde Dağılımı	92
Tablo 21. Okul Bahçesinin Çocuğun Güvenli ve Sağlıklı Okul Ortamında Yaşaması Hakkına Uygunluğuna İlişkin Görüşlerin Ortalama ve Standart Sapma Değerleri Dağılımı	94
Tablo 22. Okul Bahçesinin Çocuğun Fiziksel ve Ruhsal Gelişimi Hakkına Uygunluğuna İlişkin Görüşlerinin Dağılımı	94
Tablo 23. Okul Bahçesinin Çocuğun Fiziksel ve Ruhsal Gelişim Hakkına Uygunluğuna İlişkin Görüşlerin Ortalama ve Standart Sapma Değerleri Dağılımı	95
Tablo 24. Okul Bahçesinin Çocuğun Öğrenim Hakkına Uygunluğuna İlişkin Görüşlerinin Dağılımı	96
Tablo 25. Okul Bahçesinin Çocuğun Öğretim Hakkına Uygunluğuna İlişkin Görüşlerin Ortalama ve Standart Sapma Değerleri Dağılımı	97
Tablo 26. Okul Bahçesinin Çocuğun Oyun Oynaması Hakkına Uygunluğuna İlişkin Görüşlerinin Dağılımı	98
Tablo 27. Okul Bahçesinin Çocuğun Oyun Oynama Hakkına Uygunluğuna İlişkin Görüşlerin Ortalama ve Standart Sapma Değerleri Dağılımı	99

BÖLÜM I

GİRİŞ

Bu bölümde araştırmanın problemi tanımlanmış, amacı verilmiş, önemi tartışılmış, sınırlılıkları belirlenmiş ve araştırma ile ilgili önemli kavramlar tanımlanmıştır.

Problem

Eğitim, insanı bireyselleştirme ve toplumsallaştırma süreçlerini, amaca uygun olan bir çevrede gerçekleştirmektir. Eğitim, “seçilmiş ve kontrollü bir çevrenin (özellikle okulun) etkisi altında sosyal yeterlik ve en uygun bireysel gelişme sağlayan sosyal bir süreçtir (Fidan ve Erden, 1998, 8). Başka bir deyişle, eğitim insana önceden belirlenen davranışları kazandırabilecek nitelikte düzenli bir çevre sunmak demektir” (Başaran, 1994, 13). Ancak, uygun çevresel koşullar gerçekleştirilirse eğitim amacına ulaşabilir.

Eğitim programlarının tasarlanması kadar uygulanabilir olması da önemlidir. “Eğitim programlarının uygulanabilmesinde bina, araç gereç gibi insan gücü dışı kaynaklar da önem taşımaktadır. Okul binası, araç gereç ve diğer donanımlar programda yer alan hedeflere ulaşılmasında yardımcı olacak nitelikte olmalıdır” (Fidan ve Erden, 1998, 18). Bir öğretim sisteminin bileşenleri; hedefler, fiziksel ortamlar, toplumsal doku, öğretim donanımları, yöntemler ve öğretmendir. Fiziksel ortamlar tüm bu bileşenleri içinde barındırır (Baykal, 2004). Fiziksel ortamlarla, insan davranışları ve deneyimleri arasında karşılıklı bir ilişki vardır(Gürkaynak, 1998). Bu nedenle okul ve çevresi eğitimi olumlu yönde etkileyecek şekilde olmalıdır.

Eğitim olgusu kendine özgü mekânlarda gerçekleştirilmektedir. “Mekân; öznenin özneye ya da nesnelerle bulunduğu yerdir” (Karaküçük, 2004, 78). Eğitim etkinliklerinin meydana geldiği alan, öğretme öğrenme sürecinde bilgi iletme işleminin meydana geldiği ve öğrencinin konuyla etkileşimde bulunduğu bina, derslik,

bahçe vb. mekânsal birimlerle buluştuğu yerlerdir (Kıldan, 2007). Bir başka ifadeyle eğitim ortamı, sadece sınıf ya da derslik değil, öğrenme-öğretme sürecinin olduğu, kişiler arası etkileşimin bulunduğu bütün ortamlar olarak adlandırılabilir.

İlkokul dönemi çocuk gelişimi açısından büyük öneme sahiptir. Okul bu dönemde çocuğun en fazla zaman geçirdiği ve en fazla etkilendiği çevresini oluşturmaktadır. Çocuğun sağlıklı birey olarak topluma kazandırılmasının temel taşlarını bu çevreden aldığı bilgiler ve gözlemlediği olaylar oluşturacaktır (Erdönmez, 2006).

Okul ilk toplumsallaştırma kurumu olarak, eğitim ve öğretim sürecinde “uyum” ve “bilgilenme” olmak üzere iki temel işleve sahiptir. Yapılan bir araştırmada, öğrencilerin okulla ilgili algıları incelendiğinde, okulla ilgili en sık dile getirdikleri işlevin “bilgi sağlayıcılık” işlevi olduğu saptanmıştır (Yavuzer, 2001). Oysa okulun toplumsallaştırma işlevi, çocuğun sınıf içi ve sınıf dışı etkinliklere uyumu, bilgilendirme işlevine kıyasla çok daha önemlidir.

Okul binaları özel yerler ve eğitimin merkezidir. Okullar, öğrencilerin bir araya geldikleri, toplumun üretken bir üyesi olmak için temel becerileri kazandıkları bir kurumdur. Aynı zamanda yetişkinlerin de eğitim aldığı, oy kullandığı toplumsal etkinliklerin yapıldığı toplumun kendisini simgeleyen yerlerdir (Council, 2007, 2).

Okul binaları bir “sistemler sistemidir”. Okul binasının performansı, okulun içindeki ve dışındaki çevre, okulun içinde ve bahçesinde yer alan olanaklar, çalışanlar, binanın kullanım yoğunluğu, tasarım ve uzun vadedeki bakım ve işletim etkinliklerine bağlıdır (Council, 2007, 2). İnşaat sektöründe çok büyük bir paya sahip olan okul binalarının hem çevreye hem de insan sağlığına etkileri göz ardı edilmemelidir.

Okul binası, fiziksel ve sosyal çevresi, sağlıklı ve güvenli bir okul ortamının sağlanmasında önemli etkindir. Çünkü, okul binaları ve eklentilerinin tasarımı ve yapısı, öğrencilerin davranışlarını etkilemektedir. Yapılan araştırmalara göre, iyi bir eğitim ortamı öğrenciyi güdülemekte, öğrenci başarısını arttırmakta ve öğrencilere birlikte çalışma ve olumlu iletişim kurma becerilerini kazandırmaktadır (Akyüz, 2010).

Okulun en önemli bölümlerinden biri bahçedir. Çünkü açık hava ve açık hava oyunları çocuklar için çok önemlidir. Bu nedenle bahçe iyi düzenlenmeli ve iyi donatılmalıdır. İdeal olarak bir bahçenin genişliği, okul binasının kapladığı alanın en az iki katı büyüklüğünde olmalıdır (Kalemci, 1995, 17).

Çocuklar toplumumuzun temel taşlarını oluşturur ve belirli bir yaştaki olgunluğa gelinceye kadar gelişmesindeki en önemli faktörler sosyal ve fiziksel çevredir. İlkokul çağındaki çocukların zamanlarının büyük bir kısmının okulda geçtiği düşünülürse okul bahçelerinin çocukların gelişiminde büyük bir potansiyele sahip olduğu görülmektedir.

Çocuğun okul ve diğer eğitim araçlarından aldığı bilgiler ile birlikte, okul bahçesinde teneffüs zamanlarında kazandığı tecrübe ve bilgiler de gelişiminde büyük rol oynamaktadır. Özgen ve Aytuğ (1992)'a göre çocuk oyun ile duygusal, bedensel, sosyal varlık duygularının gelişmesini sağlar ve çevre ile ilişki kurar. Ayrıca, deneysel gereksinimlerini doyurarak, toplumsallaşma ve bireyselleşmesini birlikte geliştirir.

Okul bahçeleri; güzel ya da çirkin, büyük ya da küçük, eylemsiz ya da eylem olanaklı olup olmadığına bakılmaksızın okulların “dış çevreleri” olarak tanımlanmaktadır. Her biri koşulları ne şekilde olursa olsun toplumun sağlık göstergesi olarak nitelendirilmektedir. Niteliği bozulmuş, yenilenmemiş, okul bahçelerinin, okul ve bulunduğu mahalle hakkında olumsuz mesajlar verdiği, aktif ve dinamik okul bahçelerinin ise her ikisine de canlılık kattığı gözlemlenmiştir (Algan, 2009).

Toplumun sürekliliğine yönelik önemli bir öge olan ve toplumun geleceğinin niteliğini belirleyici özellikleri taşıyan çocuğun, çağdaş bir anlayış için oluşturulan mekânlar bütününde ana çıkış noktası olarak ele alınması gereklidir (Ergün, 1982). Başka bir deyişle, okul ve bahçesi, tasarım aşamasında bir bütün olarak değerlendirilmeli ve bu bütünün çocuğun hayatında büyük önem taşıdığı akıldan çıkarılmamalıdır.

Eğitim yapılarının planlanmasında çevrenin mevcut koşullarını gereksinimlere yanıt verecek biçimde değerlendirme, eğitimde gelişmelere ve artan kapasiteye uyacak kadar esnek olma, ön koşul olmaktadır. Okul yapıları, mimarisiyle sunduğu

geniş olanak ve etkinlik çeşitliliğiyle çocuğun araştırma, keşfetme, deneme, tartışma, oyun, sosyal olma ve düşünme yeteneklerini geliştirmeli, yaratıcılıklarını teşvik edecek şekilde tasarlanmalıdır (İnceoğlu ve Pulat, 1993).

Gürbüz (2008)'e göre öğrenme ortamlarının öğrenme etkinlikleri üzerindeki etkisi tartışılmaz. Öğrenciler öğrenme ortamlarına karşı çok duyarlıdır. İyi ya da yetersiz öğrenme ortamlarına karşı olumlu ya da olumsuz tutumlar sergileyerek karşılık verirler. Öğrenme ortamlarına karşı olumlu tutum sergilediklerinde daha yüksek motivasyonla öğrenirler ve daha iyi performans sergilerler. Buna karşın öğrencilerin yetersiz öğrenme ortamlarından duyduğu memnuniyetsizlik öğrenmeye karşı ilgi ve isteklerini azaltır (Akpullukçu, 2011). Sonuç olarak yetersiz öğrenme ortamlarında öğrenci performansı düşük olmaktadır.

Öğrenme ortamı, geleneksel anlamda okul içindeki etkinlikleri ve geçen süreyi tanımlar. Okulun fiziki ortamı, temel okul tasarımı, yüz yıldır değişmediği için öğretmenlere ve ailelere alışıldık gelir. Ayrıca “iyi bir öğretmenin her yerde öğretebileceği ve istekli bir öğrencinin de her yerde öğrenebileceğine” ilişkin yaygın bir düşünce vardır (Gürbüz, 2008). Örneğin, Gürkaynak (1988) yaptığı araştırmada çevrenin - özellikle fiziksel çevrenin - insan davranışları ile öğrenme ve öğretme etkinliği üzerinde çeşitli ve önemli etkileri olduğuna dikkat çekmektedir.

Çocuk fiziksel çevresinden oldukça etkilenir ve fiziksel çevre onun tutumlarını şekillendiren, benlik kavramını etkileyen, başarısı ve davranışlarında gelişime yol açan bir olgudur (Oyman, 2010, 20). Bu nedenle eğitim ortamları tasarlanırken çocuk faktörü kesinlikle göz ardı edilmemelidir.

Çocuğun çeşitli alanlarda birçok tanımı yapılmıştır. Postman'a göre (1995, 8) çocuk; özel bakım ve korunma biçimlerine ihtiyaç duyan, herhangi bir meslekî tecrübe ve yeteneğe henüz sahip bulunmayan ortalama 0 ilâ 18 yaş arasındaki insan grubudur. Çocuk kelimesinin tam karşılığı insan yavrusudur. İngilizcede child, Almancada kind, Fransızcada enfant, Osmanlıcada tıfıl olarak geçmektedir. Çocuğu bir anne babadan doğmuş yavru olarak tanımlamak mümkündür (Polat, 1997, 7).

Polat (1997, 7)'a göre biyolojik olarak çocuk, ergenlik çağından önceki birey olarak tanımlanabilir. Dönem olarak ergenlikten önceki bu dönemde çocuk genellikle ailede anne-babasına bağımlı birisi olarak kabul edilmektedir. Başka bir söyleyişle çocuk birey olarak kabul edilmemekte, bağımsız bir kişilikten bahsedilmemektedir.

Hukukta belli bir yaşı altındakiler “çocuk” diğerk bir deyişle küçük olarak kabul edilir. Ancak çeşitli hukuk dallarında çocukların fizik, ruh ve ahlak bütünlüğünü korumak amacıyla söz konusu yaşı (18 yaş) altında da yaş sınırlamaları yapılmıştır. Çocuğa karşı suç işlenmesi durumunda ise, farklı yaş gruplarına göre çocuk korunmaktadır. İş hukukunda belirli bir yaştan küçük çocuklar çalıştırılmazlar. Eğitim hukukunda, çocuğun okula başlama ve zorunlu eğitim döneminin sona ermesi bakımından yaş sınırlamaları yapılmaktadır. Çocuğun rüşt yaşına ulaşmadan önce anne-babasının ya da vasisinin rızası ile evlenebileceği daha küçük yaşlar Medeni Kanun’da belirtilmiştir (Akyüz, 2001, 5). Çocuk Haklarına Dair Sözleşme, çocuğu 18 yaşından küçük insan olarak tanımlamaktadır.

“Çocuk Hakları” günümüzün çok tartışılan ve araştırma konusu yapılan kavramlarından biridir. Çocuk hakları, insan haklarının bir alt boyutudur. Geniş anlamda çocuk hakları kavramı toplumsal, felsefi, ahlaki ve yasal boyutlar içermekte ise de, dar anlamda hukukun çocuklara tanıdığı hak ve sorumlulukların tümünü ifade eder. Çocuk Hakları Sözleşmesi’nde yaşama, gelişme, korunma, bakım ve katılım hakları çerçevesinde çocukların yaşam standartları açıklanmıştır. Her çocuğun haklarının farkında olması, haklarını koruması ve diğerlerinin haklarını gözetmesi açısından sözleşmede yer alan haklarının neler olduğunu bilmesi önemlidir (Kaya, 2011). Erken dönemden itibaren çocuklara bu farkındalığı kazandırmak ailelerin, öğretmenlerin ve içinde bulunduğu toplumun sorumluluğu altındadır.

Anayasa’ya göre, herkes sağlıklı bir çevrede hayatını beden ve ruh sağlığı içinde sürdürmek, maddi ve manevi varlığını geliştirmek hakkına sahiptir(m.56 ve 17). Eğitim, çocuğun bu anayasal haklarının korunup geliştirilmesinin temelinde yer almaktadır. Ancak okul ortamının sağlık ve güvenlik koşullarına sahip olmasıyla eğitimin çocuğun bu haklarına uygun verilmesi sağlanabilir (Akyüz, 2010, 379).

Türk Dil Kurumunun sözlüğünde güvenlik, toplum yaşamında yasal düzenin aksamadan yürütülmesi, kişilerin korkusuzca yaşayabilmesi durumu olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2007). Güvenliğin bir diğer anlamı da emniyettir. Okul güvenliği kavramı da, bu kavramdan farklı değildir.

Güvenli bir ortamda yaşamak her insanın en doğal hakkıdır. Maslow'un ihtiyaçlar piramidine göre de güvenlik her insanın en temel ihtiyacından biridir. İnsanlar kendilerini güvende hissedersen, diğer gereksinimlerini karşılamak için çalışabilirler (Bektaş, 2007)

Okul binaları genellikle sağlık, güvenlik, ekonomi gibi nedenlerden dolayı tek katlı düşünülmelidir. Tek katlı binalarda merdivenin olmaması emniyet açısından avantaj olarak kabul edilmekte, çocukların açık hava ve yeşil alanlardan daha kolay istifade etmelerini sağlamaktadır (Oktay, 2005, 46).

Eğitim ortamı sadece derslikler değildir, öğrenme sürecinin önemli bir bölümü olan arkadaş edinme, organize olma, hak ve adalet kavramlarının algılanması, inisiyatif kullanma, risk alma yetenekleri derslikler dışında günlük yaşamın doğal akışı içinde farkında olmadan öğrenilir (Göndermez, 2013). Bu nedenle, okula ait tüm alan ve mekânların yeterli güvenlik ve fonksiyonelliğe sahip olması gerekmektedir.

Okul binasının yeri sağlık, eğitim-öğretim ve ulaşım bakımından elverişli ve öğrencilerin kolaylıkla gidip gelebilecekleri bir mahallede olmalıdır. Okul bina ve tesislerinin hapisane, meyhane, kahvehane, bar, elektronik oyun merkezleri gibi umuma açık yerler ile açık alkollü içki satılan yerlerden, en az iki yüz metre uzaklıkta bulunması zorunludur (Oktay, 2005, 56; Havayioğlu, 2001, 77).

Okul binalarının her bölümünde güvenlik önlemleri çok önemlidir. Bahçenin güvenliği, ısınma, aydınlanma, yangın, temizlik ve binanın diğer özelliklerinin güvenlik açısından dikkate alınması gerekmektedir. Bu demektir ki, okul binalarının tasarımında uzun süreli ve yoğun kullanımları nedeniyle güvenliğin girişten itibaren sağlanması gereklidir (Poyraz, 2001, 82).

Okul güvenliği, öğrencilerin ve öğretmenlerin kendilerini fiziksel, psikolojik ve duygusal bakımdan özgür hissetmeleridir (Dönmez, 2001, 63; Işık, 2004, 154). Bir başka ifadeyle, okul güvenliği, öğrencilerin kendilerini özgürce ifade edebilmeleri, öğrenmek için çalışırken öğretmenlerin ve diğer görevlilerin kendilerine yardımcı

olmaları, kendilerini tehlikeden ve korkudan uzak, güvende hissetmeleri anlamına gelir (Dönmez, 2001, 64).

İyi tasarlanmış fiziksel mekân ve alanlarda, tehlikeden uzak, korkmadan hareket eden çocukların olumlu davranışları, öğretmenleri ve arkadaşlarına da yansır. Ayrıca, öğrenci okulda kendini güvende hissetmesinin yanı sıra diğer bireysel gereksinimlerinin karşılandığı oranda okuluna ve yöneticilerine karşı aidiyet duygusu geliştirir (Ozan, 2008).

Okulların öğrenci sayısı ve güvenliği ile ilgili uymaları gereken bazı zorunluluklar vardır. Yasa ve yönetmeliklerle bu zorunluluklar belirlenmiştir. Örneğin, 3797 sayılı Millî Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun'da yer alan Millî Eğitim Bakanlığının Görevleri ve 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu'ndaki Türk Millî Eğitiminin Amaçları doğrultusunda öğrenci güvenliği ile ilgili yasal düzenlemeleri uygulamaya koymuştur. Ancak bu yasa ve yönetmelikler tek başına yeterli olmayabilir. Öğrencilerin okul ortamlarında güvenliklerini sağlamak için okul yöneticilerinin ve öğretmenlerin üzerine düşen sorumluluklar vardır (Bektaş, 2007).

Okulların zaman içinde kendiliğinden her yönüyle güvenli ortamlar olamayacağı gerçeğinden hareketle, okulların daha güvenli yerler olmaları için gerekli önlemler alınmalı ve okul güvenliğine bu anlamda özel önem verilmelidir (Işık, 2004, 160). Eğitim kurumlarında, çocukların sağlıklı ve güvenli bir ortam içinde eğitim almalarını sağlamak, kurum yöneticilerinin en temel amacı olmalıdır.

Türkiye'de öğrenci ve okul güvenliği üzerine çok fazla çalışma ve araştırma yapılmamıştır. Barhan tarafından 2001 yılında yapılan araştırma, Ankara Büyükşehir Belediyesi sınırları içindeki resmi ve özel ilköğretim okulu yönetici ve öğretmenlerini kapsamaktadır. Araştırmanın amacı, ilköğretim okulu öğretmenlerin öğrenci güvenliğine verdiği önemi ve okullarında gerçekleşme derecesini ölçmektir. Ayrıca önem derecesi ve gerçekleşme derecesi arasında öğretmenlerin çalıştıkları kurum açısından anlamlı bir fark olup olmadığını ölçmektir. Araştırmanın sonuçlarına göre, öğretmen ve yöneticiler okullarda öğrenci güvenliğinin önemi üzerinde hemfikirdir. Ancak yöneticiler ve öğretmenler çalıştıkları okulun türüne göre öğrenci güvenliğinin okullarında gerçekleşme oranı açısından farklı düşünmektedirler (Barhan, 2001, 68-69).

Dönmez tarafından hazırlanan makale ise öğrenci ve okul güvenliği kavramının çerçevesini çizmek için hazırlanmış bir literatür çalışmasıdır (Dönmez, 2001, 63 – 74). Makalede öğrenci güvenliğinin giderek artan bir sorun olduğu, güvenliği sağlamak için yalnızca fiziksel tedbirlerin yeterli olmayacağı, aynı zamanda okul kültürü ve ikliminin de öğrenci güvenliğini sağlamada gerekli olduğu vurgulanmıştır.

Tüm bu gerçekler, hem Türkiye’de hem de dünya genelinde okulların bina ve bahçelerinde öğrenciler için güvenlik ve sağlık problemi olduğuna işaret etmektedir. Bu problemler, kazalarla ilgili olabileceği gibi, okul içinden veya dışından gelen etkenlerle de ilgili olabilir. Bu araştırmanın problemi ilkökul bina ve bahçelerindeki donatıların yeterliğine ve okul bina ve bahçelerinin çocukların haklarına uygunluğuna ilişkin öğretmen görüşlerinin neler olduğudur.

Amaç

Bu araştırmanın genel amacı, Ankara İli’nde bulunan kamu ilkökul bina ve bahçelerindeki donatıların yeterliği ile ilkökul bina ve bahçelerinin çocuğun yaşama, gelişim, öğrenim ve oyun oynama haklarına uygunluğunu bu okullarda görev yapan öğretmenlerin görüşleri doğrultusunda ortaya koymaktır.

Bu genel amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

1. İlkokullardaki öğretmenlerin okul bina ve bahçelerindeki donatıların yeterliğine ilişkin görüşleri nelerdir?

2. İlkokullardaki öğretmenlerin okul bina ve bahçelerinin;

a) Çocuğun güvenli ve sağlıklı bir okul ortamında yaşama hakkına,

b) Çocuğun fiziksel ve ruhsal gelişim hakkına,

- c) Çocuğun öğrenim hakkına,
- d) Çocuğun oyun oynama hakkına uygunluğuna ilişkin görüşleri nelerdir?

3. İlkokullardaki öğretmenlerin okul bina ve bahçelerinin çocukların haklarına uygunluğuna ilişkin görüşleri;

- a) Yaş,
- b) Cinsiyet,
- c) En son mezun olunan eğitim programı,
- d) Okullarının büyüklüğü değişkenlerine göre farklılaşmakta mıdır?

Önem

Son yıllarda, Türkiye’de ve dünyada çocuk hakları kavramının güncel hale geldiği görülmektedir. Güncelliğine rağmen bu kavramın içeriği tam olarak bilinmemektedir. Yapılan okul bina ve bahçeleri çocuğun güvenli ve sağlıklı okul ortamında eğitim görme hakkına, çocukların fiziksel ve ruhsal gelişimine uygun olup olmadığı ve bu yapıları kullanan kişilerin görüşleri doğrultusunda yapılacak bir çalışmanın çocuk haklarının önemini bir kez daha vurgulayacağı düşünülmektedir.

Bu çalışma ile elde edilen bulgular ve ulaşılan sonuçların, okul bina ve bahçelerinin çocuk hakları bakımından geliştirilmesi yönündeki çabalara bilimsel boyutta katkı sağlaması ve bu konuya ilişkin ileride yapılacak araştırmalara kaynak teşkil etmesi beklenmektedir. Ayrıca bu çalışmanın okul bina ve bahçelerini tasarlayanların çocukların haklarına ve güvenliğine duyarlı olmalarını sağlayacağı ve öğrenciden sorumlu olan öğretmenlerin farkındalığını artıracığı düşünülmektedir.

Sınırlılıklar

Araştırmanın sınırlılıkları şunlardır:

1. 2013–2014 Eğitim-Öğretim yılı ile sınırlıdır.
2. Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı Ankara İli'ndeki kamu ilkokulları ile sınırlıdır.
3. Ankara İli'ndeki kamu ilkokullarında görev yapan öğretmenlerin konuya ilişkin görüşleri ile sınırlıdır.
4. İlkokul öğrencilerine yönelik olarak yapılan okul bina ve bahçeleri ile sınırlıdır.
5. Çocukların güvenli ve sağlıklı okul ortamında yaşama hakkı, fiziksel ve ruhsal gelişimi hakkı, öğrenim hakkı ve oyun oynama hakkı ile sınırlıdır.

Tanımlar

İlkokul. Ankara ili merkez ilçelerindeki tüm kamu ilkokullarıdır.

Öğrenci. 2013-2014 eğitim-öğretim yılında Ankara ili merkez ilçelerinde bulunan kamu ilkokullarında öğretim gören tüm öğrencilerdir.

Öğretmen. 2013-2014 eğitim-öğretim yılında Ankara ili merkez ilçelerinde bulunan kamu ilkokullarında görev yapan sınıf öğretmenleridir.

Çocuk Hakları. Çocuğun güvenli ve sağlıklı bir okul ortamında yaşamasını, fiziksel ve ruhsalgelişimini, öğrenimini ve oyun oynamasını sağlayan haklardır.

BÖLÜM II

KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde okul binası ve bahçesi, çocuk kavramı, çocuk hakları ve çocuk hakları açısından okul binalarının ve bahçelerinin önemi kavramları ele alınmıştır.

Okul Binası ve Bahçesi

Bu bölümün okul binası ve bahçesi kısmında okul binası, okul binalarında eğitim-öğretim mekânları, sınıf donatım olanaklarının ve mobilyaların öğrenci başarısına olan etkileri, okul binası ve ergonomi, okul bahçesi, çocuk hakları, çocuk hakları açısından okul binalarının ve bahçelerinin önemi konuları açıklanmıştır.

Okul Binası

Okuldaki eğitim-öğretim gören öğrenciler ve diğer personel tarafından kullanılmak üzere tahsis edilmiş, okula ait eğitsel, yönetsel ve servis birimlerinin tamamını içine alan fiziki mekâna okul binası denilmektedir (Küçükahmet, 1996, 34). Okul binaları, bir eğitim sisteminin, eğitim felsefesi ve eğitim programlarının mimari bir ifadesidir (Kayhan ve Eroğlu, 1997, 14). Eğitim-öğretimden gereken faydanın sağlanabilmesi için en temel faktörlerden biri “okul binası”dır. Okul binasının etkili kullanımı, ekonomik yararı en üst düzeye çıkarmakla kalmamakta, aynı zamanda eğitimin niteliğini de artırmaktadır (Şimşek, 1991).

Okul binası yapılacak yerin belirlenmesinde, kurulacak yerin nüfus büyüklüğü ve öğrenci aldığı çevrenin özellikleri temel belirleyicilerdir. Okul, öncelikle öğrencilerin kolayca ulaşabilecekleri bir yerde olmalıdır. Bunun yanında, öğrencilerin yaşı, ulaşım, beslenme vb. olanaklar ile iklim özellikleri de dikkate alınmalıdır.

Nüfusun yoğun olduğu çevrelerde, okul çevresinin büyük olması gerekir (Karakütük, 1994, 73-76).

Okul binalarında eğitim ortamları oluşturulurken kullanıcıların gereksinimleri ve beklentilerine cevap verecek şekilde fiziksel, eğitsel ve sosyal çevre düzenlemeleri tasarlanmalıdır. Okul, karşılıklı iletişime, tartışmaya, deneyimi paylaşmaya açık ve bireylerin yetişmesine olanak tanıyan bir eğitim ortamı sağlamalıdır (Karasolak, 2009). Okul çevresi çocuk psikolojisine uygun olarak planlanmalı, aykırı olacak her türlü düzenlemeden kaçınılmalıdır. Okulun çevresinde bulunan bazı ortamlar, okulun eğitsel etkinliklerini engelleyeceği gibi öğrencilerin etkileşimleri yoluyla, onlarda istenmeyen davranışların gelişmesine neden olabilir. Okul binalarının kurulacakları yerler konusunda dikkat edilmesi gereken özellikler şöyle sıralanabilir (Karakütük, 1994, 73-76; MEB, İEK m. 60):

1. Okul binasının yapılmasının düşünüldüğü yerleşim biriminin demografik özellikleri dikkate alınmalıdır. Bölgede var olan nüfus ve özellikleri, gelecekteki tahmini nüfus ve artışları, bölgede planlanan toplumsal, ekonomik vb. değişimler ve bunların getireceği yeni durumlara göre bir planlama yapılmalıdır.

2. Okul binası yapılacak veya okul binası olarak kullanılacak taşınmazların bulunduğu yerin sağlık, eğitim ve ulaşım bakımından elverişli ve öğrencilerin kolaylıkla gidip gelebilecekleri bir yerde olması göz önünde bulundurulmalıdır. İlkokulların kurulacağı yerler, okuldan yararlanacak öğrencilerin evlerinden yaklaşık olarak 10-15 dakikalık bir yürüyüş mesafesi olan 500 - 1200 metre arası bir uzaklıkta olmalı ve yaya ulaşımına müsait olmalıdır.

3. Okul yeri için güvenlik büyük önem taşır. Okul binalarının yapımı için fazla meyilli olmayan, su basması, deprem gibi doğal afetlerden korunabilecek, fay hatları vb. etmenlerden uzak; hem tehlikeli hem de sağlık açısından zararı olacak çöplük, kanalizasyon, dere kenarı ve su kanallarına yakın olmayan alanlar tercih edilmelidir.

4. Bölgenin iklimi, hâkim rüzgârların yönü okulun yeri saptanırken dikkate alınmalıdır. İlkokul arsaları fazla meyilli olmayan araziler olarak seçilmelidir. Kayalık, bataklık gibi doğal araziler ya uygun hale getirilmeli ya da bu yerlerden uzak olarak seçilmelidir. Arsa yapısı bitki yetiştirmeye uygun olmalıdır.

5. Okulun işlek ve gürültülü ana caddeler üzerine kurulmaması gerekir. Eğer ana cadde üzerine kurulma zorunluluğu varsa, giriş çıkış kapılarının ana caddeye değil, ara sokaklara veya boş araziye açılmasına yönelik düzenlemeler yapılmalıdır.

6. Hapishane, meyhane, kiraathane, bar, pavyon, gazino, elektronik oyun merkezleri gibi öğrenciler üzerinde olumsuz etki yapabilecek halka açık yerler ile alkollü içki satılan yerler okul yapı ve tesislerinden uzak bulunmalıdır. İlköğretim ve Eğitim Kanunu'nda, eğitime olumsuz etkisi bulunabilecek ortamların okuldan en az 100 metre uzaklıkta bulunması gerektiği vurgulanmaktadır. Ancak, turizmin yoğun olduğu yörelerdeki okulların tatil olduğu dönemlerde 100 metre koşulunun aranıp aranmayacağı konusunda karar vermeye o yerin üst yöneticisi yetkili kılınmıştır.

7. Okul yeri seçiminde, enerji, su ve kanalizasyon sistemlerinin elverişliliğine, yakın çevredeki trafik yoğunluğu ve konutlarda kullanılan enerji kaynakları ve yakma sistemlerinden ortaya çıkabilecek kirlilik miktarlarına bakılmalıdır. Bu nedenle, okul ile konutlar arasında belli bir uzaklık bulunmalıdır. Ancak okullaşma oranındaki artışlar, yeni okulların açılması, zorunlu eğitim süresinin uzaması ve hızlı kentleşme sonucunda kentlerde uygun alan bulunamaması, okulların kent dışında kurulmasını gerektirmekte ve maliyetleri arttırmaktadır.

8. Okul arsası fiziksel, kimyasal veya biyolojik yönden kirlenmemiş veya kirlenme riski olmayan, gürültüden ve sağlığa zararlı toz, duman çıkaran, havayı ve doğayı kirleten sanayi kuruluşlarının etki alanlarından uzak bölgelerden seçilmelidir. Bu nedenle, hurdalık, üretim, onarım ve sanayi gibi farklı işlevlere sahip binaların okul çevresinde yapılması önlenmelidir.

9. İtfaiye, karakol, hastane, ibadet yerleri gibi ortamların okula yakın olması bazı yönlerden yararlı olmakla birlikte; siren sesleri nedeniyle, gürültü ve dikkat dağıtıcı ortamlar oluşturması bakımından olumsuz etkiler ortaya çıkarmaktadır. Bu ortamlar ile mezarlık, tren istasyonu ve havaalanı gibi fiziksel ve psikolojik zedelenme yapabilecek yerlerin okullardan uzak ya da olumsuz etki yaratmayacak konumda olması gerekir.

Eğitim olgusu kendine özgü mekânlarda gerçekleştirilmektedir. “Mekân; öznenin özneye ya da nesnelerle bulunduğu yerdir” (Karaküçük, 2004, 78). Eğitim mekânları da, öğretmenin ve öğrencinin birbirleriyle ya da bina, derslik, bahçe vd. mekânsal birimlerle bulunduğu yerlerdir. Bu bağlamda eğitim mekânları psikolojik ve eğitimsel etkiler barındırır.

Öğrenme, belirli ve olumlu bir çevrede oluşur. Yetersiz havalandırma, aydınlanma, ısınma, olanakları olan, zevksiz yapılmış, kışın hava akımından, yazın güneşin sıcaklığından içinde oturulamaz bir okulun, dersliğin ya da her türlü olumsuz davranışın olduğu aile ve toplumsal çevrenin öğrenciler üzerindeki olumsuz etkilerini hiçbir yetenekli öğretmen, hiçbir öğretim yöntemi tamamıyla ortadan kaldıramaz (Alicıgüzel, 1979, 61). Öğrencilerin gelişim özellikleri dikkate alınarak, okul yapılarının sade fakat işlevsel olmasına özen gösterilmelidir (MEB, 1985, 102).

Okul binalarının yapımında dikkate alınması gereken özellikler şöyle sıralanabilir (Başaran, 1983, 159; Kayhan ve Eroğlu, 1997, 16):

1. Bina, eğitim hizmetinin ve uygulanacak eğitim programlarının amaçlarına, öğrencilere kazandırılması düşünülen yeterlikleri vermeye ve bu yönde yapılacak düzenlemelere elverişli olmalıdır.

2. Bina, ısınma, havalandırma, ses, nem oranı, güneşlenme, gürültü, hava kirlenmesi ve benzerleri yönlerden eğitimi tehlikeye sokacak, öğrenci ve işgörenlerin

sağlığını bozacak olumsuzluklardan arınık olmalıdır. Her yönden sağlıklı bir ortam olmalı, dış etkenlere karşı gerekli koruma önlemleri alınmalıdır.

3. Bina yapımı, kullanımı ve işletilmesi yönlerinden kullanışlı ve kolay işletilebilir bir özellik taşımalıdır. Bina içinde iletişim, ulaşım ve taşıma kolaylıkla sağlanabilmelidir.

4. Bina ve yapımda kullanılan malzeme, iklim ve arazi koşullarına uygun; yangın, bozulma, yıkılma, çürümelere karşı kolay korunabilir; temizliği rahat ve ekonomik olmalıdır.

5. Bina, uzun yıllar hizmet verebilecek sağlamlıkta ve dayanıklılıkta olmalı; deprem vb. durumlar ile dış etkilerden en az zarar görmesini sağlayacak önlemler alınmalıdır.

6. Bina, öğrencilerin sağlık, güvenlik kurallarına uygun olarak kolayca kullanabileceği biçimde ergonomik ve tehlike anında en etkili önlemlerin alınabilmesini sağlayacak tahliye çıkışları, yangın merdivenleri, sığınaklar vb. olanaklara sahip, mal ve can güvenliğini sağlayabilecek biçimde güvenli olmalıdır.

7. Okulda bulunan veya ileriki dönemlerde bulunması olası engelli öğrenciler ve çalışanlar için okul ortamında başkalarının desteğine en az düzeyde gereksinim duyarak yaşayabilmelerini olanaklı kılacak düzenlemeler yapılmalıdır. Özel alt sınıfı bulunan okullarda bu düzenlemeler mutlaka bulunmalıdır.

8. Eğitim yapıları ev yaşamının bir devamı olabilecek şekilde tasarlanmalıdır. Yeni okula başlayan bir çocuk, oyun oynama gibi bazı alışkanlıklarını eğitim içinde bulması halinde, okula çabuk alışır. Bu psikolojik etki, özellikle ilköğretiminde önem taşır.

9. Gereksinim halinde, okulun genişletilmesine ve ek bina yapımına olanak tanıyacak koşullar önceden tasarlanmalıdır. Okul, yalnızca bugünün gereksinimlerine cevap verecek şekilde değil, yarının gereksinimleri de dikkate alınarak planlanmalıdır.

Yukarıda da belirtildiği gibi okullarda fiziksel koşullarla ilgili düzenlemelerin yapılması çok önemlidir. Bu düzenlemeler, suç işlenmesini önlemek ve güvenlik konuları için de gerekmektedir. Bu nedenle okul binaları inşa edilirken, güvenli bir şekilde hizmet etmesi dikkat edilmesi gereken bir husustur (Karaman-Kepeneci ve Özcan-Yücedağ, 2001).

Daha güvenli okul binaları yapmak için şunlara dikkat edilmelidir (School Planning and Management, July 1999, akt. Karaman-Kepeneci ve Özcan-Yücedağ, 2001):

1. Okul binaları ana yollara yakın olmamalıdır. Caddeden gelebilecek olumsuz etkenlerden okulun korunabilmesi için, cadde ve bina arasında yeterli derecede mesafe olmalıdır.

2. Okul kampüsü inşa edilirken yaya yürüyüş yerleri kampüsün içinden yapılmalıdır.

3. Caddeye bakacak pencereler konusunda özellikle titiz davranılmalıdır.

4. Ek binaların konumu iyi ayarlanmalı ve kör noktalar bırakılmamalıdır.

5. Güvenlik görevlilerinin görüşünü artıracak şekilde binalar arasında ışıklandırma ayarlanmalıdır.

6. Okulun etrafında koruyucu duvarlar olmalıdır. Bu duvarlar hem okula giriş ve çıkışların belli noktalardan yapılmasını sağlar hem de dışarıdan gelecek herhangi bir saldırının önlenmesinde işe yarar.

7. Okul giriş ve çıkış kapıları herkes tarafından kolayca görülebilecek şekilde ve tek yerden giriş çıkışı sağlayacak şekilde olmalıdır.

8. Öğrencilerin okul servis araçları, araçların park yerleri, semtlere, öğrencilerin sınıflarına vb. göre birbirinden ayrı yapılmalıdır. Böylece giriş ve çıkış saatlerinde belli bölgelerde karışıklık olması engellenecektir.

9. Okul binasında ve bahçede güvenlik kameraları ile görülebilecek yerlere acil durum alarmları konulmalıdır.

10. Okula en yakın karakol ile işbirliği halinde olunmalıdır. Okuldaki herhangi bir olay karşısında polisin binaya kolayca girebilmesi sağlanmalıdır.

Okul Binalarında Eğitim- Öğretim Mekânları

Okul binalarında derslikler (sabit derslikler, branş derslikleri, genel derslikler, özel eğitim dersliği ve açık hava dersliği) ve uygulama derslikleri (fen dersliği, bilgisayar dersliği, eğitim teknolojisi dersliği, proje stüdyosu, resim dersliği, müzik dersliği ve eğitsel kol dersliği) eğitim-öğretim mekanları olarak kabul edilmektedir (Terzioğlu, 2005).Aşağıda okullardaki bu mekânlarla ilgili bölümler sunulmuştur:

Derslikler

Eğitim öğretim hizmetlerinin yürütülmesinde öğrencilerin içinde ders gördükleri yerdir. Derslik düzeninin öğrenci başarısını olumlu yönde etkilediğine ilişkin araştırmalar vardır. Örneğin Şendur'un (1999) yapmış olduğu araştırmada, normal sınıflara oranla çeşitli uygulamalarla (minderli sıralar, halı ve yumuşatılmış bir ışıklandırma düzeni gibi) daha çekici hale getirilen bir sınıftaki öğrencilerin sınıf içi tartışmalara katılımının iki-üç kat arttığı gözlenmiştir. Bu nedenle dersliklerin öğrencileri güdüleyici, estetik ve esnek olarak tasarlanması gerekmektedir.

Derslikler, okullarda mekân sayısı en fazla olan yerlerdir. Hepsinde özelliklerin aynı olması gerekir. Derslikler öğrencilerin grup halinde çalışıp, tartışabileceği, uygun ortamlar olmalıdır. Pencereilerin konumlanmasında ışığın geliş yönü dikkate alınmalıdır. Dersliklerin yönlendirilmesinde kuzey-güney yönü tercih edilmeli, ışığın soldan gelmesine özen gösterilmelidir. Derslik kapıları koridora en az 90 derecelik bir açı ile açılmalı ve koridordakilerin güvenliğini tehdit etmemelidir (MEB,1997).

Dersliklerde, döşeme kaplaması değişik kullanımlara olanak sunan düzgün tek bir yüzey olarak düşünülmeli, kokusuz, kolay temizlenebilen, kaymaz, ekonomik,

bakımı kolay, yenilenebilir, hijyenik, anti-statik, ses emici, yanmaz, uzun ömürlü bir malzeme olmalıdır. Duvar ve tavan kaplaması-boyası kolay temizlenebilir, hijyenik, bakım ve onarımı kolay, tercihen ses yutucu özellikte bir malzeme ile yapılmalıdır (MEB, 1997).

Dersliklerin, uygulanan eğitim programının amacına hizmet etmesi ve ideal öğrenci sayılarına uygun şekil ve büyüklükte olması en başta gelen niteliklerinden birisi olmalıdır. Derslik hacmini büyütmeden öğrenci sayısını arttırmak, toplumsal yoğunluğun artmasına neden olur. Sınıf büyüklüğü ile öğrenmenin niteliği arasındaki ilişkiye yönelik yapılan araştırmalar; küçük sınıflarda başarı oranının daha yüksek olduğunu ortaya koymuştur (Demirkan, 1995: 414). Örneğin 30 kişilik bir sınıfta öğrenci sayısı 15'e düşürüldüğünde, başarı oranında önemli bir yükselme olmuştur. Daha düşük öğrenci yoğunluğunda da başarıda bir azalma görülmüştür. Dolayısıyla, öğrenci sayısı ile öğrenci ve öğretmenlerin başarıları arasında ilişkinin olduğu söylenebilir (Al-Haboubi, M. H., 2000; Finn ve Achilles, 1990, 557, akt. Başar, 2003).

Derslikler işlevlerine ve kullanım amaçlarına göre beşe ayrılmaktadır (Terzioğlu, 2005):

Sabit Derslikler. Genellikle ilkokul 1, 2 ve 3. sınıfların kullandığı sınıf öğretmeninin gözetiminde öğrencilerin eğitim ve öğretim faaliyetlerini gerçekleştirdikleri mekânlardır. Bu mekânda küme çalışması, sunu, dramatizasyon, panolar vasıtasıyla üretileni paylaşma ve iletişim kurma gibi etkinlikler ve her türlü eğitim-öğretim faaliyeti gerçekleştirilir. Öğrenci ve öğretmenler kullandıkları için dersliklerde donanım ve teknik özellikleri ile eğitim ve öğretimi destekleyecek “konfor” olmalıdır. Öğrencinin sırasında rahat edebilmesi ve eşyalarını rahat yerleştirip kullanacağı mobilyaların seçilmesi önemlidir. Dersliklerde her öğrencinin özel dolabı ve askılığı olmalıdır.

Branş Derslikleri (Türkçe, Matematik, Fen Bilgisi, Sosyal Bilgiler, Yabancı Dil, Eğitsel Klüp Derslikleri). Sınıf veya branş öğretmeni gözetiminde öğrencilerin öğrenme faaliyetini gerçekleştirdikleri mekanlardır. Sabit dersliklerden farklı olarak sadece belirli dersleri yapmak üzere oluşturulmuş o derse uygun araç gereçlerle donatılmak suretiyle tasarlanan öğrenme-öğretme ortamlarıdır.

Genel Derslikler. Sınıf ya da program dışı etkinliklerin yapıldığı, özel donanım gerektirmeyen yerlerdir. Öğrencilerin sınıf ya da şube olarak kullandıkları, ağırlıklı kuramsal derslerin yapıldığı, genel kullanım amaçlı dersliklerdir.

Özel Eğitim Dersliği. Öğrenme gücünü çeken, normal ortamlarda öğrenim göremeyen öğrencilere yönelik düzenlenmiş eğitim ortamlarıdır. Türkiye’de engellilere yönelik eğitim, bu amaçla kurulmuş okullar dışında, son yıllarda normal eğitim veren okullarda uygulanan kaynaştırma eğitimi kapsamında oluşturulmuş özel sınıflarda verilmektedir.

Açık Hava Dersliği. Bazı derslerin iklim şartlarına uygun olmak üzere sınıf önündeki bahçe kısmında verilmesine olanak sağlayan yerlerdir. Bu mekânlar düzenlenirken sınıf-bahçe bağlantısının iyi yapılması(kapı ya da sürgülü bölme ile) ve rüzgâr, güneş gibi çeşitli doğa şartlarına karşı düzenlemelerle korunması gerekir.

Uygulama Derslikleri

Okulun özelleşmiş derslikleridir. Farklı kullanıcılar tarafından belli zaman diliminde kullanıldığı için her birinin ihtiyacı olan donatılar farklıdır. Bu mekânların iç kullanım alanları dönüştürülebilir ve esnek olmalıdır. Işığın geliş yönü dikkate alınarak pencerelerin konumlanması ve çalışma mekânının düzenlemesi yapılmalıdır (Yangılı, 1999). Farklı uygulama derslikleri aşağıdaki şekildedir:

Fen Laboratuvarı. Gerektiğinde bireysel ya da grupla proje geliştirmek amaçlı kullanılabilen, fen deneylerinin yapıldığı mekânlardır. Laboratuvarlarda amaç bir ürün elde etmek değil, bilgiyi deneyerek gözleyerek kazanmaktır. Bu nedenle, laboratuvarlar çok sayıda duyu organının öğrenme sürecine katılmasını sağladığından, öğrenme daha kolay ve kalıcı; öğrencilere kazandırdığı öğretim yaşantıları daha değerli olmaktadır. (Başaran, 1983, 171). Öğretici ve eğitici oldukları kadar tehlikeli alanlar olduğu için okulun kolay denetlenebilir bir yerinde bulunmalıdır. Bu mekânda öğretmen masası, sabit tezgâhlar ve üretilen projelerin sergilendiği camlı sergi dolapları bulunur. Ayrıca öğretmen ya da teknisyen tarafından kullanılan deney düzeneği kurmak amacıyla laboratuvar hazırlık odasına da ihtiyaç duyulmaktadır.

Programların uygulanabilmesi için laboratuvarların ağdaş ve kullanışlı eşyalarla donatılması gerekir. Fen bilgisi laboratuvarların arka arkaya yükselen sıraları bulunmalı, en arkadaki geçit yüksekliği en az 2,25 metre, sıralar arasındaki geçit eni 90 cm. alanı 80 m², derinliği 8 m. olmalıdır. Grup çalışmalarında, öğretim stratejilerinde, esneklik sağlamak amacıyla öğrenci laboratuvar taburesi ve masası bulunmalıdır. Masalar birer öğrenci çalışabilecek şekilde olmalı ve 60 – 60 cm. ölçüsünde kazalara karşı da her türlü önlem alınmalıdır (MEB, 1998).

Bilgisayar Laboratuvarı veya Eğitim Teknolojisi Dersliği. Bu mekânda bilgisayar eğitimi verilir. Her öğrenci ve öğretmene bir bilgisayar düşecek şekilde düzenlenmesi gerekir. Bilgisayarlar okul bünyesindeki tüm birimlerde (derslikler, laboratuvarlar vb.) yaygın biçimde kullanılmasına rağmen her okul bünyesinde ayrı bir bilgi teknolojisi eğitimi ünitesi bulunması gerekir. Bu ünite de tüm bilgisayarların bakım ve onarımları için bir de bilgisayar kliniği bulunmalıdır.

Resim Dersliği. Bu mekânlar öğrencilerin bireysel olarak veya grup halinde çalışabileceği, uygun mobilya ve resim araç-gereçlerinin bulunduğu yerlerdir. Normal dersliklere oranla rahat çalışma ortamı sağlanması bakımından iki katı büyüklükte kullanım alanına sahip ve aydınlık olması gerekir. Böylece her öğrenciye, resim yaparken rahat bir ortam sağlanmış olur. Resim ve iş derslerine yönelik olan bu

dersliklerin aydınlık olması bakımından üst katlarda olması daha uygundur. Yön olarak da kuzey-doğu veya kuzey-batı tercih edilmelidir (Ergen 1986, 164). Ayrıca, öğrencilere yetecek miktarda, masa ve sandalyenin de bulunması gerekir. Masaların eğimli olması, öğrencilerin resim yaparken, resim kâğıdı veya kartonu daha rahat kullanmalarını sağlar (MEB, 1999; Kayhan ve Eroğlu, 1997).

Müzik Dersliği. Rahatsızlık vermemesi ve eğitim görenlerin rahatsız olmaması amacıyla, öğretim ve yönetsel mekânlardan uzak ve sessiz bir yerde kurulması ve yaklaşık iki derslik büyüklüğünde olması gerekir. Porteli bir kara tahta, kasetçalar, radyo, CD çalar ile müzik ve kayıt araçları bulunur. Olanaklı ise sıralar arkaya doğru basamaklar halinde yükseltilmelidir. Akustiğinin de istenen nitelikte olması gereken bu ortamın amaçlara uygun şekilde düzenlenmesi büyük önem taşır. Odadaki sıralar genel olarak tek kişilik ve hareketli olmalıdır. Müzik odasına ve koridora açılan iki kapısı olan bir öğretme çalışma odası ile müzik araçlarının koyulacağı bir depo bulunmalıdır. Böyle bir olanak yoksa oda içinde araçların korunmasına yönelik önlemler alınmalıdır (MEB, 1999; Kayhan ve Eroğlu, 1997).

Eğitsel Kulüp Dersliği. Öğrenci ilgi, istek ve gereksinimlerine yönelik olarak okul yönetmeliklerinde yer alan etkinlikler doğrultusunda öğrencilere liderlik, işbirliği, yaratıcılık, iletişim becerileri kazandırılması için kullanılan eğitsel mekânlardır. Eğitsel kulüpler iki kümede toplanır. Birincisinde; okul yönetmeliklerinde yer alan etkinlikler, ikincisinde ise; öğrenci istek, ilgi ve gereksinimlerinden kaynaklanan etkinliklerdir. Okullar kendi olanak ve koşulları doğrultusunda hangi kolların açılacağını öğretim yılı başında belirler. Buna göre öğrenciler ilgi ve istekleri doğrultusunda, istedikleri herhangi bir eğitsel etkinliğin etkinliklerine katılırlar. Eğitsel kulüplerin işlevleri, “öğrencilere liderlik, izleyicilik, işbirliği gibi davranışları kazandırırken, onların zihinsel ve fiziksel sağlıklarını geliştirmek, birliktelik ruhu kazandırmak, yaratıcılıklarını, yeteneklerini ortaya çıkarıp geliştirmek, grup içi ve gruplar arası iletişim kurabilmelerine ortam sağlamak” gibi birçok yararlar sağlar. Program açısından ise; yönetici, öğretmen, öğrenci arasındaki iletişimin gelişmesini, öğrencilerin derslerini destekleyici bilgi, beceri kazanmaları için ortam hazırlar. Bunun yanında, okulun çevre tarafından tanınmasına okul-çevre ilişkilerinin gelişerek okula destek

sağlanmasına katkısı olur (Başaran, 1988, 175). Okul binaları planlanırken eğitsel kulüp odaları için, yapılan etkinliklerin amacına ulaşmasına olanak sağlayacak şekilde düzenlenmiş mekânların kullanılması yararlıdır.

Yönetim Alanları

Yönetim alanları müdür odası, müdür yardımcıları odası, genel idari büro, öğretmenler odası, eğitim uzmanları ve arşivin yer aldığı bölümdür. Bu bölüm öğrenci trafiğinden ve gürültülü mekânlardan uzak ve ana girişten kolay ulaşılabilir şekilde planlanmalıdır. Yönetim alanları, eğitim bölümleriyle çok iç içe değil fakat öğrencinin denetiminin rahatlıkla yapılabileceği bir yerde olmalıdır. Bu mekânlar için aranan bir özellik özerk tesisat sisteminin bulunmasıdır. Yönetim bölümünde bulunan mekânların ısı, ışık ve havalandırma gibi teknik özelliklerinin yeterli olması gerekmektedir. MEB İlköğretim Yapıları El Kitabı'na (1997) göre aşağıda müdür odası, müdür yardımcıları odası, genel idari ofis, öğretmenler odası, sekreter odası, eğitim uzmanları odası ve arşiv hakkında bilgiler verilmiştir:

Müdür Odası. Yönetimsel etkinliklere ilişkin kararların verildiği ve yönlendirildiği yerdir. Müdür odasının okul binası içindeki konumu ve yürütülen işlerin süratli ve kontrollü bir biçimde yürütülmesi amacıyla, müdür yardımcıları ve diğer yönetsel işgören odalarına yakın olmalıdır. Okulun bütününden sorumlu ve yetkili olan merci müdürdür. Müdürün okulu temsil görevini yürütebileceği, öğretmenler, veliler ve çeşitli kuruluş temsilcileriyle toplantılar yapabileceği bir mekânı olmalıdır. Müdür odası, tüm bu işlevler için gerekli donanımına sahip olmanın yanı sıra özel görüşmelerin de yapılacağı koşullara sahip olmalıdır. Fotokopi, faks ve video gibi ofis elemanlarıyla yeterli mobilya ile donatılmalıdır.

Müdür Yardımcıları Odası. Okulda müdürden sonra yetkili ve sorumlu merciler müdür yardımcılarıdır. Okulun büyüklüğüne ve olanaklara bağlı olarak, başmüdür yardımcısı ve müdür yardımcıları, odalarını birbirlerinden bağımsız ya da birlikte kullanabilirler. Her müdür yardımcısı için birer yazı masası, yazı masası

koltuğu, telefon etajeri, öğrenci ve işgörenlerin çelik dosya dolabı, çerçeveli Atatürk resmi, koltuk ve sandalyeler, portmanto, çerçeveli ders programı, madeni çöp tenekesi, bilgisayar ve daktilo ve masaları, evrak dolabı bulunması gereken en önemli donanım elemanlarıdır.

Genel İdari Ofis (Büro). Okulun personel ve öğrenci işleri, yönetim, hesap, teknik ve temizlik hizmetlerinin yürütülmesi amacıyla düzenlenmiş mekânlardır. İçerisinde bilgisayar, görevli masaları ve evrak dolapları bulunur. Ayrıca faks ve fotokopi makinesinin de bulunması gereklidir.

Öğretmenler Odası. Öğretmenlerin ders dışı zamanlarda dinlenebilecekleri, birbirleri ile eğitim öğretim faaliyetleri hakkında bilgi alışverişi yapabilecekleri, diğer öğretmen arkadaşları ile iletişim kurabilecekleri ve ders ile ilgili her yönden son hazırlıklarını yapabilecekleri ortamlardır. Öğretmenler odasının konumu belirlenirken öğrencilere, eğitim yerlerine ve yönetim birimlerine yakın olması tercih edilmelidir. Bu, iletişim açısından olduğu kadar denetim ve kontrol açısından da yararlıdır (Kayhan ve Ülker, 1997).

Çok katlı binalarda her bir katta olması tercih edilir. Öğretmenlerin sınıftan sonra en çok bulundukları özelleşmiş mekân öğretmenler odasıdır. Odada öğretmenlerin ders planı ve eğitim materyali hazırlama gibi işlerinde kullanabilecekleri bilgisayar ve yazıcının yer aldığı bir çalışma köşesi, koltuk, kanep, sandalye, masa, eşya dolabı ve gardırop gibi temel donatım eşyalarının yanı sıra genel kullanıma açık telefon, gazete, dergi vb. okuma malzemeleri ile posta kutusu ve duyuru kutusu bulunmalıdır. Öğretmen odasının büyüklüğü öğretmen sayısına göre belirlenmelidir. Sekiz öğretmene en az 16 metrekare, on iki öğretmene kadar 24 metrekare, on ikiden fazla öğretmen için öğretmen başına 1,5 metrekare yer ilave edilir.

Sekreter Odası. Fotokopi, faks, telefon gibi donatıların bulunduğu müdür odası ile direk irtibatlı, bekleme imkânlı mekândır. Sekreter odasından ulaşılabilen raflı ve dolaplı arşiv planlanmalıdır.

Eğitim Bilimleri Uzmanları Odası. Okullarda görev yapacak eğitim bilimleri uzmanlarının bireysel ya da gruplar halinde oturacakları ortamlardır. Takım çalışmalarının yapılması için uzmanların gruplar halinde bir arada oturmalarında yarar bulunmaktadır. Her bir işgören için özel masa ve gerekli donanım yanında, toplantıların yapılacağı bir bölümün veya masanın, bireysel ya da ortak kullanımlı ve internet bağlantılı bilgisayarların bulunduğu bir odanın bulunması gerekir. Rehberlik ve psikolojik danışma işgörenlerinin oturma ortamları, görev alanının niteliğinden dolayı ayrı bir ortam olarak düzenlenebilir.

Arşiv. Okulun, kısa ve uzun süreli kullanımın dışında kalan fazla malzemelerin, stokların bulundurulacağı ve saklanacağı ortamlardır. Okulun olanaklarının elvermediği durumlarda; iyi düzenlendiği takdirde, araç odası ile birlikte ortak bir mekan olarak da düşünülebilir.

Okul Binalarında Yardımcı Hizmet Birimleri

Okul binalarındaki yardımcı hizmet birimlerini okul- çevre kullanım alanları, destek birimleri ve dolaşım alanları oluşturmaktadır. Aşağıda bu bölümler ile ilgili bilgiler yer almaktadır:

Okul Çevre Ortak Kullanım Alanları

Okul binalarındaki yardımcı hizmet birimlerini okul- çevre kullanım alanları, destek birimleri ve dolaşım alanları oluşturmaktadır. Aşağıda bu bölümler ile ilgili bilgileri yer almaktadır:

Grup Çalışma Odası. Bu mekân ders dışı çeşitli grup etkinlikleri veya okul aile işbirliği, çeşitli dernek ve kulüpler tarafından kullanılabilir (Terzioğlu, 2005, 32).

İşlikler. Eğitim programının becerilerine ilişkin kesiminin öğrenilmesine elverişli elişi, evişi, daktilo, bilgisayar vb. seçmeli derslere uygulamalı diğer derslerin yapılması amacıyla ayrılmış eğitim yerleridir (MEB, 1990a). İşlikler elektrik, elektronik, ev ekonomisi, el beceriler gibi çalışmaların yapılabilmesi için gerekli teçhizat ve mobilya ile donatılmalıdır (Terzioğlu, 2005, 33).

Öğrencilerin yaşayarak öğrenmelerini sağlayan yerler olan işliklerin açılması ve donatılması dersliklerden daha pahalıdır. Diğer taraftan, gelişen teknolojilerle birlikte okullarda var olan teknolojilerin de eskimesi, yerine yenilerinin alınması zor olduğundan, okulun işlik olanakları işyerlerinin olanaklarından geride kalabilmektedirler (Başaran, 1983, 171). Okullarda, olanaklar elvermiyorsa, işlikler atölyelerle birlikte düzenlenebilir.

Çok Amaçlı Salon. İnsanların büyük topluluk halinde bir arada bulunduğu beden eğitimi, drama gibi eğitsel oyunlar, folklor gösteri çalışmaları, toplantı ve seminerlerin yapıldığı, sosyal ve kültürel faaliyetlerin gerçekleştirildiği mekândır. İhtiyaç halinde büyük sınavlar ve düğünler için de kullanılabilir. Duvarda basketbol potası, asılma tahtaları, tırmanma halatı, denge barı, atlama kasası olmalıdır. Salonun deposunda yer minderlerinin ve çeşitli spor malzemelerinin saklanabileceği dolaplar bulunur. Çok amaçlı salonunun girişi, otoparkı ve servis yolu ayrı olmalıdır. Okul bahçesine girince algılanabilir fakat eğitim bölümünden uzakta tasarlanmalıdır. Bağımsız giriş-çıkışlı, 500 kişilik seyirci imkanı ve oturma gruplu bir fuaye bulunmalıdır. Salonun sahne bölümünde, kız ve erkek soyunma odaları, projeksiyon odası ve depo tasarlanmalıdır. Sahne yer döşemesinin seyircilerin görmelerini kolaylaştıracak şekilde eğimli olması gerekir (MEB, 1997).

Spor Merkezi. Basketbol, voleybol vb. spor etkinliklerinin yapılması için tasarlanan eğitsel mekânlardır. Beşten fazla dersliğe sahip olan okullar için ortalama

200m²'lik spor salonuna ihtiyaç bulunurken, ideal bir spor salonu 400 oturma kapasiteli olarak düşünölmelidir. Okul binasından ayrı olarak inşa edilebileceği gibi bunun mümkün olmadığı hallerde okul binalarının bodrum katları bu işlevi yerine getirebilecek büyüklükte planlanıp kullanılabilir. Salonda spor malzemelerinin saklandığı bir depo ile kız-erkek öğrenciler ile bay-bayan öğretmenler için soyunma odaları bulunmalıdır (MEB, 1997).

Kütüphane. Bilgiye ulaşma, bilgiyi kullanma ve çoğaltma amacıyla öğrenci, öğretmen ve çevredeki kişilerin kullandığı mekânlardır. Okulun ana girişine yakın fakat gürültüden uzak okul dışından kişilerin kullanımını teşvik edecek bir yerde tasarlanmalıdır. Kütüphane sorumlusunun kullanıcıları gözlemleyebilmesini sağlayacak yerleşim ve düzenleme yapılması ve kaynakların el altında ve kolay ulaşabilir olması tercih edilir. Kütüphane içinde yer alan fonksiyonlar ve kütüphanenin kullanımı kart katalogundan ya da bilgisayardan mevcut koleksiyonu tarama, yazılı kaynağı kütüphane içinde kullanma ya da ödünç alma ödev, rapor vb. çalışmalar konusunda öğrenciler, öğretmenler ve çevreden gelenler bilgilendirilmelidir. Öğrencilerin bilgiye rahat ulaşması için kütüphane bünyesinde fotokopi imkânlı çoğaltma odasının bulunması faydalı ve yararlıdır. Çalışma rahatlığı bakımından kitaplık ve çalışma mekânlarının birbiri içine fazla geçmemesi önemlidir. Kitaplık bölümünde yer alan rafların yüksekliği öğrencilerin boyları göz önüne alınarak ayarlanmalıdır (MEB, 1997).

Kütüphanede cam bölme ile ayrılmış, internet bağlantısı olan yeni teknolojiler bölümü bulunmalıdır. Buradaki donanımlar kütüphane dışındaki bilgiye ulaşmak, ilgili becerileri edinmek ve bu teknolojileri kullanarak ürün elde etmek için gereklidir. Kütüphanede ayrıca, dergi ve gazetelerin sergilendiği, çocukların yere oturarak ya da uzanarak okumalarına imkân veren bir okuma köşesi olması yararlıdır.

Kütüphane birer öğrenme merkezi olarak öğrencilere bireysel öğrenme fırsatı sağlayan, proje çalışmalarına ve araştırma yapmalarına uygun olarak donatılmalıdır (MEB, 1990, 273). Kütüphanenin fiziksel ortamı okuldaki öğrencilerin onda birini

alacak büyüklükte olmalı; aydınlatma, ısıtma, havalandırmasında gerekli düzenlemeler yapılmalıdır. Gürültüyü izole eden duvarlarda ve yer döşemelerinde ise uygun kaplama malzemeleri kullanılmalıdır. Kütüphane, ders çalışmak amacıyla, masalar etrafında toplanmış tek kişilik sandalyeler bulunmalıdır. Teyp kullanımı için de elektrikli üç adet bağımsız çalışma kabini bulunmalıdır. Üç teyp ve okuldaki her 500 öğrenci için bir teyp, bu teyplerde kulaklık olmalıdır. Böylece öğrenci için telafi çalışması, öğretmen ve öğrencilerin ürettiği malzemelerin kullanımı, kütüphanede sessiz bir ortam sağlanmış olur. Eğitim materyallerini göstermek, eğitim materyali olarak kullanmak üzere, uygun video kayıtları yapmak amacıyla, tekerlekli bir sehpa üzerinde, bir video ve televizyon bulunmalıdır (MEB, 1990). Kütüphanede; 500 öğrenciye kadar 40 öğrencinin aynı anda çalışmasına olanak verecek sayıda masa ve sandalye bulunmalıdır. Öğrenci sayısı 501-1000 arasında olduğunda yüzde sekiz; 1000 ile 2000 arasında öğrenci olan okullarda bu sayının ilave olarak yüzde yedili bir artışla düzenlenmesi gerekmektedir. 2000 ve üzerinde öğrencisi bulunan okullarda bu sayıya yüzde beş daha eklenmelidir (MEB, 1990, 286).

Okul Müzesi. Yaşayarak öğrenme olanağı taşıyan, kültürel değerler, tarihi eserler ve çevre zenginliklerinin tanıtılmasına yönelik düzenlenmiş eğitsel ortamlardır. Okulun çevreye açılması bakımından müzelerin eğitim sürecinde etkin olarak kullanılması son derece önemlidir. Okul müzesi oluşturulamadığı durumlarda çeşitli eğitsel etkinliklere olanak sağlayacak şekilde diğer müzelerin düzenlenmesi gereklidir (Terzioğlu, 2005, 35).

Rehberlik Servisi. Okulda öğrencilerin sorunlarıyla ilgilenecek birim rehberlik servisidir. Sorunları olan çocukların psikolojik açıdan rahatlama ve problemlerini çözmeleri açısından rehberlik hizmeti önemlidir. Rehber öğretmen odası ve grup veya bireysel danışma çalışmalarının yapıldığı mekân olmak üzere iki bölümden oluşur. Bu mekânda rehber öğretmenler için bir dolap bulunmalıdır (MEB, 1997).

Okullarda bulunacak rehberlik hizmetlerine yönelik ortamların düzenlenmesinde titiz davranılmalıdır. Okulun uygun bir yerinde tasarlanmalı, psikolojik danışma ve

rehberlik işgörenlerinin çalışma odası yanında, danışan öğrencilerle görüşmelerin yapılacağı bir görüşme odası bulunmalıdır. Görüşme odasında öğrencilerle görüşüleceği gibi, öğrenci velileri ve öğretmenlerle de görüşme yapılabilmelidir ve odanın donatımında sadelik, rahatlatıcılık ön planda olmalıdır. Servis odasında, öğrencilerin kişisel ve psikolojik durumlarına ilişkin kayıtların yer aldığı, saklanacağı raf ve dolaplar düzenlenmelidir.

İlk Yardım Odası (Revir). Öğrencilerin fiziksel gelişimlerinin izlendiği, ilk yardım ve dinlenme olanağının bulunduğu birimdir. İlk yardım odasında ölçme araçları, genel tarama ve aşılar için gerekli aletler hemşire masası, ilaç ve malzeme dolabı, muayene masası ve lavabo bulunmalıdır (Terzioğlu, 2005, 35).

Kafeterya-Kantin. Teneffüs ve öğle aralarında öğrencilerin ve işgörenlerin dinlenecekleri, yiyecek içecek gereksinimlerini karşılayacakları ortamlardır. Dinlenmeyi sağlayıcı, fazla sese meydan vermeyen türden müzik yayınının da yapılacağı kantin ve kafeteryaların eğitsel alanlardan uzak olmasında yarar vardır. Öğrencilerin toplu kullanım alanlarından olan kantinlerin havalandırma ve temizliği için gereken önlemler alınmalı ve denetimleri sürekli yapılmalıdır Kantinin büyüklüğü ve sayısı farklı yaş gruplarındaki çocukların birbirine zarar vermeyecekleri ve birbirlerini engellemeyecekleri büyüklükte tasarlanmalıdır. Kantin ortak kullanım alanlarına kolay ulaşabilir ve ana girişe yakın olmalıdır. Gelen malzemelerin kolaylıkla aktarımı için doğrudan dışarıya açılan bir servis kapısı bulunmalıdır. Bahçe ile ilişki sağlanmak suretiyle bir özgürlük alanı yaratılmalıdır. Kantinden daha sağlıklı yararlanabilmek için öğrencilerin ürünleri dışarıdan görebilecekleri camlı bölmeler yapılmalıdır. Ayrıca kantinde öğrencilerin oturabilecekleri pratik masalar yerleştirilmelidir.

Yemekhaneler. Normal öğretim olarak tüm gün eğitim veren okullarda öğle aralarında çocukların yemek ihtiyacını karşılamak için düzenlenen mekândır. Yemekhanede; wc-lavabo, yemek salonu, self servis imkânlı bir salon ve mutfak bulunmalıdır. Mutfakta hazırlık, pişirme ve bulaşık bölümleri ile günlük ve soğuk

depolar ve ayrı bir çöp kutusu bulunmalıdır. Personel soyunma, dinlenme ve duş yerleri ile personel yemek bölümü de düşünölmelidir (MEB, 1997).

Destek Birimleri

Okul binalarındaki destek birimlerini genel depo, hizmetli odası, eğitim araçları odası, temizlik odası, teknik servisler, tuvaletler ve sığınak oluşturmaktadır. Aşağıda bu bölümler ile ilgili bilgiler yer almaktadır:

Genel Depo. Bumeğinde okulda gerçekleştirilen her türlü faaliyet için gerekli eşyalar, ders malzemeleri ve materyaller bulunur. Ayrıca bu bölümde öğrenci ve öğretmen çalışmaları saklanır (Terzioğlu, 2005).

Hizmetli Odası. Bumeğin okulun genel temizliği için görevli kişilerin kıyafetlerini değiştirdikleri, özel eşyalarını koydukları, askılı dolaplı, lavabolu ve küçük bir duş kabininin bulunduğu yerdir (Terzioğlu, 2005).

Eğitim Araçları Odası. Bu mekân dersin işlenişi sırasında kullanılacak araç ve gereçlerin saklandığı yerdir. İçerisinde her dersliğin kendine ait araç- gereçleri saklayabileceği özel bir araç- gereç dolabı bulunmalıdır. Kolayca ulaşılacak bir yerde tasarlanmalıdır (Terzioğlu, 2005).

Temizlik Odası. Bu mekânda temizlik malzemelerinin saklandığı malzeme dolabı, küvet ve musluk bulunur. Temizlik odası, wc-lavabo mekânı ile yakın mesafede olmalıdır.

Teknik Servisler. Bumekânlar kalorifer kazanı, su deposu, elektrik panosu ve jeneratörün bulunduğu yerlerdir. Bu kısım okulun tür kullanım ve dolaşım alanlarından uzakta planlanmalıdır (MEB, 1997).

Tuvaletler. Okulda temizlik açısından son derece önemli yerlerdir. Kız ve erkek öğrenciler için ayrı düzenlenmeli ve kolay erişilebilir mesafede bulunmalıdır. Sürekli kontrol edilebilmesi için merdivenlere yakın bir konumda olmalıdır. Öğrenci yaşına uygun malzeme ölçüleri kullanılmalı ve fiziksel engelliler için özel bölümler tasarlanmalıdır.

Tuvaletlerde döşeme kaplaması, kaymaz, hijyenik, ekonomik, kolay temizlenir, su temasına uygun bir malzemeye kaplanmalıdır. Duvar ve tavan kaplama boyası hijyenik, kolay temizlenir, ekonomik bir malzeme ile yapılmalıdır. Wc-lavabo mekânları doğal yollardan havalandırılabilmelidir.

Sığınak. Bu mekânlar özel durumlar ve afet durumları için yapılan yerlerdir. Sığınaklar insanların afet anında toplanacakları yerler olduğu için önemli, ancak diğer durumlarda atıl mekânlardır (MEB,1997).

Dolaşım Alanları

Giriş mekânları, koridorlar ve kapalı teneffüshane ve merdivenler dolaşım alanlarını oluşturmaktadır. Aşağıda bu alanlar ile ilgili bilgiler verilmiştir:

Giriş Mekânı. Okul binası girişi, dış ve iç sirkülasyonun karşılaştığı özelleşmiş bir düğüm noktasıdır. Bu mekânda giriş çıkışın kontrol edildiği okul girişini temsil eden, Atatürk köşesinin bulunduğu, dışarıdan gelen konukların, aile ve velilerin ulaşmak istedikleri kişi ve yerlere yönlendirildiği, kayıtların tutulduğu, danışma-bekleme bölümü bulunmalıdır. Ayrıca öğrenci, öğretmen ve diğer kullanıcıların gidiş

gelişlerinin engellenmeyecek şekilde askılık veya vestiyer bulunması yararlı olur. Diğer mekânlara kolay ulaşımın sağlanabilmesi için yönlendirme levhaları düşünülmelidir. Giriş mekânının aynı anda çok kişinin geçmesini sağlayabilmek için yeterli büyüklükte olması gerekmektedir. Öğrencilerin çalışmalarının sergilenebilmesi ve gerektiğinde daha kapsamlı sergi yeri olarak kullanılabilmesi için giriş holünde duvar panosu veya portatif panoların olması gerekmektedir. Döşeme kaplaması, noktasal darbelere dayanıklı, kolay temizlenebilir, kaymaz, ses emici ve olabildiğince ekonomik olmalı ve maliyeti düşük olmalıdır. Duvar ve tavan kaplaması, kolay temizlenebilir, akustik, bakım ve onarımı kolay ekonomik bir malzemeyle yapılmalıdır. Giriş kapıları rüzgârlıklı, mutlaka dışa açılan çift kanatlı kapılar olmalı ve kapılarda eşik olmamalıdır (Yangılı,1999).

Koridorlar ve Kapalı Teneffüshane. Okulda tüm birimler arasında gerekli bağlantıları sağlayan, iç trafiğini düzenleyen ve ders dışı saatlerde teneffüs hizmeti sunan çok amaçlı alanlardır. Koridorların uygun boyutlarda, aydınlık, sessiz, kullanışlı, keyifli ve sosyalleşmeye yardımcı olan alanlar olması ve bu mekânlarda yer girinti ve çıkıntılar şeklinde dışarıya bakan köşeler planlanmalıdır. Kullanım esnekliği sağlanması için bazı durumlarda dersliklerle birleştirilerek farklı etkinlikler için kullanılabilir. Zengin bir iç mekân ve iç saydamlığın sağlanması için iç boşluklar, tepe ışıkları, galeri ve köprüler, iç bahçe, sera gibi uygulamalardan yararlanmak gerekir. Koridorla dersliklerin ortak alan duvarlarının kapı üstünde kalan kısmı camlı bölme şeklinde düzenlenmelidir. Öğrencileri tehlike hallerinde yapıdan kısa sürede uzaklaştırmak bakımından koridorlar yeterli genişliğe sahip olmalıdır (Terzioğlu, 2005).

Koridorlarda, Talim ve Terbiye Kurulunca önerilmiş eğitimi destekleyici Atatürk köşeleri, Türk büyüklerine ait resimler, özel günlerde hazırlanan sergiler, ilan panoları, resim, şiir ve kompozisyon gibi öğrenci ürünleri, tiyatro, müzik, halk dansları, bayram törenleri ve kutlama günlerine ait çekilmiş fotoğraflar, okulun aldığı ödüller, okul gazetesi, kitaplık dolabı, Türk tarih ve kültürüne ait levhalar ve haritalar, eğitici ve sanat değeri olan resimler, özel tablolar, belgesel bilgiler, saat ve takvim ile; dinlenme aralarında öğrencilerin zihinsel rahatlamalarını sağlayıcı çiçekler, tablolar,

akvaryum, müzik vb. görsel ve işitsel donanımlar özendirilmeli ve bunlar kullanıma açık olmalıdır (İlköğretim Kurumları Yönetmeliği, m. 127).

Merdivenler. En önemli düşey dolaşım alanları merdivenlerdir. Büyük yoğunluk ilk merdivende başlar, üst katlara çıkıldıkça yoğunluk belli oranda azalır. Merdivenlerin yükseklik ve genişlikleri öğrenci sayısı ve yaş gruplarına göre belirlenmeli, güvenlik açısından korkuluk ve tutamaklar, fiziksel engelliler için rampalar planlanmalıdır. Binanın merdivenleri öğrencilerin bir arada rahatlıkla geçmelerine uygun olmalıdır. Merdiven kollarının genişliği en az koridor genişliğine eşit olmalı ve özellikle teneffüs ve giriş-çıkış saatlerinde oluşan büyük yoğunlaşmayı dengede tutabilmelidir. Binada birden fazla merdiven bulunuyorsa, merdivenler arası mesafe m.60'yi geçmemelidir. Merdivenler kolay algılanabilir bir noktada ve aydınlık olmalıdır (MEB, 1997).

Merdivenler, öğrencilerin okul ve dersliklere girişlerde kalabalık gruplar halinde, itişme ve koşuşmaların yoğun yaşandığı, düşme ve çarpışma gibi olumsuzlukların en çok ortaya çıktığı kullanım alanlarıdır. Özellikle yağışlı havalarda ve ıslak temizliğin yapıldığı zamanlarda ortaya çıkacak ıslaklığın ve oluşacak çamurun etkisi ile kayma, düşme gibi olumsuz durumlar yaşanma olasılığı artar. Bu nedenle, merdivenlerin kaymayı önleyecek kaplama malzemeden yapılması ve merdiven korkulukların bulunması gerekir.

Sınıfların Donatım Olanakları, Mobilyalar ve Öğrenci Başarısına Olan Etkileri

Fiziksel ortam, sınıf ve sınıfın donatımını kapsar. Fiziksel ortamın doğası ve organizasyonu davranış üzerinde doğrudan etkilidir. Sınıf ortamının fiziksel özellikleri, etkili sınıf yönetiminin sağlanmasında önemli bir unsurdur. Sınıfta fiziksel değişkenlerin(öğrenci sayısı, ısı, renk, ışık, temizlik, görünüm) güdüleyici, öğretici ve ilgi çekici bir biçimde düzenlenmesi etkili bir sınıf yönetimi için gereklidir. Öğretmen-öğrenci ilişkileri de geniş ölçüde bu fiziksel değişkenler tarafından etkilenir. Sınıf ortamı, eğitim türü ve düzeyi, dersin amacı gibi değişkenlere göre öğrencilerin

güdülenmesini kolaylaştırır. Öğretmen her durumda eldeki olanaklar ölçüsünde düzenlenebilecek en uygun sınıf ortamının sağlanması için uğraşmalıdır. Çünkü etkili öğrenme-öğretme süreci için fiziksel ortamın uygunluğu esastır (Aydın, 2000). Sınıf ortamı, bir öğrenme laboratuvarı gibi düzenlenmelidir. Ancak bu şekilde, öğrencilerin derse olan ilgileri artırılabilir. Öğrencilerin okul dışındaki yaşantıları okula taşınmalıdır. Sınıf sadece ders dinlenen bir yer değil, öğrencilerin birlikte olmaktan haz duydukları, beraberce araştırma yaptıkları bir laboratuvar gibi olmalıdır (Başar, 1999). Sınıflarda öğrenci sayısına uygun sayıda sıra bulunmalıdır. Sınıf gerekli ısı ve ışık yönünden yeterli olmalı ve yazı tahtası, mevsim şeridi, tarih şeridi, gerekli sergi panoları gibi fiziksel düzenlemeler yapılmalıdır.

Sınıfın fiziksel değişkenleri; ses, görüntü, büyüklük ya da darlık, ısı, ışık, sıcaklık ya da soğukluk, oturma düzeni, öğrenci sayısı sınıf yönetimini doğrudan etkiler. Fiziksel rahatlık eğitim öğretimi olumlu yönde etkiler. Öğrenme için en uygun fiziksel çevrenin hazırlanması, yönetici öğretmen işbirliğinden yönetici mimar işbirliğine uzanır (Fidan, 1986).

Fiziki ortamı etkileyen en önemli faktörlerden biri sınıfta bulunan öğrenci sayısıdır. Kalabalık olmayan sınıflarda öğretmen öğrenci etkileşimi daha fazla ve daha iyi olmaktadır. Öğretmen böyle sınıflarda öğrencileriyle birebir ilgilenme şansı bulabilir, onların gelişimlerini takip edebilir, olumsuz durumlarını tespit edebilir ve sınıfı daha iyi yönetebilir. Kalabalık sınıflarda ise sınıf düzenini sağlamak, öğrencilerin dikkatlerini toplamak oldukça güçtür (Küçükahmet, 2001).Yapılan araştırmalarda sınıftaki öğrenci sayısının azlığı ile öğretmen ve öğrenci başarıları arasında ilişki bulunmuştur. Örneğin, Finn and Achilles'in yaptığı araştırmada okuma ve matematikte öğrenci sayısı az olan sınıflar başarılı bulunmuştur. Öğrenci sayısı az olan sınıflarda daha çok sayıda öğretim yöntemi kullanılabilir (Başar, 1998).

Sınıflarda kullanılacak mobilyalar da fiziki ortamı etkileyen önemli faktörlerdendir. Mobilyalar öğrenci boyuna göre ayarlanabilen veya uygun yükseklikte ve büyüklükte birkaç tip halinde olmalıdır. Sandalye ve masalar kolaylıkla

taşınabilmelerinin yanı sıra, dayanıklı ve sağlam bir konstrüksiyona sahip olmalıdır. Bunun yanında mobilyaların rengi ve boyanış tarzları da önem taşımaktadır. Boyanın cinsi ve rengi sınıfın aydınlanması açısından önemlidir. Mobilya boyası konusunda diğer bir nokta; aşınmaya karşı dayanıklı olması, kolay temizlenebilmesi ve ayrıca kolay çizilememesidir (Yalçın, 2003, 133). Mobilyaların çok yer değiştireceği ve hareket ettirileceği düşünülürse ortaya çıkan gürültü problemini de halletmek gerekir. Bu durumun önüne geçebilmek için masa ve sandalyelerin altına lastik vb. bir malzeme yerleştirmek döşemeyi de sesi boğucu bir malzeme ile kaplamak gerekir.

Okul Bahçeleri

Sosyal ve fiziksel çevre, toplumumuzun temel taşlarını oluşturan çocukların belirli bir yaştaki olgunluğa gelinceye kadar gelişmesindeki en önemli faktörlerdir. Okul bahçesi planlamaları çocukların psikolojik, sosyal, duygusal, fiziksel ve zihin gelişimlerini olumlu ya da olumsuz yönde etkileyebilmektedirler. Erdönmez (2007)'e göre çocuğun, okul bahçesinde teneffüs zamanlarında yaşayarak, oynayarak kazandığı deneyim ve bilgiler, diğer eğitim araçlarından aldığı bilgiler kadar büyük rol oynamaktadır. Okul bahçelerinin, ilkökul çağındaki çocukların zamanlarının büyük bir kısmının okulda geçtiği düşünülürse çocukların gelişimine yönelik büyük bir potansiyele sahip olduğu görülmektedir.

Okul, eğitim ve öğretim sürecinde iki temel işleve sahiptir. Bunlardan biri uyum, diğeri bilgilenmedir. Ancak yapılan bir araştırmada, öğrencilerin okulla ilgili algıları incelendiğinde, okulla ilgili en sık dile getirdikleri işlevin “bilgi sağlayıcılık” işlevi olduğu saptanmıştır (Öğülmüş, 1995; Yavuzer, 2001). Oysa okulun sosyal bir çevre olarak toplumsallaştırma işlevi, çocuğun sınıf içi ve sınıf dışı etkinliklere uyumu, bilgilendirme işlevine kıyasla çok daha önemlidir (Yavuzer, 2001).

Çocukların sosyal, fiziksel, duygusal ve zihinsel beceriler geliştirebilecekleri, gelecekte fiziksel ve ruhsal açıdan sağlıklı birer birey olarak yetişebilmeleri için ortam ve imkânlarla ihtiyaçları vardır. Bu ortamlarda çeşitli becerilerin geliştirilebilmesi için;

eğitim, oyun ve spor, sosyal-kültürel faaliyetler ile tören ve kutlamalara yönelik çeşitli faaliyetler bir arada düşünülmelidir. Okul bahçeleri tüm bu faaliyetlerin gerçekleştirilebileceği en uygun ve etkili yerlerdir. Bu işlevler göz önüne alınarak düzenlenen okul bahçelerinde öğrenme olanakları genişlemekte ve daha esnek bir öğrenme alanı oluşmaktadır.

Okul bahçeleri, temiz hava alma ve öğrencilerin ders dışında oyun oynama gibi ihtiyaçlarına yönelik alanlardır ve okulun önemli bir parçasını oluştururlar. Bu alanlar öğrencinin fiziksel, sosyal, duygusal, psikolojik ve bilişsel gelişimini destekleyerek okul içinde verilen eğitimin devamlılığını sağlayan son derece önemli gelişme ve öğrenme ortamlarıdır (Terzioğlu, 2005). Okul bahçelerinin düzenlenmesinde dikkat edilmesi gereken özellikler şunlardır (Kayhan ve Eroğlu, 1997; Güler ve Çobanoğlu, 1994):

1. Hem okulun sınırlarını belirlemek hem de okul ve öğrencilerin güvenliği için okulun çevresi uygun yükseklikte bir bahçe duvarı ile çevrilmelidir.
2. Okul bahçesi, öğrenci ve işgörenlerin gereksinimleri sağlayacak şekilde öğrenci başına beş metrekare ve en az 400 m² olarak planlanmalıdır.
3. Her düzenleme eğitsel değere sahip ve üstlendiği işlevlere uygun olacak şekilde tasarlanmalıdır.
4. Okul bahçesinin düzenlenmesinde sadece okul işgörenleri değil, uzman kişilerden de yararlanılmalıdır. Planlama ilkeleri dikkate alınmadan yapılan bir kısım düzenlemeler amaçlara uygun olmayabilir.

5. Okul bahçesinin zemininde, engebe ya da çukur olmamalı, zeminin malzemesinin, düşüp yaralanmalara ve yağmur, kar ya da aşırı rüzgâr gibi hava koşullarından dolayı su birikintileri, toz ya da çamur oluşmasına neden olacak asfalt, beton, çakıl, talaş olmamasına dikkat edilmelidir.

6. Öğrencilerin olduğu kadar, çevre halkının da düzen ve estetik değer ve duygularının, bilgi ve görgülerinin geliştirilmesine katkıda bulunulacak şekilde göze hoş gelen ve çekici niteliğe sahip bir çevre düzenlemesine gidilmelidir. Bunun yanında okul bahçesinde yapılacak her bir düzenlemenin dinlenme, oyun işlevleri yanında, eğitici bir işlevinin de bulunması gerekmektedir.

Aktif yaşam biçimini teşvik eden okul bahçelerinin, yeterli donatım elemanları, yeşil alan ve açık spor tesisleri ile düzenlenerek, öğrenciler için çekici ve zevkli hale getirilmesi hedeflenmelidir. Belirtilen hedeflere ulaşmak için okul bahçelerinde, yeterli büyüklükte tören alanı, gezinti yolları, yeşil alan bırakılmalı, tel örgülerle çevrili açık spor tesisleri (voleybol, basketbol, mini futbol sahası) ile geleneksel çocuk oyunlarına uygun alanlar ayrılmalı, öğretmenler ve öğrenciler için çardak ve oturma grupları tasarlanmalıdır.

Eğitim kurumları bahçelerinde, aşırı hafriyat ve dolgu yapılmaması öngörülmeli, arsaların mümkün olduğu ölçüde doğal yapısı ile kullanılmasına çalışılmalı, şev ve kademe yapılmalı, büyük istinat duvarlarının yapımından kaçınılmalıdır.

Okul bahçelerine ana girişler, trafik yoğunluğu az olan tali yoldan sağlanmalı, servis ve araba girişi, tercihen arka bahçe tarafından verilmelidir. İtfaiye araçlarının, okul binası ve eklentilerine ulaşmasına imkân sağlanmalıdır.

Okulun bahçesi, dar alanlar olmaktan çıkarılıp çocuğun çalışma, başarma, araştırma ve yaratma becerilerini geliştirecek her türlü sportif, sanatsal ve bahçe çalışmalarının yapılabileceği zengin bir çevre haline dönüştürülmelidir. Bir bahçe öğrenme etkinliklerinin yanı sıra toplumsal eğitim amacıyla da kullanılabilirdir. Tırmanma, koşma, bisiklete binme, basketbol, voleybol, futbol gibi etkinliklere yönelik spor alanları, beceri gerektiren etkinlikler için iş atölyeleri, bitki ve hayvan yetiştirme gibi etkinliklere yönelik uygulama bahçeleri, çim alanları, kum-su havuzları ve diğer alanların her yaştan insanın kullanabileceği şekilde çevre kullanımına açılması gerekir (Terzioğlu, 2005, 38).

Aksu ve Demirel (2011) tarafından yapılan araştırmaya göre, Trabzon kent merkezinde 35 ilköğretim okul bahçesinin mevcut fiziksel durumu araştırılmıştır. Trabzon kent merkezinde yer alan okul bahçelerinde bulunan donatı elemanlarına ilişkin sorunlar bulunmakta ve bakım gerekmektedir. Trabzon kenti ilköğretim okul bahçelerinde öğrenci başına düşen açık-yeşil alan miktarı yeterli değildir. Her okul için öğrenci sayısı ve bahçe alanı oranına bakıldığında, öğrenci başına düşen yeşil alan miktarı birçok okul için standartların çok altındadır. Trabzon kenti için yapılan bu çalışma sonucunda, okul bahçelerine tasarım konusunda gereken önemin verilmediği ortaya çıkmaktadır.

Erdönmez (2006) tarafından yapılan diğer araştırmada, çocuk ihtiyaçları ve güvenliği ön planda tutularak, okul bahçelerinin oyun alanı olmaktan öte, eğitim amacıyla kullanılmasını sağlayacak peyzaj tasarım normlarının ortaya konması amaçlanmıştır. Araştırma bulgularına göre, ülkemizde okul bahçeleri genellikle çocuğun doğal isteği ele alınmadan, zemini tamamen beton ve asfalt dökülerek yapılan bir tören alanından oluşan bahçeye sahip olan okulların çoğunlukta olduğu ortaya çıkmıştır.

Karadağ ve diğerleri (2012) tarafından yapılan bir araştırmada, Düzce Kent merkezinde yer alan, 29 ilkokul ve ortaokul bahçesi incelenmiştir. Okullardaki bahçe alanı, bahçe kullanımı ve donatı elemanlarının, oyun alanı olarak yeterliliği değerlendirilmiştir. Araştırma bulguları, okul bahçelerinin, oyun için yetersiz olduğunu göstermiştir. Ayrıca çocuk güvenliğini tehdit eden bazı durumlar da belirlenmiştir.

Terzioğlu'na göre (2005, 39) bir okul bahçesinde olması gereken yerler ve bu yerlerin işlevleri şöyledir:

Kuşatma Elemanları ve Okul Girişi. Okulun, biri ön, diğeri arkada en az iki giriş kapısının bulunması gerekir. Ön kapının araç girişine de olanak verecek, ancak sadece öğrenci, işgörenler ve ziyaretçilerin girecekleri; arka kapı ise, araçların sürekli girişine uygun olacak şekilde düzenlenmelidir. Araç girişinin arka kapıdan yapılması özellikle öğrenci güvenliği açısından önemlidir. Bahçe içinde araçların kullanacakları yollar da, öğrencilerin yoğun bulunduğu oyun ve dinlenme alanlarına uzak olmalıdır.

Okul ana giriş kapılarının ana caddelere ve işlek sokaklara açılmaması ya da doğrudan açılmaması gerekir. Doğrudan açılması halinde, öğrencilerin caddeye kontrollü çıkışını sağlayacak düzenlemeler yapılmalıdır. Okul önlerindeki trafik kazaları olasılığını azaltmak için, yol üzerine geliş yönlerine dik konumda hız kesici tümsekler yapılmalıdır.

Okul güvenliği için giriş-çıkış kontrolünün yanı sıra okulun tüm çevresinin, beton, taş, tuğla, ahşap, tel örgü ve demir parmaklık gibi malzemelerden yapılmış kuşatma elemanları ile kontrol altına alınması gerekmektedir. Ayrıca kuşatma duvarının çevre ile iletişimi engellemeyecek yükseklikte olmasına dikkat edilmelidir.

Oyun, Dinlenme ve Spor Alanları. Okul bahçeleri yalnız bilişsel değil, duyuşsal ve psikomotor davranışların geliştirilmesine yardımcı olduğundan büyük önem kazanmıştır. Hele büyük şehirlerin gün geçtikçe evlerin çevresinde oyun alanlarından yoksun kalmaları, çok katlı binalarda hapis yaşamı sürdürmeleri, okul oyun alanlarının önemini bir kat daha arttırmıştır (Alicıgüzel, 1979, 70). Çocukların yaparak yaşayarak öğrenmelerine de olanak sağlayan okul bahçeleri, eğitsel açıdan da büyük önem taşımaktadır.

İlköğretim Kurumları Yönetmeliğinin 132. maddesinde de oyun alanlarının önemi vurgulanmış ve *“Okulda öğrencilerin gezip oynamaları için çevre olanaklarından yararlanılarak kum havuzu, voleybol, basketbol vb. sahalar ayrılır, oyun araçları sağlanır”* ifadesi yer almıştır.

Okul bahçeleri, çeşitli fonksiyonlardaki alanlar ve oyunlar için değişik yaş gruplarının ihtiyacını karşılayabilecek farklı top oyunlarının oynanmasını mümkün kılacak şekilde büyüklükte olmalıdır. Trafik oluşumunu engellemek için sahalar arasında yaya yolları ve patikalar tasarlanmalıdır. Okul çevresindeki oyun sahaları, ağır trafiğin olmadığı okula ulaşmayı engelleyecek hiçbir unsurun bulunmadığı ve güvenli geçiş yapılabilecek yere tesis edilmelidir (Kuş, 2001).

Bitkilendirme (Peyzaj). Okul bahçelerinin en az üçte birlik bölümü yeşil alanlarla kaplı olmalıdır. Yeşil alanlar içinde ağaçlandırma, çiçeklendirme ve çimlendirmeler yapılmalıdır. Bitkilendirme yapılırken amaca uygun bitki seçimi ve yerleşimi, toprak türü, iklim koşulları ve mevsim özellikleri göz önünde bulundurulması gereken önemli noktalardır. Çam türü ağaçların özellikle çimlendirme yapılmayan alanlara ekilmesi gerekir. Ağaçların özel bakım istemeyen, çabuk ve kolay büyüyen ağaç türlerinden seçilmesi yararlı olur. Okulun dış mekânlarının ağaçlandırmasında amaç, yazın güneşin, kışın rüzgârın olumsuz etkilerinden çevreyi korumak, görsel engellemeler ve gürültü kontrolü yoluyla alan mahremiyeti sağlamak ve çevreye estetik bir görünüm kazandırmaktır. Ağaçlandırma, okul binasının doğal aydınlatma ve havalandırmasını etkilemeyecek mesafede yapılmalıdır. Okul bahçesinin bazı kısımlarında süs bitkileri kullanmak suretiyle mekâna görsel zenginlik kazandırılabilir. Bitki ve ağaçların yetiştirilmesi konusunda öğrencilerin sorumluluk alması sağlanmalıdır (Tanrıverdi, 1987).

Dış Mekân Donatımı. Dış mekân düzenlemesinde kullanılan donatım elemanları, oturma birimleri, aydınlatma elemanları ve genel kullanıma yönelik diğer elemanlar (çöp sepetleri, bisiklet park rafları vb.) şeklinde gruplanabilir. Oturma birimleri ihtiyaca göre tekli veya çoklu şekilde düzenlenebilir. İklim şartlarından

kolayca etkilenmemesi bakımından dayanıklı malzemelerden üretilmiş donatım elemanları tercih edilmelidir (Terzioğlu, 2005, 40).

Çocukların ve öğretmenlerin okul bahçesinden uzun süreli faydalanmasını sağlayacak, öğrencilerin sosyal öğrenme mekânlarına katkıda bulunacak buluşma ve dinlenme noktaları, ağaç gölgesinde oturma bankları yeşil alanlarla bölünmüş gruplar halinde oturma köşeleri düzenlenmelidir. Ders dışı zamanlarda öğretmenlerin oturup dinlenebilecekleri, ahşap malzemeden yapılmış, etrafı açık, üstü kapalı oturma mekânı tasarlanabilir.

Araç Yolları ve Otopark. Okullarda araç park yerlerinin bahçenin dışında bulunması, kazaların önlenmesi açısından önemlidir. Bunun için okulun dışında, öğrencilerin güvenliğini sağlayacak biçimde, araç park yerleri yapılmalıdır. Araç park yeri yanında, okula bisikletle gelen işgören ve öğrencilerin bisikletleri için de park yeri düzenlenmelidir. Okul öğrenci servislerinin mutlaka okul bahçesi dışında tutulması, okula geliş ve gidişlerde karışıklığa ve tehlikeli durumlara fırsat vermeyecek şekilde hizmet vermeleri sağlanmalıdır (Başar, 2003, 99).

Araç yolları tasarlanırken çevredeki trafik dolaşım alanına uyumlu olmasına dikkat edilmelidir. Okul servis araçları, engelli araçları, yangın söndürme araçları gibi araçların kolayca erişimine olanak sağlamalıdır. Okulda ayrıca gerek okul taşıtları gerekse okul dışı taşıtlar için açık ya da kapalı otopark alanlarına ihtiyaç bulunmaktadır. Ancak öğrencilerin güvenliği bakımından otoparkın okul dışında ya da arka tarafında olacak şekilde planlanması gerekmektedir.

Çocuk ve Çocukluğun Tanımı

Postman'a göre (1995, 8) çocuk; özel bakım ve korunma biçimlerine ihtiyaç duyan, herhangi bir meslekî tecrübe ve yeteneğe henüz sahip bulunmayan ortalama 0 ilâ 18 yaş arasındaki insan grubudur. Çocuk, gelişen bir insan yavrusu, olgunlaşmamış reşit sayılmayan küçük yurttaştır (Yörükoğlu, 1983, 3). Sözlük anlamı

olarak çocuk ise, yaşamın doğuştan ergenliğe kadar süren dönemi olarak belirtilmektedir (Başargan ve Kumbul, 2002, 142).

Çocuk bağımlı, duyarlı, gelişmekte olan insan varlığıdır. Çocuk meraklı ve umut dolu olduğu için bu dönemini oynayarak öğrenerek ve gelişerek geçirirse, hem kendisi mutlu olur, hem de ileride toplumun refah ve mutluluğuna katkı sağlar. Bu nedenle ülkeler çocukların sağlıklı büyümelerine ve yetenekleri doğrultusunda gelişmelerine önem verirlerse gelişirler, barış ve refah içinde yaşarlar (Akyüz, 2012, 1).

Yavuzer (1986)'e göre, çocuk; “eksik bir yetişkin” veya “küçültülmüş bir yetişkin modeli” olarak değil, zihinsel, bedensel, duygusal ve sosyal gereksinimlerini tamamlamak isteyen bir “kişi”dir. Çocukluk ise; “Bireyin doğum döneminden başlayarak, ergenlik evresine kadar süregelen gelişim dönemidir.

Birleşmiş Milletler, 1989 yılında Çocuk Hakları Sözleşmesi'nde (ÇHS) çocuk konusunda daha çok insanların doğumlarından itibaren gösterdikleri biyolojik gelişmeyi göz önüne alarak oldukça net ve kısa bir tanımlama yapmıştır. Buna göre, 0-18 yas arasında yer alan herkes çocuktur. Bununla birlikte, 15-24 yaş arasında yer alan bütün bireyleri de genç olarak tanımlamıştır. Yetişkinlik ve çocuk olmak, daha çok biyolojik ve hukuki bir olgu olarak ele alınmıştır. Bu da, uygulamada uluslararası düzenlemeler yaparken karışıklıkların ortaya çıkmasına engel olmakta ve çocukluğu tanımlamakta bir norm olarak kullanılmaktadır.

Çocuk ve çocukluk kavramları arasındaki kavramsal bağı kurmak konusunda biyolojik gelişim yetersiz kalsa da, çocuk tanımı konusunda alanda önemli bir yer tutmaktadır. Çocukluk dönemi, ikinci yaşın bitiminden başlayarak ergenlik döneminin başlangıcına, yani yaklaşık olarak kızlarda 10-11, erkeklerde ise 12-13 yaşarına dek geçen süreyi kapsamaktadır. Bu dönemde büyüme hızı bebekliğe oranla yavaşlamakta, büyümedeki yavaşlama boy ve ağırlıkta net bir şekilde izlenebilmektedir (Duyar ve Özener, 2003, 37). Çocukları, yetişkinlerden genel

hatlarıyla gelişim açısından ayırt eden farklılıkları ortaya koyan bu yaklaşım oldukça önemlidir.

Günümüzde, eğitim ve hukuk alanındaki yenilikler ve bilimsel çalışmalarla önyargılardan ve duygulardan arındırılmış nesnel bir çocukluk kavramı oluşmuştur. Fransız Devrimi'nden başlayarak tüm dünyaya yayılan insanların özgürlüğü, eşitliği ve kardeşliği ilkeleri ve demokrasi düşünceleri insanlığın uyanışını hızlandırmış. Bunun sonucunda çocuğun nasıl geliştiği, kişiliğinin nasıl olgunlaştığı ve davranış özellikleri bilimsel gözlem ve inceleme konusu olmaya başlamıştır (Yörükoğlu, 1997, 239-240).

Çocukluk dönemi, 19. yy başında ekonomik gelişmeler, sanayi devrimi ve batı dünyasında meydana gelen köklü değişim ile ilk defa farklı bir boyut kazanarak çalışma hayatından okul hayatına geçmiştir. Bunun sonucu olarak bir anlamda bağımlılık dönemi başlamıştır. Çocuğun edindiği bu yeni rolle güvenlik ihtiyacı, eğitimi, gelişimi gibi yeni kavramlar ortaya çıkmıştır (Sunal, 2009).

Çocukluğun Tarihsel Gelişimi

Hem çocukluk yaşantısı, hem de çocukluk kavramı yüzyıllar boyunca değişim göstermiştir. Eski toplumlarda insanlar, çocukluğu yaşamın farklı bir dönemi olarak görmüyor, ilk on sekiz yılın belirleyici olduğunu ve daha sonraki gelişimin ve işleyişin temelini oluşturduğunu düşünmüyorlardı (Gander ve Gandier, 1993, 22).

Antik dönemde çocukluk kavramı ve çocuklarla ilgili tutumlara yönelik çok az şey bilinmektedir. Eski Yunanlıların her şey için kullandıkları bir sözcük, çocuk kavramını içermemektedir. Eski Yunanlılarda, çocuk ve genç için kullanılan sözcüklerin çok belirsiz olduğu görülmekte ve bu konuyla ilgili sözcüklerin bebeklik ve yaşlılık arasında kalan hemen her çağı içerdiği gözlenmektedir. Resimlerinden hiçbirinin günümüze kadar gelmemesine rağmen, Eski Yunanlıların, çocuk resimleri yapmaya değer verdiklerini söylemek mümkün değildir. O dönemden günümüze

kadar sağlam kalan heykellerden hiçbirinin de bir çocuk heykeli olmadığı da bilinmektedir (Postman, 1995, 16).

Çocuk, toplumların eski devirlerden beri ilgilendiği bir varlıktır. Ancak, tarihsel gelişimde bu ilginin niteliği, kapsamı ve biçimi farklılıklar göstermektedir. Çocuk ilkel toplumlarda, ekonomik yarar sağlayan bir varlık olarak görülmekteydi. Ailesi tarafından çok kullanışlı bir mal olarak kabul edilirdi (Unutkan, 2008, 110). Küçük çocukların yüzyılı aşkın bir süre önce zor koşullar altında çalışmak zorunda kalması bir gariplik görülmüyordu. O sıralarda dünyaya gelen çocukların yarısından fazlasının önlenabilir hastalıklardan kaybedilmeleri de olağan karşılanıyordu. Gerçekte, o yıllarda çocukların büyük çoğunluğu her zaman kısa ve acılı ömür sürmüş, cehalete ve yoksulluğa mahkûm olmuşlardı (Hükümet Dışı Kuruluşlar El Kitabı, 2008, 11).

Rönesans ile başlayan değişim 19. yüzyılda da sürmüş ve çocukluğun yetişkinlikten farklı bir dönem olduğu anlayışı yerleşmiştir. Buna bağlı olarak çocuklar her türlü olumsuzluklardan korunmaya çalışılmış, sağlık, refah ve eğitimleriyle ilgili önlemler alınmaya başlanmıştır. 20. yüzyılda ise çocuk, toplumun geleceğini belirleyen en önemli insan kaynağı olarak görülmeye başlanmıştır. Çocuk, ailenin malı olmaktan çıkıp devlet güvencesine alınmıştır. Bu gelişmelerle aile reisinin çocuk üzerindeki sınırsız gücü yerini çocuğa karşı bakım ve koruma sorumluluğuna bırakmıştır. Devlet, zamanla bu sorumlulukların yerine getirilmesi konusunda denetim yürütmeye başlamıştır. Böylece yasal düzenlemelerde çocuğun yararları, söz konusu olabilecek bütün diğer yararları geriye iterek başlı başına önem kazanmıştır. Günümüzde artık modern hukuk sistemlerine sahip tüm ülkelerde çocuk, bir birey olarak devlet tarafından yasalarla korunmaktadır (Gander ve Gandier, 1993, 30).

Hukukta Çocuk Kavramı

Çocukluk kavramı kullanıldığı bilim alanlarına göre farklı yaşam yıllarını ve tanımları kapsamaktadır. Hukukta çocuk kavramı iki anlamda kullanılmıştır. Birinci anlamda, küçüğü yetişkinden ayırmak; ikinci anlamda ise, ana-babaya olan soy bağıını belirtmek amacıyla kullanılmaktadır (Akyüz, 2001, 5).

Hukukta, belli bir yaşı altındakiler çocuk kabul edilir. Ancak çeşitli hukuk dallarında çocukların fiziksel ruhsal ve ahlaki güvenliği korumak amacıyla 18 yaşı altında da yaş sınırlamaları yapılmıştır (Akyüz, 2012, 98). Hukuk sistemleri her hususta aynı yaş sınırından bahsetmemektedir. Örneğin Türk ceza hukukunda çocuğun suça sürüklendiği durumlarda 12 yaş altındakilerin ceza sorumluluğu yoktur. Çocuğa karşı suç işlenmesi durumunda da farklı yaşlara göre çocuk korunmaktadır. İş hukukunda 15 yaşı altındakiler çalıştırılmazlar. Ancak hafif işlerde 14 yaşındaki çocuklar çalıştırılabilirler (İş Kanunu, m. 71 87). Çocuk 12 yaşında derneğe üye olma hakkını, 15 yaşında ise dernek kurma hakkını kazanır (Dernekler Kanunu, m. 3). 15 yaşında yeminli tanıklık ehliyeti kazanılır (Ceza Muhakemesi Kanunu m. 50).

Türk Medeni Kanunu'na göre rüşt 18 yaşı doldurulmasıyla kazanılır (m. 11). Ancak Medeni Kanun bazı durumlarda 18 yaşı tamamlanmasından önce de reşit olunabileceğini belirtmiştir ki, bu evlenmeyle kazanılan rüştür (Akyüz, 2001, 6). Evlenme kişiyi reşit kılar (MK, m. 11). Medeni Kanun'a göre, evlenme yaşı erkeklerde 17, kadınlarda 15'tir. Bu yaşları doldurmuş küçükler velayet hakkına sahip ana-babalarının izniyle evlenebilirler. Rüştle birlikte kişinin, küçüklük sıfatıyla sahip olduğu haklar sona erer. Bu nedenle Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Komitesi Sözleşmesi'nin 2, 3, 6. maddelerine uygunluk açısından evlilik yaşının kız ve erkekler için eşit olması ve belirlenen yaşı da çok düşük olmaması gerektiğini vurgulamıştır (Akyüz, 2001, 7).

Çocuk Hakları Kavramı

Akyüz (2001)'e göre, çocuk hakları, kanunen veya ahlakî olarak dünya üzerindeki tüm çocukların doğuştan sahip olduğu, eğitim, sağlık, barınma; fiziksel, psikolojik veya cinsel sömürüye karşı korunma gibi haklarının hepsini birden tanımlamakta kullanılan evrensel kavramdır. "Çocuk hakları kavramı" geniş anlamda toplumsal, felsefî, ahlâkî ve hukuksal boyutları içermektedir. Çocuk hakları, insan haklarının ve anayasal temel hakların 18 yaşından küçük çocuklara da tanınmasıyla ortaya çıkmıştır. Bu kavram Çocuk Hakları Sözleşmesi'yle hukuk yazınına girmiştir (Güriz, 1992, 130).

Çocuk haklarının geçmişi pek eski değildir; yeni bir hukuk dalıdır. Çocukların korunmasının kapsamı ve koruma şekli tarihsel gelişim içinde değişiklikler göstermiştir. Bu değişiklikler toplumun ekonomik, sosyal ve kültürel gelişmesi gibi etkenlere bağlı bulunmaktadır (Çetinkaya, 1998, 8).

Çocuk hakları ile ilgili gelişmeler 1800'lü yılların başlarında yetiştirme yurtlarındaki uygulamalarla başlamıştır. Yirminci yüzyılın başlarında çocukların erişkinlerden farklı haklara sahip olduğu, bu hakların tanınması gerektiği konusunda, değişik ülkelerde farklı hareketler ortaya çıkmaya başlamıştır. Ancak çocuk haklarını savunma konusunda ilk etkili girişim 1923 yılında Eglantyne Jebb tarafından taslağı hazırlanan ve 1924 yılında Milletler Cemiyeti tarafından kabul edilen Cenevre Çocuk Hakları Bildirisidir. Bu Bildirge, çocuğun gelişmesi, korunması, en önce yardım görmesi, kardeşlik ve barış ruhu içerisinde büyütülmesi prensiplerini içeren beş maddeden oluşmuştur (Washington, 2010, 28).

İkinci Dünya Savaşı'nın çıkması, Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin bir süre ertelenmesine neden olmuştur. 1948'de Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nca kabul edilen İnsan Hakları Evrensel Sözleşmesi'nde çocukların hak ve özgürlüklerine yeterince değinilmediği için çocukların özel durumları ve özel korunma gereksinimleri nedeniyle çocuklara özgü ayrı bir belge hazırlama çalışmaları başlatılmıştır. 19 Ekim 1959 tarihinde Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nun üç komitesi (Sosyal, İnsanlık ve

Kültür Komitesi) daha önce hazırlanmış olan çocuk hakları ile ilgili taslağı kabul etmiştir. 20 Kasım 1959 tarihinde Birleşmiş Milletler Genel Kurulu, 78 ülkenin temsilcilerinin katıldığı genel oturumda, Çocuk Hakları Beyannamesi'ni oy birliğiyle kabul etmiştir. Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nda, Çocuk Hakları Sözleşme metni, 20 Kasım 1989 tarihinde oybirliği ile kabul edilmiştir (Akyüz, 2001, 16).

Beyannameler, hükümetler tarafından kabul edilen ancak kuralların uygulanmaması halinde yaptırımı bulunmayan ilan edilmiş genel ilkelerdir. Sözleşmeler ise kendisine taraf olan devletleri bağlayıcı nitelikte “yasal” metinlerdir. Çocuk Hakları Sözleşmesi'ne dek bağlayıcılığı olan yaptırımlar içeren ve çocukların evrensel gereksinimlerini bir bütün olarak ele alan uluslararası bir belge bulunmamaktaydı (Washington, 2010, 28).

Cenevre Çocuk Hakları Bildirisi ile başlayıp, çocuk haklarının korunmasına ilişkin uluslararası sözleşmeler ve belgeler, 20 Kasım 1959'da kabul edilen Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Beyannamesi ile devam ederek Çocuk Hakları Sözleşmesi ile son aşamasına gelmiştir (Washington, 2010, 29).

Çocuk Hakları Sözleşmesi

20 Kasım 1989'da Birleşmiş Milletler Genel Kurulu, Çocuk Hakları Sözleşmesi'ni oy birliği ile kabul etmiştir. 28 Ocak 1990 tarihinde imzaya açılan sözleşme, aynı gün 61 ülke tarafından imzalanmıştır. Sözleşme, 49/l. maddesi gereğince, 2 Eylül 1990 tarihinde onaylayan ilk 21 devlet arasında yürürlüğe girmiştir. Türkiye 29–30 Eylül 1990 tarihleri arasında Birleşmiş Milletler Genel Merkezi'nde toplanan “Çocuklar İçin Dünya Zirvesi”nde sözleşmeyi imzalamıştır. Türkiye, sözleşmeyi 09 Aralık 1994 tarihinde, 17, 29 ve 30. maddelerini, TC. Anayasası ve 24 Temmuz 1923 tarihli Lozan Antlaşması hükümlerine ve ruhuna uygun yorumlama hakkına ilişkin çekince koyarak, 4058 sayılı kanunla onaylamıştır (Akyüz, 2001, 16).

Sözleşme, pek çok ülke yönetiminin Birleşmiş Milletler'e bağlı örgütlerin ve hükümet dışı kuruluşların, yoğun temas ve görüş alışverişlerinin ürünüdür. Gözetilen amaç, çocukların ihmal, kötü muamele ve istismara karşı korunmaları için evrensel standartların yerleştirilmesidir. Bu belge, kapsamı açısından çok geniştir. Çocuklara ilişkin olup da daha önce değişik konu ve statüdeki sözleşmelere yayılan haklar, bu sözleşme ile tek bir hukuksal metin içinde toplanmıştır (Akyüz, 2001, 17). Çocuk Hakları Sözleşmesi, çocukların her yönden nitelikli ve bilinçli bireyler olarak yetiştirilmesine, toplumun mutluluğu ve geleceğinin korunmasına dönük bir yatırımdır (Cılga, 2001, 3).

Devletler ÇHS'yı onayladıktan sonra yasalarını Sözleşme ile aynı düzeye getirmek zorundadırlar. Ancak ölçü ve ilkeleri daha yüksek olanlar kendi ilkelerini uygulayacaklardır. Sözleşme'nin onaylanması devletleri yaptıkları hareketlerden sorumlu tutar. ÇHS dünyada 193 devlet tarafından onaylanmıştır (Akyüz, 2012, 40)

Akyüz (2012)'e göre Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin temel yaklaşımları şunlardır:

- Sözleşme 18 yaşından küçük herkesi çocuk saymaktadır.
- Sözleşme yaşına ve gelişim düzeyine uygun olarak çocuğu, hakları ve sorumlulukları olan bir birey olarak kabul etmektedir.
- Sözleşme çocuğun yaşamında ailenin rolünün çok önemli olduğunu vurgulamaktadır.
- Sözleşme çocukların görüşlerini ifade etme hakkının olduğunu ve onların görüşlerinin ciddiye alınması gerektiğini savunmaktadır.
- Sözleşme çocukların kişilik ve yeteneklerine saygı duyulması gerektiğini vurgulamaktadır.

Akyüz (2000)'e göre Sözleşme'de yer alan çocuk hakları; yaşamsal haklar, gelişme hakları, korunma hakları ve katılma hakları olmak üzere dört grupta incelenebilir.

Yaşamsal Haklar. Çocuğun yaşama hakkını ve hayatı için en temel ihtiyaçları kapsamaktadır. Bunlar yeterli yaşam standardı, barınma, beslenme ve sağlık hizmetlerinden yararlanabilmektir.

Gelişme Hakları. Çocukların tam gelişimlerini sağlayabilmeleri için ihtiyaç duydukları eğitim hakkı, oyun ve boş zamanlarını değerlendirebilme, kültürel etkinlikler, bilgiye ulaşabilme ve düşünce, vicdan ve din özgürlüğü gibi haklardan yararlanabilmektir.

Korunma Hakları. Çocukların suiistimal, ihmal ve sömürünün her şekline karşı korunmalarını gerektirmektedir.

Katılım Hakları. Çocuklara, toplumlarında, ülkelerinde aktif rol oynama hakkı, çocukların fikirlerini özgürce açıklama, kendi yaşamlarını etkileyecek durumlarda söz söyleme, birliklere katılma olanağı sağlamaktadır. Bu hak çocuklara sorumlu yetişkinler olabilmeleri için yetkinlikleri oranında toplum yaşamına katılım hakkı vermektedir.

Sözleşme, çocukların durumunu amaçlayan programlar için çok değerli bir çerçeve oluşturmakta ve çocukların korunması için evrensel olarak kabul edilen standartlar belirlemektedir. Bu sözleşme hayat, eğitim ve sağlık alanında gözetilecek standartları belirlemekle birlikte; evde ya da iş yerinde savaş sırasında ya da çatışma döneminde fiziksel, duygusal ve cinsel nitelikte olanlarda dâhil olmak üzere şiddet ve istismara karşı çocuklara açık bir koruma getirmeyi amaçlamaktadır (Çetinkaya, 1998, 20).

Bu sözleşmeyi imzalayan her devlet sözleşmenin yükümlülüklerini yerine getirmek zorundadır. Türkiye de sözleşmeyi imzalayan devletlerden biri olduğu için bu yükümlülükleri gerçekleştirecek olanakları sunmakla yükümlüdür. Ülkemiz ve tüm dünya için hak ve sorumluluklarını bilen bilinçli ve nitelikli gençlerin yetişmesi oldukça

önemlidir. Nitelikli gençlerin yetişmesinde ise öncelikle eğitim kurumlarının vereceği etkili eğitim sorumludur (Torun, 2011, 16).

Aşağıda Sözleşme’de çocuğa tanınmış olan haklardan çocuğun “yaşama ve gelişme hakkı”, “güvenliğinin korunması hakkı” ve “eğitim hakkı” kısaca açıklanmıştır.

Çocuğun Yaşama ve Gelişme Hakkı. Çocuk Hakları Sözleşmesi 6. maddesi çocuğun temel yaşama hakkına sahip olduğunu belirttikten sonra, taraf devletleri, çocuğun hayatta kalması ve gelişmesi için her türlü çabayı göstermekle yükümlü tutulmuştur. Bununla birlikte çocuğun yaşama ve maddi-manevi varlığını geliştirme hakkı ile ilgili çeşitli hükümlere yer vermiştir (m. 4, 12, 13, 14, 19, 26, 27, 28, 31) (Akyüz, 2012, 46-47).

Devlet, çocuğun yaşamını ve gelişimini güvence altına almakla yükümlüdür. Yaşama hakkı, kişinin fiziksel ve ruhsal bütünlüğünü koruyabilmesi ve varlığının çeşitli etkilerle bozulmasına engel olabilmesi hakkıdır. Çocuk, bulunduğu ortam içinde insan olarak varlığını her türlü ihmal ve istismardan korumak, sağlıklı bir çevrede yaşamak, eğitim görmek, bilim ve sanat konularında kendi isteği doğrultusunda çalışmak, ruhsal gereksinimlerini gidermek gibi haklara sahiptir (Kaya, 2011, 53).

Akyüz’e (2012, 47) göre, ÇHS’yi onaylayan devletler çocukların yaşama, maddi ve manevi varlığını geliştirme haklarını gerçekleştirmek için yerine getirmekle yükümlü olduğu görevler şunlardır:

- Her çocuğun doğuştan sahip olduğu yaşama hakkını tanımak, çocuğun yaşaması ve gelişmesini en geniş ölçüde güvence altına almak,
- Çocukların kendi esenlikleriyle bağdaşan her türlü bilgiye ulaşma haklarını güvence altına almak,
- Çocuğu yetiştirmenin ilk önce ana babaya ait olduğu esassından hareket ederek, onlara bu doğrultuda gerekli desteği sağlamak,

- Çocuğun mümkün olan en üst sağlık standardına ulaşmasına özen göstermek, temel ve önleyici sağlık bakımına ve çocuk ölümlerinin azaltılmasına özel önem vermek,
- Bütün çocuklara en azından ilkokul düzeyinde ücretsiz ve zorunlu eğitim olanakları sağlamak,
- Çocuğun kişiliğinin ve becerilerinin, yetişkin olduğunda etkin bir yaşam sürmesini sağlayacak biçimde geliştirilmesinde yönelik eğitim vermek,
- Çocukların boş zaman, oyun, kültürel ve sanatsal etkinliklere katılma haklarını gerçekleştirmektir.

Bu haklar, ÇHS'nin birtakım maddelerinde bulunmakta ve yaşama hakkının en önemli ögesi olan elverişli ortamı güvence altına almaktadır. Çocuklar söz konusu olduğunda, sadece yaşama hakkının sağlanması yeterli değildir; bununla birlikte onları yaşatmaya yönelik çabalar ve bu yaşamları insan onuruna yaraşır şekilde sürdürme çabaları beraberce yürütülmelidir (Akyüz, 2012, 47).

Çocuğa, çocukluğunu neşe ve huzur içinde oynayarak, gelişerek geçirme fırsat ve olanakları okul ortamında da sağlanmalıdır. Çocukların yaşantılarının büyük bölümünü içinde geçirdikleri okul çevresi, öğrencinin gelişimine uygun biçimde düzenlenmelidir. Okul ortamı, öğrencilerin bedensel, zihinsel ve duygusal gelişimine dengeli bir kişilik kazandırılmasına uygun olmalıdır. Okul bina ve bahçelerinin, çocuğun yaşama ve gelişme hakkına uygun olması için geniş, aydınlık, temiz ve ferah olmasına özen gösterilmelidir (Akyüz, 2012).

Çocuğun Güvenliğinin Korunması. Çocuk güvenliği, hukukun temel ilkelerinden biridir. Fakat çocuğun güvenliğinden nelerin anlaşılması gerektiği kanunlarda açıkça belirtilmemiştir (Akyüz, 2000). Okul güvenliği kavramı ise, hem öğrencilerin hem de öğretmenlerin okulda güven içerisinde yaşamalarını kapsamaktadır. Bir okulu güvenli ya da güvensiz olarak tanımlamak zordur. Tüm sosyal kavramlarda olduğu gibi okul güvenliği için de tek bir tanım yapmak güçtür. Okul güvenliğine ya da güvenli okula ilişkin çeşitli tanımlar yapılmıştır. Dönmez'e (2001) göre, okul güvenliği; öğrencilerin, öğretmenlerin ve diğer personelin kendilerini fiziksel, psikolojik ve duygusal bakımdan özgür hissetmeleridir. Güven (2002) okul güvenliğini, okulda öğrenme için uygun bir ortam yaratılması şeklinde tanımlamaktadır.

Okul güvenliği, okul içerisindeki faktörleri ve aynı zamanda sürekli etkileşim içerisinde olduğu toplumsal faktörleri de kapsamaktadır. Çankaya'ya (2009) göre, okul güvenliğinin dört temel boyutu aşağıdaki gibidir:

- Okul ve çevresinin güvenliği (bina güvenliği, bahçe ve çevre güvenliği ve alt yapısal ihtiyaçlar),
- Öğrenci güvenliği (başarıya odaklanmak, planlı yaşamak, öz denetime sahip olmak ve pozitif değerlere sahip olmak),
- Aile güvenliği (aile içi güven, aile içi şiddetin önlenmesi, ebeveyn eğitimi),
- Toplum güvenliği (medya ve eğitim, okul-çevre işbirliği, okulların toplum tarafından desteklenmesi).

Okulun fiziki ve sosyal ortamlarından kaynaklanan sorunlar, öğrenci güvenliğini olumsuz yönde etkileyebilmektedir. Okul binalarının sağlam olup olmaması öğrenci için hayati önem taşır. Okul binasının teknik zorunluluklara göre inşa edilmesi sınıfta derslerin güvenle yapılabilmesinin temel önkoşuludur. Okul binasının düzenli aralıklarla bakımının yapılması gerekir. Bunun dışında dersliklerin ve diğer yardımcı alanların öğrenci güvenliğini tehdit etmeyecek özelliklerde düzenlenmesi ve gerekli araç-gereçlerle donatılması da bir diğer koşuldur. Derslik, salon ve koridor zeminlerinin kaymaları önleyecek şekilde kullanıma sunumu, bu alanlarda temizlik ve tamiratların öğrencilerin bu alanlarda bulunmadıkları saatlerde yapılması, pencere yüksekliğinin öğrencinin fiziksel özelliklerine göre ayarlanması, dersliklerin yeterince ve uygun biçimde aydınlatılması, okulun ve dersliklerin gürültü kaynaklarından uzak yerlere kurulması okulun öğrenci güvenliği için elverişli olmasının temel parametreleridir (Memduhoğlu ve Taşdan, 2008).

Tam gün eğitim yapılan okullarda öğrenci güvenliğinin risk altında olduğu zaman aralıkları olan teneffüs saatleri ve öğle tatili okul yönetiminin sorumluluğu arasındadır. İngiltere ve diğer AB ülkelerinde yalnızca yemek ve teneffüs saatleri için ücretli “yardımcı personel” görevlendirilmektedir. Öğrenci güvenliğinin sağlanmaya çalışıldığı bu uygulamanın Türkiye’de karşılığı olarak ise, nöbetçi öğretmen

uygulamasının olduğu gör÷lmektedir. Avrupa ÷lkelerinde eğer öğretmen bu görevi yür÷tmek isterse kendilerine ek ücret ödenmektedir (Barhan, 2001).

Güvenli okul binaları binanın yapılacağı alanın iklimi, coğrafi ve topografik konumu gözetilerek üretilen özgün projelerle yapılması gerekmektedir. Okul binaları yer seçimi, proje ve yapımları sürecinde yetkin ve tamamen bağımsız kuruluşlarca denetlenmelidir. Okulu oluşturan tüm yaşam alanları özellikle kapalı alanlar çağdaş kriterlere göre tasarlanmalı kapı, pencere, merdiven, havalandırma ve duman bacaları barındırdığı insanların yaş grupları baz alınarak tasarlanmalıdır. Kız ve erkek öğrencilerin kullanacağı tuvalet ve banyolar temizlik ve bakımlarının kolay yapılabileceğı uygun ekipmanlar seçilerek her yaş gurubu için tüm dünyada uygulanan standart ölçüler doğrultusunda projelendirmelidir (Göndermez, 2006).

Barhan'a (2001) göre okul güvenliğinin sağlanmasında aşağıdaki önlemler alınabilir:

- Her okul, öğrencilerin acil durumda, en kısa zamanda bina dışına çıkmasında kullanmak üzere, uygun bir erken uyarı sistemine sahip olmalı.
- Olası yangın durumunda binaların boşaltılması eyleminde başarılı bir örgütleme yapmalıdır.
- Okulun derslik, öğrenci ve personel sayısı ölçüt alınarak güvenlik personeli normu belirlenmeli ve personel istihdamı yapılmalıdır.
- Okul güvenlik ve sağlık örgütü ile toplumsal güvenlik ve sağlık örgütleri arasında gerekli dayanışma ve eşgüdüm sağlanmalıdır.
- Tehlike ve risk kavramları ile ilgili öğrencilerin duyarlılık, bilinç ve anlayış düzeyinin yükseltilmesi için etkinlikleri ve eğitim kampanyaları yürüt÷lmelidir,
- Önleyici güvenlik bilinci ve kültürü yerleştirilmelidir.
- MEB ile yakın işbirliği yapılmalı ve müfredatta güvenlik konularına yeterince yer verilmelidir.
- İyi uygulama örnekleri ve deneyimleri paylaşılmalıdır.
- Güvenlik konusunda öğretmen ve öğrenciler arasında yarışmalar düzenlenmelidir.

- Okulda güvenlik riskleri konusunda farkındalık yaratılmalıdır.
- Bir bilgi ağı oluşturulmalıdır.
- Kırık camlar bir an önce değiştirilmelidir.
- Okulun tüm bölümleri için sürekli ve etkin bir iç denetim sağlanmalıdır.
- Okul saatleri içinde etkin bir nöbetçi öğretmenlik uygulaması yürütülmelidir.

Günümüz toplumlarında insan yaşamındaki eğitim olgusunun önemi arttıkça, okulların ne kadar güvenli yerler olduğu tartışmaları da artmaktadır. Öğrenci velilerinin okula karşı artan ilgisi, okul işgörenlerinin her tür davranışının daha fazla kontrol edilmesine neden olmakta ve yöneticileri, okulların güvenliğini sağlamaya yönelik önlemleri almaya zorlamaktadır. Okul güvenliğinin temel amacı; okulu, herkes için güvenli bir yer hâline getirmektir. Okulda her öğrencinin, kendisini evinde olduğu gibi güvende hissetmesi gerekir. Bu anlamda, öğrenci güvenliğinin korunmasına yönelik önlemlerin alınması, risklerin ve tehlikelerin anında saptanması ve anında müdahale edilmesi gerekmektedir (Memduhoğlu ve Taşdan,2008). Okul yöneticilerinin; öğrencilerin okulda güvenli bir ortamda eğitim-öğretim faaliyetlerini yürütme ve okulda olumlu bir iklim oluşturma sorumlulukları vardır (Taymaz, 2003).

Okullarda etkili öğrenmenin gerçekleştirilmesi ve öğrencilerin kendilerini geliştirebilmeleri için, okulun öğrenci ve öğretmenler açısından güvenli bir yer olması gerekir. Güvenli bir öğrenme ortamı olmadan öğretmenler ve öğrenciler sıkıntılar yaşayabilirler. Güvenlik endişesi taşıyan öğrenciler, öğrenmeye yoğunlaşamazlar (Memduhoğlu ve Taşdan, 2008). Bu nedenle okulların güvenli hale getirilmesi önemli bir zorunluluktur.

Erol (2009) tarafından, okulda güvenlik model çalışması konularına kaynak oluşturmak üzere okulda güvenlik sorununa yol açan etkenleri öğrenci, öğretmen, yönetici ve veli bakışı ile belirleyerek, güvenli eğitim ortamı sağlayacak yönetim süreç ve uygulamalarının işletilmesine yardımcı olmak amacıyla araştırma yapılmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre, öğrenci, veli, yönetici ve öğretmenler açısından okulda güvenlik sorununa yol açan etken olarak, ilkyardım ekiplerinin yeterli bilgiye sahip olmadıkları, sivil savunma, deprem, yangın vb. konularda yeterince bilgilendirilmedikleri ve uygulama yapmadıkları ön plana çıkmıştır. Ortak kullanım alanlarından lavabo ve tuvaletlerin hijyen açısından

temizliği ile ilgili yüksek derecede kaygıları bulunmaktadır. Sportif, kültürel, sanatsal, sosyal kulüp ve faaliyetlerin yetersizliğinin güvenlik sorununa yol açan etken olduğu belirtilmiştir.

Barhan (2001) tarafından yapılan araştırmada, Türkiye eğitim sistemi içinde, ilköğretim okulu yönetici ve öğretmenlerinin, öğrencilerin güvenliklerinin sağlanması ile ilgili görüşleri araştırılmıştır. Araştırmanın bulgularına göre, yönetici ve öğretmenler öğrenci güvenliğinin sağlanmasını çok önemli bulmaktadırlar. Yönetici ve öğretmenlere göre, öğrenci güvenliğini sağlayıcı uygulamalar büyük ölçüde gerçekteleşmektedir.

Çankaya ve diğerleri (2011) tarafından yapılan bir araştırmaya göre, ilköğretim okulu öğretmenlerinin algılarına göre okul güvenliğinin öğretmenlerin kaygı, işdoymu ve motivasyon düzeylerinin etkisi araştırılmıştır. Okul güvenliği ile kaygı arasında ters yönde bir ilişkinin olduğu, işdoymu ve motivasyon ile pozitif bir ilişki olduğu görölmüştür.

Ozan (2008) yaptığı araştırma ile ölkemiz için giderek artan bir sorun oluşturan öğrenci güvenliği ve bu güvenliğin oluşturulmasında sorumlu olan idareci ve öğretmenlerin bu konudaki eksikliklerin belirlenmesini hedeflenmiştir. Okulların fiziki yapısının çok güvenli olmadığı, dışarıdan kolaylıkla aşılabilecek duvarlar, geç saatte çıkışlarda yetersiz ışıklandırma, okul kapısının yoğun bir trafiğe açılıyor olması gibi problemlerin olduğu sonucuna varılmıştır.

Çocuğun Eğitim Hakkı. Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'nin 28. ve 29. maddeleri çocukların eğitim hakkı ile ilgilidir. Sözleşme'nin 28.maddesine göre, taraf devletler, çocuğun eğitim hakkını kabul ederler ve bu hakkın fırsat eşitliği temeli üzerinde gerçekteleştirilmesini sağlarlar. Devletin görevi, ilköğretimin zorunlu ve parasız olmasını sağlamak, her çocuğu yeteneklerine, çocuğun haklarına ve saygınlığına uygun değişik ortaöğrenim kanallarını teşvik etmektir.

Eğitim hakkı, çocuğun en önemli temel haklarından biridir. UNICEF'in 1999 Raporuna göre, okuma yazma bilmeme çok ciddi sorunlara neden olmaktadır. Anne ve çocuk ölümlerinin önde gelen etkenlerinden biri, annenin eğitim düzeyinin düşüklüğu ya da hiç okuma yazma bilmemesidir. Kız çocuklarının okullaşma oranındaki on puanlık bir artış sonunda bebek ölüm hızı %0.04 azalmaktadır (UNICEF, 1999, 7). Çocuğun en temel hakkı olan yaşama hakkı ile eğitim hakkı

arasında yakın bir ilişki bulunmaktadır. Yaşam hakkının yanı sıra, çocuğun bedensel, zihinsel, duygusal, sosyal ve ahlak gelişimi için eğitime gereksinimi vardır. İnsanın doğuştan getirdiği yetenekleri geliştiren en önemli araç eğitimidir. Eğitim olmadan insanlar üretken biçimde çalışamazlar, sağlıklarına özen gösteremezler, kendilerini ve ailelerini gereği gibi koruyamazlar ve kültürel açıdan zengin bir yaşam sürdüremezler. Okuma yazma bilmemek, insanların yaşadıkları toplumlarda, bütün haklar ve gruplar arasında anlayışı, barışı ve hoşgörüyü, iki cinsiyet grubu arasında eşitliği öngören bir ruhla yer almalarını güçleştirir. Konu toplumun bütünü açısından ele alındığında, eğitim hakkının gerçekleştirilmemesi, demokrasi ve toplumsal ilerleme, böylece de uluslararası barışa ve güvenliğe zarar verecektir (Akyüz, 2001: 19).Eğitim hakkının önemi büyüktür; çünkü eğitim hakkı diğer hakların bilinmesinde, kullanılmasında, geliştirilmesinde ve korunmasında kolaylaştırıcı bir rol oynar (Akyüz, 2012, 74).

ÇHS'nin 28. maddesi çocukların eğitim hakkının fırsat eşitliği temelinde gerçekleşmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Buna göre devletlerin yapması gereken görevler şunlardır (Akyüz, 2012, 74):

- Çocuklara parasız zorunlu eğitim sağlamak,
- Ortaöğretimi genel ve mesleki olmak üzere örgütleyerek tüm çocuklara açık bulundurmak,
- Yükseköğretimde tüm araçları kullanarak yetenekleri doğrultusunda tüm çocuklara açık bulundurmak,
- Bütün çocuklara eğitim ve meslek seçimine ilişkin bilgi ve rehberliği ulaştırmak,
- Okulu terk oranlarını azaltmak,
- Çocuğun onur ve saygınlığına uygun biçimde okul disiplini sağlamak.

Sözleşme'nin diğer bazı maddelerinde, eğitim hakkını destekleyici diğer kültürel haklara yer verilmiştir (Akyüz, 2000, 31). Sözleşme'nin 17. maddesine göre; taraf devletler, kitle iletişim araçlarının önemini kabul ederek çocuğun; özellikle toplumsal, ruhsal ve ahlâki esenliği ile bedensel ve zihinsel sağlığını geliştirmeye yönelik çeşitli

ulusal ve uluslararası kaynaklardan bilgi ve belge edinmesini sağlarlar. Bu amaçla devletler:

1. Kitle iletişim araçlarını çocuk bakımından toplumsal ve kültürel yararı olan ve 29. maddenin ruhuna uygun bilgi ve belgeyi yaymak için teşvik ederler;
2. Çeşitli kültürel, ulusal ve uluslararası kaynaklardan gelen bu türde bilgi ve belgelerin üretimi, değişimi ve yayımı amacıyla uluslararası işbirliğini teşvik ederler;
3. Çocuk kitaplarının üretimini ve yayılmasını teşvik ederler;
4. Kitle iletişim araçlarını azınlık grubu veya bir yerli ahaliye mensup çocukların dil gereksinimlerine özel önem göstermeleri konusunda teşvik ederler;
5. 13 ve 18 inci maddelerde yer alan kurallar göz önünde tutularak çocuğun esenliğine zarar verebilecek bilgi ve belgelere karşı korunması için uygun yönlendirici ilkeler geliştirilmesini teşvik ederler.

28. maddede taraf devletler çocuğun eğitim hakkını kabul ederken, 29. maddede eğitimin hedefleri konusu ele alınmıştır. Bu maddeye göre, taraf devletler, çocuk eğitiminin aşağıdaki amaçlara yönelik olmasını kabul ederler:

- 1.Çocuğun kişiliğinin, yeteneklerinin, zihinsel ve bedensel yeteneklerinin mümkün olduğunca geliştirilmesi,
- 2.Çocuğun insan haklarına ve temel özgürlüklere saygısının geliştirilmesi,
- 3.Çocuğun ana-babasına, kültürel kimliğine, diline ve değerlerine, ayrıca başkalarının kültür ve değerlerine saygısının geliştirilmesi,
- 4.Çocuğun doğal çevreye saygısının geliştirilmesidir.

Akyüz'e (2012, 74-75) göre, ÇHS' nin eğitim hakkını düzenleyen 28. ve 29. maddeleri, Sözleşme'deki tüm hakları kapsayan dört temel ilkeyle birlikte uygulanmalıdır. Bu ilkeler şunlardır:

1. Ayrım gözetmemek,
2. Yaşam ve gelişme hakkını gerçekleştirmek,
3. Çocuğun görüşlerine önem vermek,
- 4.Çocukların yüksek yararını korumak ve haklarına öncelik tanımak.
- 5.Okulun fiziksel çevresi ve eğitim ortamı çocuk hakları açısından önemlidir. Fiziksel çevre ve eğitim ortamı, çocuğun kendini güvende hissetmesine, kendisine değer verildiğini düşünmesine olanak verecek şekilde düzenlenmelidir (Akyüz, 2012, 75).

Çocuk Hakları Açısından Okul Binalarının ve Bahçelerinin Önemi

Eğitim sürecinin istenen düzeyde nitelikli oluşturulabilmesi için eğitimin yapıldığı yer oldukça önemlidir. Psikolojik ve biyolojik bir etkinlik olarak öğrenmenin nasıl ve hangi koşullarda en etkin düzeyde gerçekleşebileceği de öğrenen kişinin fiziksel çevresinden bağımsız olarak düşünülemez. Eğitim, yeterli çevre, tesis, araç ve donanım ile birlikte uygulandığı zaman daha etkin olarak işlevini yerine getirir ve daha kaliteli verim alınır. Okul çevresi ve eğitim tesisleri, okul programını destekleyerek, öğrencinin öğrenme yaşantılarına katkıda bulunma ve okulun temel eğitim felsefesi ile amaçların uygulanmasında yardımcı olur (Başaran, 1988, 243).

İlkokul dönemi çocuk gelişimi açısından büyük öneme sahiptir. Okul bu dönemde, çocuğun en fazla zaman geçirdiği ve en fazla etkilendiği çevresini oluşturmaktadır. Çocuğun sağlıklı bir birey olarak bu çevreden aldığı bilgiler, gözlemlediği olaylar, topluma kazandırılmasının temel taşlarını oluşturacaktır. Okul bahçesinde yaşayarak, oynayarak kazanılan tecrübe ve bilgiler, eğitim ve öğretim açısından diğer eğitim araçlarından alınan bilgiler kadar önemli rol oynamaktadır (Erdönmez, 2006).

Okul bahçelerinde uygulamalı eğitim olanaklarının oluşturulmasıyla;

- Daha esnek bir öğrenme alanı oluşmakta,
- Öğrencilerin öğrenmek için ilgi ve hevesleri artmakta,

- Çeşitli beceriler kazanan öğrencilerde, kendine güven ve aidiyetlik duygusu gelişmekte,
- Çevreye duyarlı bireyler yetişmekte,
- Çocuklarda zorbalık, kabadayılık, vandalizm, kargaşa yaratma gibi anti sosyal davranışlar azalmakta,
- Fen, matematik gibi derslerin öğrenimini kolaylaştırmasının yanı sıra çoklu disiplinli dersler ve problem çözme yeteneği de gelişmekte,
- Doğal çevrenin insan hayatındaki önemi genç yaştaiken kazandırılabilirdiğinden ileriki yaşlarda bireylerin çevre hakkında doğru kararlar almasına sebep olmaktadır (Algan, 2009, 19).

Çocuk oyun alanları, çocuklara oynayacağı, yaratma yeteneğini geliştirebileceği ortamı sağlamakta, bu ortamda çocuk her etkidenden uzak, kendi içgüdü, beğenisi ve taklit eğilimi içinde oyun şeklini, araçlarını ve çevreyi bulabilmektedir. Oyunun, çocuk gelişimindeki oynadığı büyük rol dikkate alınarak çocuğun gelişim sürecindeki bu dönemde zamanının büyük bölümünü geçirdiği okul bahçelerinin planlanmasının önemle ele alınması gerekmektedir (Coşgun, 2012). Okul bahçeleri fiziksel ve psikolojik açıdan sağlıklı bireyler yetiştirmenin yanı sıra, özellikle artan çevre sorunları nedeniyle çevresine, doğaya ve bireylere karşı duyarlı, aynı zamanda onu koruyacak ve devamlılığını sağlayacak bireyler yetiştirebilmektir (Erdönmez, 2006).

Çocuğun eğitim hakkı, tüm haklar içerisinde özel öneme sahiptir. Eğitim hakkı, diğer hakların bilinmesinde, kullanılmasında ve korunmasında anahtar role sahiptir. Yaşam hakkının varlığı ve korunması eğitime bağlıdır. Yaşam hakkından başka çocuğun bedensel, zihinsel, sosyal ve ahlaki gelişimi için de eğitime ihtiyacı vardır (Akyüz, 2012, 368).

Çocuğun oyun oynama ve yaşına uygun eğlence etkinliklerine, kültürel ve sanatsal yaşama katılma hakkı ÇHS'nin 31. maddesinde düzenlenmiştir. Çocuk oyun

yoluyla dünyayı istediği gibi algılar. Oyunlar sırasında gelecek için deneyimler kazanır. Bu yüzden oyun çocuk için besin ve hava kadar önemlidir (Akyüz, 2012, 76). Çocuk hakları açısından okulun fiziksel çevresi ve eğitim ortamı oldukça önemlidir. Bu nedenle, çocuğun fiziksel çevresi ve eğitim ortamı, kendisini güvende hissedecek ve kendisine değer verildiğini düşünecek şekilde düzenlenmelidir (Akyüz, 2012, 75).

Çocukların yaşantılarının büyük bir bölümünü geçirdikleri okul çevresi çocuğun gelişimine uygun olarak düzenlenmelidir. Bu nedenle, okul bina ve bahçesi de çocuğun gelişimine olumlu etki yapacak şekilde tasarlanmalıdır. Bu amaçla, okul bahçesinde gerekli oyun ve spor araçları bulundurulmalıdır. Yarbrough (2001), okul oyun alanlarının çocuklar üzerine etkilerini incelediği çalışmasında okul bahçelerinde oluşturulacak alanların çocuğun merakını uyandırmakla birlikte teşvik edici ve yaratıcı unsurlar içermesi gerektiğini ve buna göre okul bahçelerinde üç çeşit oyun alanı bulunması gerektiğini bildirmektedir: Oyun aletlerinin olduğu alanlar, serbest oyun alanları ve macera oyun alanı.

Yurt İçinde ve Dışında Yapılan İlgili Araştırmalar

Education Development Center (2000) tarafından yapılan araştırmaya göre, 1999 yılında Boston Schoolyard Funders Collaborative (BSFC), canlandırıcı okul bahçelerinin yararlarını keşfetmek için Nellie Mae Foundation'dan gelen bir hibe almıştır. Boston modelinde birçok programda olan, sınırlı finansman ve kurumsal destek, yapılandırılmış ve ölçülebilir okula araştırma eksikliği gibi olumsuzluklar olmuştur. Bu araştırma, değerli açık alanların eğitim ekosistemine entegre olmasını ve geliştirilecek olan okul bahçelerinin tasarımları için sınırlar belirlemeyi amaçlamıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre, iyi tasarlanmış okul açık alanlarının çocuk gelişiminde ve akademik performansta büyük fark yarattığı sonucuna varılmıştır.

Graham, Beall, Lussier, McLaughlin ve Zidenberg-Cherr (2005) tarafından California'daki okul bahçelerinin durumunu belirlemek amacıyla yapılan araştırmada, California'daki tüm okul müdürlerinin internet üzerinden anketleri doldurmaları istenmiştir. Okul müdürlerinin %43'ü internet üzerinden anketleri doldurmuşlardır ve bahçenin genellikle bilim eğitimi, çevre çalışmaları ve beslenme amaçlı kullanıldığını belirtmişlerdir. Okul müdürleri, okul bahçesinin, programın uygulanmasında araç olması ve akademik eğitime yardımcı olması gerektiğini, bahçelerin yetersiz olduğunu, uygun şartlar oluşmadığı takdirde temel eğitim programlarının istenilen düzeyde uygulanamayacağını belirtmişlerdir.

Hight (1983) tarafından okul binasının yaşının eğitim-öğretim sürecini nasıl etkilediğini araştırmak için, 30 ortaokuldaki öğretmenler üzerinde çalışma yapılmıştır. Bu okulların 10'u eski, 10'u eski olup modernize edilmiş ve 10'u da modern olarak yapılmış yeni okullardır. Araştırmada elde edilen bulgular Anova, t testi ve betimsel istatistik yöntemleri kullanılarak analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda yeni okullar ve eski fakat modernize edilmiş okullarda ulaşılan başarılar ile eski okullar arasında eğitim-öğretim sürecinde elde edilen başarı arasında anlamlı bir fark olduğu ortaya çıkmıştır. Yeni okullarla, eski olup modernize edilmiş okullarda başarı düzeyinin daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Katz (1992) tarafından Almanya'daki araştırmasında okul öncesi kurumların kalitesini değerlendirmiştir. Öğretmen sayısı, personel kalitesi ve devamlılığı, öğretmen-çocuk ilişkilerinin özelliği, malzemelerin sayısı ve kalitesi, yangın güvenlik önlemleri ve sağlık hizmetleri kuralları okul öncesi kurum seçiminde ailelerin dikkat ettiği özellikler olduğu sonucunu bulmuştur (Katz, 1992).

Lopez ve diğerleri (2008) tarafından yapılan bir araştırmaya göre, Boston'da okul bahçeleri, 20.yüzyılın ortalarından itibaren tehlikeli ve kullanılamaz alanlar olarak ciddi boyutlarda bozulmalar yaşamıştır. 1990'ların ortalarından itibaren okul bahçelerini yenilemek amacıyla bir program başlatılmış ve okul bahçelerinin yaklaşık olarak yarısı eğlenme, öğrenme ve bahçe alanı olan açık alanlar olarak tasarlanmıştır. Bu araştırmada, yenilenen ve yenilenmeyen okullardaki 4. sınıf

öğrencilerinin test sonuçları karşılaştırılmıştır. Araştırma bulgularına göre, okul bahçeleri yenilenen okulların öğrencilerinin, devletin yaptığı zorunlu matematik testinde daha başarılı oldukları, ancak zorunlu İngilizce Dil Edebiyatı testinde başarının çok farklı olmadığı gözlenmiştir.

Schulman ve Peters (2007) tarafından yapılan araştırmada, Amerika’da Baltimore, Boston ve Detroit’ te 258 kamu ilkokulları ve ortaokulları sınıflandırmak ve arazi örtüsünü karşılaştırmak için coğrafi bilgi sistemi yazılımı kullanılmıştır. Araştırma bulgularına göre okul bahçelerinin % 68’ inin okulun alanı içinde yaklaşık 1- 2,5 dekar olduğu gözlenmiştir. Boston’daki okul bahçelerinin Baltimore ve Detroit’te bulunan okul bahçelerinden oldukça küçük olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ortalama olarak, okul bahçelerinde ağaçlık ve gölgelik arazi örtüsü %10 oranında çok küçük bir alan işgal ederken, geri kalan kısmın ise çim ve uygun olmayan arazi örtüsünden meydana geldiği gözlenmiştir.

Yarbrough (2001) tarafından yapılan araştırmada, okul tasarımı-akademik başarı ilişkisini araştırılmıştır. Öğrencilerin okuma ve matematik başarıları üzerindeki 11 adet tasarım ölçütünün etkisinin “Temel Beceriler Testi” sonuçları açısından incelendiği araştırmada, tasarım ölçütlerinin akademik başarıyı etkilediği gözlenmiştir.

Çankaya, Töremen, Şanlı (2010) tarafından yapılan araştırmada, ilköğretim okulu öğretmenlerinin algılarına göre okul güvenliğinin öğretmenlerin kaygı, iş doyumu ve motivasyon düzeylerine etkisi araştırılmıştır. Araştırmada betimsel nitelikte ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmanın evrenini 2009-2010 eğitim-öğretim yılında Doğu Anadolu Bölgesi’nde Van, Elazığ ve Hakkâri, Güneydoğu Anadolu Bölgesinde ise Şanlıurfa, Diyarbakır ve Batman il merkezlerindeki ilköğretim okullarında görev yapan sınıf öğretmenleri oluşturmaktadır. Örneklem yöntemi olarak “oransız küme örnekleme” yöntemi

kullanılmıştır. Okul güvenliği ile kaygı arasında ters yönde bir ilişkinin olduğu, iş doyumunu ve motivasyon ile pozitif bir ilişki olduğu görülmüştür.

MEB (1995), Eğitimi Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı tarafından yapılan “Eğitim-Öğretim Ekipmanları Envanteri” konulu araştırmada, Genel Lise, Anadolu Lisesi ve Anadolu Öğretmen Liseleri’nde matematik ve sosyal bilgiler derslerinde, fizik, kimya biyoloji laboratuvarlarında, yine ilköğretim okullarındaki fen bilgisi, sosyal bilgiler ve matematik derslerinde kullanılan okullardaki mevcut ders araçlarının sayımı ve bu araçların derslerde kullanılabilirlik düzeylerinin saptanmasına çalışılmıştır. Yapılan araştırma sonucunda, “Sosyal Bilgiler” derslerinde kullanılan araçların kullanılabilirliğinin en düşük olduğu; fizik, kimya, biyoloji matematik ve fen bilgisi derslerinde kullanılan araçların çoğunluğunun % 80 ve daha yukarı düzeyde bir kullanılabilirliğe sahip olduğu saptanmıştır.

Oyman (2010) tarafından yapılan araştırmada, ilköğretim okul binalarının fiziksel yapılarına ilişkin öğrenci tutumları ve öğretmen memnuniyetlerinin değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Araştırma tarama deseni kullanılarak tasarlanmıştır. Araştırmanın evreni, 2009–2010 yılında Eskişehir ili merkezde yer alan 130 devlet ilköğretim okulundaki öğretmen ve öğrencilerden oluşmaktadır. Araştırmanın örneklemini random olarak seçilen 297 öğretmen ve 882 öğrenci oluşturmuştur. Araştırmanın verileri öğrencilerin tutumlarını ve öğretmenlerin memnuniyet düzeylerini belirlemek üzere tasarlanmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre, okul binalarının fiziksel yapılarına ilişkin sıcaklık, akustik, aydınlatma, iç hava kalitesi, yoğunluk, oyun alanı, temizlik, renk ve mobilya alt boyutlarında öğrencilerin iyi düzeyde tutum sergiledikleri ve öğretmenlerin yüksek düzeyde memnuniyete sahip oldukları bulgulanmıştır. Bununla birlikte, öğrenci cinsiyetleri, sınıf düzeyleri ve okul değişkenleri arasında anlamlı farklılık vardır.

Terzioğlu’nun (2005) “İlköğretim Okul Binalarının Fiziksel Özellikler Bakımından Değerlendirilmesi” isimli çalışmada, 4306 sayılı yasadan önce ve sonra yapılan yeni ve eski tip ilköğretim okulu binalarının kullanıcılar tarafından nasıl algılandığı araştırılmıştır. Bu bağlamda, ilköğretim okulu binalarının iç mekânsal özellikleri, okul

bahçesi ve donanım özellikleri, okul güvenliği konularında ne derece yeterli-uygun olduğu gözlenmiştir. Araştırmanın evrenini Ankara ili merkez ilçelerinde bulunan yeni ve eski tip ilköğretim okullarının öğrenci, öğretmen ve yöneticileri oluşturmaktadır. Araştırma örnekleminde yeni tip okullar için 363 öğrenci, 300 öğretmen, eski tip okullar için 282 öğrenci ve 376 öğretmen yer almıştır. Araştırma sonuçları şöyledir:

- Okulların genel görünümü ve fiziki bakımından yeterliliği kullanıcılar tarafından eğitim-öğretimin kalitesini etkilemede önemli bir faktör olarak görülmektedir.
- Yeni tip okulların derslikleri fiziksel açıdan daha yeterlidir.
- Yeni tip okullar sağlık ve temizlik bakımından eski tip okullar göre daha elverişli ancak yeterli değildir.
- Eski tip okul kantinleri fiziki açıdan yetersizdir.
- Yeni ve eski tip okulların bahçeleri ve tuvaletleri yetersizdir.
- Yeni ve eski tip okullarda genellikle spor salonu bulunmamakta, bulunanlar ise ihtiyacı karşılamamaktadır.
- Yeni ve eski tip okulların koridor ve teneffüs alanları fiziksel açıdan yetersizdir.
- Eski tip okulları güvenlik ve engellilerin ihtiyacını karşılamak açısından yetersizdir.

Ünal ve arkadaşları(2000) tarafından 1997-1998 öğretim yılında, İstanbul İli sınırları içinde bulunan 15 devlet ve 15 özel ilköğretim okulunda araştırma yapılmıştır. Bu okullardaki kitaplık, işlik, spor tesisi, fen ve bilgisayar laboratuvarı, sınıf büyüklükleri ve okul bahçelerinin Mili Eğitim Bakanlığı'nca hazırlanan *Standartlar Yönergesi*'ne uygunluğu araştırılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, ilköğretim okullarının çoğunun yönergedeki standartlara uygun olmadığı ortaya çıkmıştır. Okullardaki okuma salonları, işlikler, spor tesisleri fen ve bilgisayar laboratuvarları, sınıf büyüklükleri, okul bahçesinin büyüklüğü standartlara uygun bulunmamıştır. Araştırma sonucunda, devlet okullarının ilgili yönergece belirlenen standartlara uygunluğunun, özel ilköğretim okullarına göre daha düşük düzeyde olduğu tespit edilmiştir.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeline, evren ve örneklemine, verilerin toplanmasına ve çözümlenmesine ilişkin bilgilere yer verilmiştir.

Araştırmanın Modeli

İlkokullarda okul bina ve bahçelerinin çocuğun hakları açısından değerlendirilmesinde öğretmenlerin görüşlerini tespit etmeyi amaçlayan bu araştırma tarama modelindedir. Araştırmada, öğretmenlerin görüşlerinin saptanmasında ise nicel veri toplama teknikleri kullanılmıştır.

Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın hedef evrenini, Ankara'daki kamu ilkokullarında çalışan öğretmenler oluşturmuştur. Evrendeki öğretmen sayısının araştırmacının ulaşamayacağı büyüklükte olması nedeniyle evrenden örneklem alma yoluna gidilmiştir. Ankara ili merkez ilçelerindeki kamu ilkokullarında görev yapan ve araştırmanın örneklemine giren toplam öğretmen sayıları Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1. Ankara İli Merkez İlçelerinde Görev Yapan ve Örneklem Giren Katılımcı Sayıları

İLÇELER	EVREN	ÖRNEKLEM	YÜZDE
Altındağ	921	43	11,9
Çankaya	997	44	12,2
Etimesgut	627	30	8,3
Gölbaşı	322	15	4,1
Keçiören	1509	70	19,3
Mamak	1068	49	13,5
Sincan	265	49	3,3
Pursaklar	1049	12	13,5
Yenimahalle	1077	50	13,8
Toplam	7835	362	100

Kaynak: Ankara İl Milli Eğitim Müdürlüğü, 2013

Genel olarak örneklem alınırken (% 5 tolerans düzeyinde 5000 kişilik evreni 346 kişi temsil etmektedir, 50.000 kişilik evreni ise 381 kişi temsil etmektedir (Balcı 2013, 108-109).Tablo 1’den de görüleceği üzere bu araştırmanın örneklemine 362 öğretmen yer almıştır. Araştırmacı tarafından geliştirilen veri toplama aracı 390 katılımcıya uygulanmış, eksik ve yanlış doldurulan 28 veri toplama aracı değerlendirmeye alınmadığından çalışmanın örneklemine 362 (örneklem %95’i) katılımcı oluşturmuştur.

Katılımcılara İlişkin Kişisel Bilgiler

Araştırmanın örneklemine giren öğretmenlerin ilçe, cinsiyet, yaş, öğrenim durumu, okuldaki öğrenci sayısı, kıdem değişkenlerine ilişkin dağılımları ve yüzdeleri Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2. Katılımcıların Kişisel Bilgilerine Göre Dağılımları

Değişken	Düzey		
		n	%
İlçe	Altındağ	43	11,9
	Çankaya	44	12,2
	Etimesgut	30	8,3
	Gölbaşı	15	4,1
	Keçiören	70	19,3
	Mamak	49	13,5
	Sincan	12	3,3
	Pursaklar	49	13,5
	Yenimahalle	50	13,8
	Toplam	362	100
Cinsiyet	Kadın	264	73
	Erkek	98	27
	Toplam	362	100
Okuldaki Öğrenci Sayısı	500 ve altı	33	9,1
	501-750	77	21,3
	751-1000	82	22,7
	1000 ve üzeri	158	43,7
	Toplam	350	96,7
Yaş	20-29	37	10,2
	30-39	146	40,3
	40-49	134	37
	50-59	41	11,3
	60 ve üzeri	3	0,8
	Toplam	361	99,7
Öğrenim Durumu	Lisans	326	87,3
	Lisansüstü	40	11
	Doktora	2	0,6
	Toplam	358	98,9

Tablo 2’de gösterildiği gibi araştırmaya katılan öğretmenlerin %27.1’i erkek, %73.9’u kadındır. Araştırmanın demografik özelliklerinden olan okuldaki öğrenci sayısına göre bakıldığında öğretmenlerin %9,1’i 500 ve altı okullarda görevliken, %21,3’ü orta büyüklükteki (501-750 öğrenci sayısı) okullarda görev yapmaktadır. Öğretmenlerin %22,7’si (751-1000 öğrenci sayısı) okullarda görev yaparken, %43,7’si (1000 ve üzeri öğrenci sayısı) okullarda görev yapmaktadır. Araştırmaya katılan öğretmenlerin öğrenim durumlarına bakıldığında %87.3’ü lisans, %11’i lisansüstü, %0,6’sı doktora diplomasına sahiptir.

Tablo 3. Katılımcıların Kıdemlerine Göre Dağılımları

Değişken	Yıl	n	%
Kıdem	1-5	29	8
	6-10	68	18,8
	11-15	86	23,8
	16-20	93	25,7
	21 yıl ve üstü	77	21,3
	Toplam	353	97,5

Tablo 3'te de görüldüğü gibi örnekleme alınan öğretmenlerin kıdem aralıkları birbirinden çok farklı olduğundan kıdem aralıkları ayrı ayrı alınmıştır. Tablo 3'te gösterildiği gibi araştırmaya katılan öğretmenlerin kıdem durumuna bakıldığında % 8'i 1-5 yıl, % 18,8'i 6-10 yıl, % 23,8'i 11-15 yıl, %25,7'si 16-20 yıl, %21,3'ü 21 üstü kıdem yılına sahiptir.

Veri Toplama Aracının Geliştirilmesi

Araştırmada öğretmenlerden veri toplamak amacıyla bir ölçek (Okul Bina ve Bahçelerinin Çocuk Haklarına Uygunluğu Ölçeği) geliştirilmiştir (Ek 1). Taslak ölçek kişisel bilgiler bölümü, okul bina ve bahçelerindeki donatılara ilişkin bilgiler bölümü, okul bina ve bahçelerinin çocukların haklarına uygunluğu ile ilgili soruların yer aldığı bölümü olmak üzere üç bölümden oluşmuştur. Ölçeğin üçüncü bölümünde okul bina ve bahçesinin çocuğun güvenli ve sağlıklı okul ortamında yaşaması hakkına uygunluğuna ilişkin görüşler, çocuğun fiziksel ve ruhsal gelişim hakkına uygunluğuna ilişkin görüşler, çocuğun öğretim hakkına uygunluğuna ilişkin görüşler, çocuğun oyun oynaması hakkına uygunluğuna ilişkin görüşlerle ilgili sorular yer almıştır.

Ölçeğin “okul bina ve bahçelerindeki donatılara ilişkin görüşler” ile ilgili soruların yer aldığı ikinci bölümünde “Yeterli: 3”, “Kısmen Yeterli: 2” ve “Yetersiz: 1” olmak üzere üç seçenek verilmiştir.

Ölçeğin “okul bina ve bahçelerinin çocuk haklarına uygunluğuna ilişkin görüşler” ile ilgili soruların yer aldığı üçüncü bölümünde görüşler olmak üzere beşli Likert tipi ölçek ile ortaya konulmaya çalışılmıştır. Olumlu ifadelerde puanlama “Hiç katılmıyorum: 1”, “Çok az katılıyorum: 2”, “Biraz-Kısmen Katılıyorum: 3”, “Büyük ölçüde katılıyorum: 4” ve “Tamamen katılıyorum: 5” şeklinde yapılmıştır. Negatif ifadelerde ise puanlama tersten yapılmıştır.

Ölçeğe cevap veren bir katılımcının ikinci bölüm için elde edebileceği minimum puan 31 iken maksimum puan 93 olup, üçüncü bölüm için elde edebileceği minimum puan 59 iken maksimum puan 295'tir.

Hazırlanan taslak ölçek kapsam geçerliliğinin incelenmesi için uzman ¹ görüşüne sunulmuş. Uzman görüşü alındıktan sonra, oluşturulan ölçeğe, geçerlik ve güvenilirliğini sağlamak üzere bir ön uygulama yapılmıştır.Ön uygulama Etimesgut ilçesinde 100 kişiye uygulanmıştır.Okul Bina ve Bahçelerinin Çocuk Haklarına Uygunluğu Ölçeği'nin uygulanması sırasında öğretmenlerden elde edilen puanların oluşturduğu faktör yapısını incelemek amacıyla açımlayıcı faktör analizi (AFA) kullanılmıştır. Aşağıda faktör analizi sonuçları verilmiştir.

Okul Bina ve Bahçelerinin Çocuğun Güvenliği ve Sağlıklı Okul Ortamında Yaşamayı Alt Ölçeğinin Açımlayıcı Faktör Analizine (AFA) İlişkin Sonuçlar

Okul Bina ve Bahçelerinin Çocuğun Güvenliği ve Sağlıklı Okul Ortamında Yaşamayı Hakkında Uygunluğu için açımlayıcı faktör analizine 34 madde ile başlanmıştır. Yapılan ilk AFA analizi sonucunda KMO değerini 0,838 ve Bartlett testi $p < 0,05$ 'ten küçük olduğu için korelasyon matrisinde değişkenlerin en azından bir kısmı arasında yüksek korelasyonlar olduğu görülmektedir. Ölçeğin ilk analiz sonuçları incelendiğinde öz değerinin 1'den büyük 2 faktörde toplandığı fakat screenplot incelendiğinde ölçeğin tek faktör yapısına sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Yapılan ikinci analizde ise faktör yapısı 1'e eşitlenmiş ve AFA analizi yeniden yapılmıştır. Buna göre ikinci analizin KMO değerini 0,838en düşük madde yük değerinin 0,009 ile 30. Madde olduğu görülmüştür. Buna göre 30 madde analizden çıkartılarak analiz tekrarlanmıştır. Üçüncü analizin KMO değeri 0,839 çıkmıştır. Bu analiz sonucunda da 1. Madde faktör yük değeri 0,188 çıkmıştır. Analizde 1. Madde de çıkartılarak analiz tekrar edilmiştir. Yapılan üçüncü ve son analizde ise en düşük madde yük değerinin 0,207 olduğu görülmüştür. Tablo 3'te görüldüğü gibi analiz 32 madde ile devam etmiştir. Buna göre Tablo 4'te Okul Bina ve Bahçelerinin Çocuğun Güvenliği ve Sağlıklı Okul Ortamında Yaşamayı Hakkında Uygunluğu alt ölçeğinin faktör analizi sonuçları görülmektedir.

¹ Prof.Dr. Ali Balcı, Prof.Dr.Inayet Aydın, Prof.Dr. Hasan Hüseyin Aksoy, Doç.Dr.Seçkin Özsoy , Doç.Dr. Şakir Çinkır, Yrd. Doç.Dr.Nihan Demirkasimoğlu.

Tablo 4. Okul Bina ve Bahçelerinin Çocuğun Güvenliği ve Sağlıklı Okul Ortamında Yaşamaya Hakkına Uygunluğu Alt Ölçeğinin Faktör Analizi Sonuçları

Madde No	<i>Okul Bina ve Bahçelerinin Çocuğun Güvenliği ve Sağlıklı Okul Ortamında Yaşamaya Hakkına Uygunluğu Alt Ölçeği Maddeleri</i>	Ortak Varyans	Faktör Yük Değeri
2	Sınıflarımız öğrenci sayısına göre yeterli büyüklüktedir.	0,428	0,184
3	Okulumuzun koridorları yeterli büyüklük/genişliktedir	0,577	0,333
4	Okulumuzun merdivenlerinin basamakları öğrencilere uygun yüksekliktedir.	0,639	0,408
5	Okulumuzun basamak genişlikleri öğrencilere uygun büyüklüktedir.	0,627	0,393
6	Okulumuzdaki kapılar güvenlidir.	0,676	0,457
7	Okulumuzdaki pencereler güvenlidir.	0,799	0,638
8	Okul binasının zemin döşemesi sağlığa uygundur.	0,824	0,678
9	Okul binasının zemin döşemesi kullanışlıdır.	0,690	0,477
10	Sınıflarımızdaki sıra ve masaların boyutları öğrencilere fiziksel olarak uygundur.	0,786	0,617
11	Sınıflarımızdaki dolapların boyutları öğrencilere fiziksel olarak uygundur.	0,648	0,420
12	Sınıflarımızdaki yer döşemeleri sağlığa uygundur	0,784	0,615
13	Sınıflarımızdaki yer döşemeleri kullanışlıdır.	0,207	0,043
14	Okulumuzdaki laboratuvarlar güvenlidir.	0,639	0,408
15	Okulumuzdaki atölye ve işlikler güvenlidir.	0,631	0,398
16	Okulumuz yangına karşı uygun yapıdadır.	0,867	0,751
17	Okulumuz depreme karşı uygun yapıdadır.	0,839	0,704
18	Okulumuz sele karşı uygun yapıdadır.	0,841	0,707
19	Okulumuzdaki prizler güvenlidir.	0,848	0,719
20	Okulumuzun binası yeterli ısı almaktadır.	0,782	0,612
21	Okulumuzun binası yeterli ışık almaktadır.	0,784	0,615
22	Okulumuzdaki karanlık ve kuyu köşelerin aydınlatması yeterlidir.	0,769	0,591
23	Okulumuzun tuvaletlerinin boyutları çocuklara uygundur.	0,877	0,770
24	Okulumuzun tuvaletleri sağlamdır.	0,913	0,833
25	Okulumuzun lavabolarının boyutları çocuklara uygundur.	0,876	0,767
26	Okulumuzun lavaboları sağlamdır.	0,903	0,815

Tablo 4'ün Devamı

27	Okulumuz bir tehlike anında kolayca tahliye olunabilir niteliktedir.	0,837	0,701
28	Okul dışarıdan gelen tehlikelere karşı korunaklıdır.	0,860	0,740
29	Okul binasının bakım ve onarımı düzenli olarak yapılmaktadır.	0,803	0,645
31	Okul bahçemizin kapısı öğrenci giriş çıkışını rahatça sağlayacak genişliktedir.	0,643	0,414
32	Okul bahçemize taşıt ve yaya giriş çıkışları güvenlidir.	0,587	0,345
33	Okulumuzun çevresindeki yollar öğrencilerin okula giriş ve çıkışları için güvenlidir (Trafik ışıkları, trafik polisi, üst geçit vb).	598	0,357
34	Okulumuzun yakın çevresindeki mekânlar öğrencilerin güvenliği ve sağlığı açısından tehdit teşkil etmemektedir.	0,728	0,531
Açıklanan Varyans Toplam: %55,270			

Cronbach Alfa Değeri= 0,967

Okul Bina ve Bahçelerinin Çocuğun Güvenliği ve Sağlıklı Okul Ortamında Yaşaması alt ölçeği, tek faktörlüdür. Önemli olarak belirlenen Okul Bina ve Bahçelerinin Çocuğun Güvenliği ve Sağlıklı Okul Ortamında Yaşaması Hakkında Uygunluğu faktörü toplam varyansın %55,270'ini açıklamaktadır. Ölçeğin güvenilirliği ile ilgili olarak alfa kat sayısına bakılmıştır. Buna göre Okul Bina ve Bahçelerinin Çocuğun Güvenliği ve Sağlıklı Okul Ortamında Yaşaması alt ölçeğinin alfa kat sayısı 0,967 olarak bulunmuştur.

Okul Bina ve Bahçelerinin Çocuğun Fiziksel ve Ruhsal Gelişimine Uygunluğu Alt Ölçeğinin Açımlayıcı Faktör Analizine (AFA) İlişkin Sonuçlar

Okul Bina ve Bahçelerinin Çocuğun Fiziksel ve Ruhsal Gelişimi Hakkında Uygunluğunun açımlayıcı faktör analizine 10 madde ile başlanmıştır. AFA analizi sonunda KMO değerini 0,867 ve Bartlett testi $p < 0,05$ 'ten küçük olduğu için korelasyon matrisinde değişkenlerin en azından bir kısmı arasında yüksek korelasyonlar olduğu görülmektedir. Ölçeğin ilk analiz sonuçları incelendiğinde öz değerinin 1'den büyük 1 faktörde toplandığı ve screenplot incelendiğinde ölçeğin aynı şekilde tek faktör yapısına sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Yapılan ikinci ve son analizde ise faktör yapısı 1'e eşitlenmiş ve AFA analizi yeniden yapılmıştır. Buna göre en düşük madde yük değerinin 0,425 olduğu görülmüştür. Tablo 5'te Okul Bina

ve Bahçelerinin Çocuğun Fiziksel ve Ruhsal Gelişimi Hakkında Uygunluğu alt ölçeğinin faktör analizi sonuçları görülmektedir.

Tablo 5. Okul Bina ve Bahçelerinin Çocuğun Fiziksel ve Ruhsal Gelişimi Hakkına Uygunluğu Alt Ölçeği Faktör Analizi Sonuçları

Okul Bina ve Bahçelerinin Çocuğun Fiziksel ve Ruhsal Gelişimi Hakkına Uygunluğu			Faktör	Yük
Maddeler	Ortak Varyans	Değeri		
1 Okulumuzun dış cephesi estetikdir.	0,444	0,198		
2 Okulumuzun iç tasarımı estetikdir.	0,879	0,773		
3 Okulumuzun koridorları ferahdır.	0,905	0,820		
4 Sınıflarımız ferahdır.	0,851	0,725		
5 Sınıflarımızın rengi güzeldir.	0,852	0,725		
6 Sınıflarımızın iç tasarımı estetikdir.	0,425	0,181		
7 Sınıflarımız yeterli ısı almaktadır.	0,835	0,698		
8 Sınıflarımız yeterli ışık almaktadır.	0,827	0,684		
9 Okul bahçemiz estetik bir görünümündedir.	0,817	0,668		
10 Okul bahçemizin çevreleme duvarları estetik bir görünümündedir.	0,821	0,674		
Açıklanan Varyans Toplam: %61,444				

Cronbach Alfa Değeri= 0.761

Okul Bina ve Bahçelerinin Çocuğun Fiziksel ve Ruhsal Gelişimi altölçeği, tek faktörlüdür. Önemli olarak belirlenen dağıtım adaleti faktörü toplam varyansın %61,444'ünü açıklamaktadır. Ölçeğin güvenirliliği ile ilgili olarak alfa kat sayısına bakılmıştır. Buna göre Okul Bina ve Bahçelerinin Çocuğun Fiziksel ve Ruhsal Gelişimi alt ölçeğinin alfa kat sayısı 0,761 olarak bulunmuştur.

Okul Bina ve Bahçelerinin Çocuğun Öğrenim Hakkına Uygunluğu Alt Ölçeğinin Faktör Analizine (AFA) İlişkin Sonuçlar

Okul Bina ve Bahçelerinin Çocuğun Öğrenim Hakkında Uygunluğualt ölçeği için açımlayıcı faktör analizine 8 madde ile başlanmıştır. AFA analizi sonunda KMO değerini 0,789 ve Bartlett testi $p < 0,05$ 'ten küçük olduğu için korelasyon matrisinde

değişkenlerin en azından bir kısmı arasında yüksek korelasyonlar olduğu görülmektedir. Ölçeğin ilk analiz sonuçları incelendiğinde öz değerinin 1'den büyük 2 faktörde toplandığı fakat screenplot incelendiğinde ölçeğin tek faktör yapısına sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Yapılan ikinci ve son analizde ise faktör yapısı 1'e eşitlenmiş ve AFA analizi yeniden yapılmıştır. Buna göre en düşük madde yük değerinin 0,610 olduğu görülmüştür. Tablo 6'da Okul Bina ve Bahçelerinin Çocuğun Öğretimi Hakkında Uygunluğu ölçeğinin faktör analizi sonuçları görülmektedir.

Tablo 6. Okul Bina ve Bahçelerinin Çocuğun Öğrenim Hakkına Uygunluğu Alt Ölçeği Faktör Analizi Sonuçları

Madde No	<i>Okul Bina ve Bahçelerinin Çocuğun Öğrenim Hakkına Uygunluğu Maddeleri</i>	Ortak Varyans	Faktör Yük Değeri
1	Okul binamız çocuğun eğitim ve öğretimi için uygundur.	0,662	0,439
2	Sınıf ortamlarımız çocuğun eğitim ve öğretimi için uygundur.	0,610	0,372
3	Sınıflarımızda eğitim – öğretimde kullanılan materyallerin konulduğu alanlar yeterlidir.	0,722	0,552
4	Okul bahçemizde bitki ve ağaç yetiştirmek için yeterli büyüklükte alanlar bulunmaktadır.	0,773	0,598
5	Okul bahçemizde yeterli büyüklükte çim alanlar bulunmaktadır.	0,779	0,606
6	Okul bahçemizde yeterli büyüklükte kum havuzu bulunmaktadır.	0,752	0,566
7	Okul bahçemizde sanatsal etkinlikler yapmak için uygun alanlar bulunmaktadır.	0,836	0,699
8	Okul bahçemiz kültürel etkinlikler yapmak için uygun alanlar bulunmaktadır.	0,757	0,573
Açıklanan Varyans Toplam: %55,667			

Cronbach Alfa Değeri= 0,880

Okul Bina ve Bahçelerinin Çocuğun Öğrenim Hakkına Uygunluğu alt ölçeği, tek faktörlüdür. Önemli olarak belirlenen dağıtım adaleti faktörü toplam varyansın %55,667'ünü açıklamaktadır. Ölçeğin güvenirliliği ile ilgili olarak alfa kat sayısına bakılmıştır. Buna göre Okul Bina ve Bahçelerinin Çocuğun Öğrenim Hakkına Uygunluğu alt ölçeğinin alfa kat sayısı 0,880 olarak bulunmuştur.

Okul Bina ve Bahçelerinin Çocuğun Oyun Oynaması Hakkına Uygunluğu Alt Ölçeğinin Açımlayıcı Faktör Analizine (AFA) İlişkin Sonuçlar

Okul Bina ve Bahçelerinin Çocuğun Oyun Oynaması Hakkına Uygunluğu alt ölçeği için açımlayıcı faktör analizine 7 madde ile başlanmıştır. AFA analizi sonunda KMO değerini 0,756 ve Bartlett testi $p < 0,05$ 'ten küçük olduğu için korelasyon matrisinde değişkenlerin en azından bir kısmı arasında yüksek korelasyonlar olduğu görülmektedir. Ölçeğin ilk analiz sonuçları incelendiğinde öz değerinin 1'den büyük 2 faktörde toplandığı fakat screenplot incelendiğinde ölçeğin tek faktör yapısına sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Yapılan ikinci ve son analizde ise faktör yapısı 1'e eşitlenmiş ve AFA analizi yeniden yapılmıştır. Buna göre en düşük madde yük değerinin 0,509 olduğu görülmüştür.

Tablo 7'de Okul Bina ve Bahçelerinin Çocuğun Oyun Oynaması Hakkına Uygunluğu alt ölçeğinin faktör analizi sonuçları görülmektedir.

Tablo 7. Okul Bina ve Bahçelerinin Çocuğun Oyun Oynaması Hakkına Uygunluğu Alt Ölçeği Faktör Analizi Sonuçları

Madde No	Okul Bina ve Bahçelerinin Çocuğun Güvenliği ve Sağlıklı Okul Ortamında Yaşamaya Hakkına Uygunluğu Maddeleri	Ortak Varyans	Faktör Yük Değeri
1	Okulumuzun spor salonunda yeterli oyun olanakları bulunmaktadır.	0,509	0,259
2	Sınıflarımızda öğrenciler için yeterli oyun olanakları bulunmaktadır.	0,671	0,450
3	Koridorlarımızda öğrenciler için yeterli oyun olanakları bulunmaktadır.	0,670	0,449
4	Okul bahçemizde çeşitli yaş grupları için yeterli oyun alanları bulunmaktadır.	0,843	0,711
5	Okul bahçemizin zeminindeki çizili oyun alanları çocukların yaşına uygundur.	0,839	0,704
6	Okul bahçemizin zeminindeki çizili oyun alanları çocukların fiziksel gelişimine uygundur.	0,845	0,714
7	Okul bahçemizin zemini çocuğun oyun oynamasına uygundur.	0,809	0,655
Açıklanan Varyans Toplam: %56,297			
Cronbach Alfa Değeri= 0,867			

Okul Bina ve Bahçelerinin Çocuğun Oyun Oynaması Hakkında Uygunluğu ölçeği, tek faktörlüdür. Önemli olarak belirlenen dağıtım adaleti faktörü toplam varyansın %56,297'ünü açıklamaktadır. Ölçeğin güvenirliliği ile ilgili olarak alfa kat sayısına bakılmıştır. Buna göre Okul Bina ve Bahçelerinin Çocuğun Oyun Oynaması Hakkına Uygunluğu alt ölçeğinin alfa kat sayısı 0,867 olarak bulunmuştur.

Ankara İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden araştırma için izin alınarak (EK-2) ölçekler katılımcılara araştırmacı tarafından uygulanmıştır.

Araştırma Verilerinin Çözümlemesi

Araştırmada toplanan verilerin çözümlemesinde Sosyal Bilimler İçin İstatistik Paket Programı (SPSS) 18.00 kullanılmıştır. Öğretmenlerin “Okul Bina ve Bahçelerinin Çocuk Haklarına Uygunluğu”na ilişkin görüşlerinin belirlenebilmesi için elde edilen verilerin çözümlemesi aşağıdaki sırayla gerçekleştirilmiştir:

1. Araştırmaya katılan öğretmenlerin okul bina ve bahçelerindeki donatıların yeterliğine ilişkin görüşleri yüzdeler oranları ve sayılar ile sunulmuştur.

2. Araştırmaya katılan öğretmenlerin okul ve bahçelerinin a) Çocuğun Güvenliği ve Sağlıklı Ortamda Yaşamayı; b) Çocuğun Fiziksel ve Ruhsal Gelişimi; c) Çocuğun Öğrenimi; d) Çocuğun Oyun Oynaması haklarına uygunluğuna ilişkin alt ölçekler bazında görüşleri;

-Cinsiyet bağımsız değişkenine göre Mann Whitney-U analizi ile test edilmiştir. Araştırmanın bu bölümünde non-parametrik test kullanılmasının nedeni öğretmenlerin sayılarının cinsiyet bağımsız değişkenine göre normal dağılım göstermemesidir.

-Yaş bağımsız değişkenine göre tek yönlü varyansanalizi ile test edilmiştir.

-Öğrenim durumu bağımsız değişkenine göre Kruskal Wallis H analizi ile test edilmiştir. Araştırmanın bu bölümünde non-parametrik test kullanılmasının nedeni öğretmenlerin öğrenim durumu bağımsız değişkenine göre normal dağılım göstermemesidir.

-Toplam öğrenci sayısı bağımsız değişkenine göre Kruskal Wallis H analizi ile test edilmiştir.Araştırmanın bu bölümünde non-parametrik test kullanılmasının nedeni öğretmen sayılarının toplam öğrenci sayısı bağımsız değişkenine göre normal dağılım göstermemesidir.

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde araştırmaya katılan öğretmenlerin okul bina ve bahçelerindeki donatıların yeterliğine ve okul bina ve bahçelerinin çocuk haklarına uygunluğuna ilişkin görüşlerine ilişkin bulgulara ve bu bulguların yorumlarına yer verilmiştir.

Katılımcıların Okul Bina ve Bahçelerindeki Donatılara İlişkin Görüşleri

Katılımcıların Okul Binasında Bulunan Donatılara İlişkin Görüşleri

Öğretmenlerin, okul binasında bulunan donatılara ilişkin görüşlerinin frekans ve yüzdelik değerleri Tablo 8’de sunulmuştur.

Tablo 8. Okul Binasında Bulunan Donatıların Yeterliğine İlişkin Görüşlerin Frekans ve Yüzde Dağılımı

İfadeler	Yeterli		Kısmen Yeterli		Yetersiz	
	<i>n</i>	%	<i>n</i>	%	<i>n</i>	%
m1.Okul Bina Giriş Kapısının Genişliği/Büyüklüğü	176	48,6	138	38,1	48	13,3
m2.Okul Bina Giriş Holünün Genişliği/Büyüklüğü	189	52,2	137	37,8	36	9,9
m3.Merdiven Korkuluklarının (Küpeş) Yüksekliği	222	61,3	102	28,2	36	9,9
m4.Öğretmenler Odasının Genişliği/Büyüklüğü	185	51,1	103	28,5	68	18,8
m5.Kantinin Genişliği/Büyüklüğü	88	24,3	139	38,4	114	31,5
m6.Kütüphanenin (Varsa) Genişliği/Büyüklüğü	60	16,6	99	27,3	132	36,5
m7.Resim Odası (Varsa) Genişliği/Büyüklüğü	46	12,7	69	19,1	125	34,5
m8.Müzik Odası (Varsa) Genişliği/Büyüklüğü	40	11	52	14,4	138	38,1
m9.Müze (Varsa) Genişliği/Büyüklüğü	23	6,4	21	5,8	129	35,6

Tablo 8'in Devamı

m10.Çok Amaçlı Salon (Varsa) Genişliği/Büyüklüğü	92	25,4	124	34,3	91	25,1
m11.Tören/Konferans Salonunun (Varsa) Genişliği/Büyüklüğü	80	22,1	91	25,1	94	26
m12.Dinlenme Alanlarının (Varsa) Genişliği/Büyüklüğü	59	16,3	105	29	121	33,4
m13.Oturma Elemanlarının (Varsa) Sayısı	52	14,4	92	25,4	123	34
m14.Asansörlerin (Varsa) Sayısı	76	21	57	15,7	108	29,8
m15.İlkyardım Odasının (Varsa) Genişliği/Büyüklüğü	28	7,7	30	8,3	115	31,8
m16.Temizlik Malzemeleri Odasının (Varsa) Genişliği/Büyüklüğü	69	19,1	85	23,5	110	30,4
m17.Panoların Sayısı	141	39	154	42,5	49	13,5
m18.Tuvaletlerin Sayısı	162	44,8	133	36,7	57	15,7
m19.Lavaboların Sayısı	163	45	131	36,2	56	15,5
m20.Çöp Kutularının Sayısı	179	49,4	133	36,7	39	10,8
m21.Yangın Alarmlarının Sayısı	164	45,3	115	31,8	39	10,8

Öğretmenlerin yaklaşık yarısı, okul bina giriş kapısının genişliğinin (%48,6; n=176), okul bina giriş holünün genişliğinin (%52,2; n=189), merdiven korkuluklarının yüksekliğinin (%61,3; n=222) ve öğretmenler odasının genişliğinin (%51,1; n=185) yeterli olduğu görüşündedirler.

Ayrıca araştırmaya katılan öğretmenlerin yine yaklaşık yarısı, tuvaletlerin sayısının (%44,8; n=162), lavaboların sayısının (%45; n=163), çöp kutularının sayısının (%49,4; n=179) ve yangın alarmlarının sayısının (%45,3; n=164) yeterli olduğu görüşündedirler.

Bununla birlikte araştırmaya katılanlar, kantinin genişliğinin (%38,4; n=139), çok amaçlı salonun büyüklüğünün (%34,3; n=124) ve panoların sayısının (%42,5; n=154) kısmen yeterli olduğunu belirtmişlerdir.

Araştırmaya göre çalışma yapılan okullarda resim odasının (%34,5; n=125), müzik odasının (%38,1; n=138), müzenin (%35,6; n=129), tören/konferans odasının (%26; n=94), dinlenme alanlarının (%33,4; n=121), ilkyardım odasının (%31,8; n=115) ve temizlik malzemeleri odasının genişliği (%30,4; n=110) yetersizdir.

Yurt dışında bulunan okullarda Fen dersi için 70-75 m², Fen Dersi malzeme odası için ise 40-45m² büyüklük önerilmektedir (Neufert, 2000). Ülkemizde kullanılan yönetmeliğe göre fen dersi için kişi başına 1.5 m² ölçütü kullanılmaktadır. Ankara'da araştırma yapılan okullarda ise fen dersi için normal sınıflar (25-30m²) ya da ayrı bir sınıf kullanılmamaktadır. Bu da ülkemizdeki standartların yurt dışı standartlarının ne kadar gerisinde olduğunu göstermektedir.

Neufert (2000)'e göre, yurt dışında bulunan okullarda öğrenci kütüphanesi 60-65 m² büyüklükte olmaktadır. Ülkemizdeki yönetmeliğe göre, kütüphane kitapların konulduğu kısım ve okuma bölümü olmak üzere en az 50 m² olmaktadır (5580 sayılı Kanun, m. 16). Araştırma yapılan okullarda ise normal sınıflar kütüphane olarak kullanılmaktadır, normal sınıf büyüklüğü ise 35 m² olduğundan Avrupa standartlarının yaklaşık yarısına eş değer olduğu gözlenmektedir. Sonuç olarak okul binalarındaki donatıların yetersizliği çocukların öğrenim hakkını sınırlamaktadır.

Tablo 9'da, okul binalarının donatıların yeterliğine ilişkin görüşlerin minimum, maximum, ortalama ve standart sapma değerleri görülmektedir.

Tablo 9. Okul Binasında Bulunan Donatıların Yeterliğine İlişkin Görüşlerin Ortalama ve Standart Sapma Değerleri Dağılımı

Madde no	n	Minimum	Maximum	$\bar{x}$	Std. Sapma
m1	362	1,00	3,00	1,65	,70365
m2	362	1,00	3,00	1,58	,66644
m3	362	1,00	3,00	1,49	,69523
m4	362	1,00	3,00	1,69	,80053
m5	362	1,00	3,00	2,08	,76030
m6	362	1,00	3,00	2,21	,71676
m7	362	1,00	3,00	2,23	,66870
m8	362	1,00	3,00	2,28	,66420
m9	362	1,00	3,00	2,30	,59588
m10	362	1,00	3,00	2,00	,71198
m11	362	1,00	3,00	2,04	,69318
m12	362	1,00	3,00	2,18	,70087
m13	362	1,00	3,00	2,20	,68395
m14	362	1,00	3,00	2,10	,71002
m15	362	1,00	3,00	2,24	,58278
m16	362	1,00	3,00	2,11	,69740
m17	362	1,00	3,00	1,75	,67937
m18	362	1,00	3,00	1,71	,72269
m19	362	1,00	3,00	1,71	,72044
m20	362	1,00	3,00	1,61	,67372
m21	362	1,00	3,00	1,65	,66540

Tablo 9’da m1, m2, m3, m4, m10, m17, m18, m19, m20, m21’nin puan değerlerinin ortalamasının 1,5 puan üstü olması, katılımcıların "Okul binalarının donatılarının yeterliği" hakkında görüşlerinin 'kısmen yeterli' düzeyde olduğunu göstermektedir. Diğer maddelerin puan değerlerinin ortalamasının 2 puan üstü olması, katılımcıların "Okul binalarının donatılarının yeterliği" hakkında görüşlerinin yeterli düzeyde olduğunu göstermektedir. Katılımcılar en çok m9 ($\bar{x}=2,30$), m8 ($\bar{x}=2,28$), m15 ($\bar{x}=2,24$) ve m7’nin ($\bar{x}=2,23$) yeterli olduğu görüşündedir.

Katılımcıların Okul Bahçesinde Bulunan Donatılara İlişkin Görüşleri

Öğretmenlerin, okul bahçesinde bulunan donatılara ilişkin görüşlerinin yüzdeler oranları ve değerleri Tablo 10’da sunulmuştur.

Tablo 10. Okul Bahçesinde Bulunan Donatıların Yeterliliğine İlişkin Görüşlerin Frekans ve Yüzde Dağılımı

İfadeler	Yeterli		Kısmen Yeterli		Yetersiz	
	<i>n</i>	%	<i>n</i>	%	<i>n</i>	%
m1.Bahçedeki Giriş Kapısının Genişliği/Büüklüğü	171	47,2	132	36,5	56	15,5
m2.Bahçedeki Çevreleme Duvarının Yüksekliği	201	55,5	110	30,4	49	13,5
m3.Bahçedeki Yeşil Alanların Genişliği/Büüklüğü	75	20,7	77	21,3	206	56,9
m4.Bahçedeki Tören Alanının Genişliği/Büüklüğü	138	38,1	102	28,2	116	32
m5.Bahçedeki Dinlenme Alanlarının (Varsa) Genişliği/Büüklüğü	71	19,6	114	31,5	161	44,5
m6.Bahçedeki Otopark Alanının (Varsa) Genişliği/Büüklüğü	43	11,9	41	11,3	208	57,5
m7.Bahçedeki Oturma Elemanlarının (Varsa) Sayısı	40	11	97	26,8	183	50,6
m8.Bahçedeki Çöp Kutularının Sayısı	98	27,1	121	33,4	122	33,7

Tablo 10’da da görüldüğü gibi öğretmenler okul bahçesindeki giriş kapısının genişliği/büüklüğünün %47,2 ($n=171$) oranında yeterli olduğunu ve bahçedeki çevreleme duvarının yüksekliğini % 55,5 ($n=201$) oranında yeterli olduğunu belirtmişlerdir. Ayrıca öğretmenlerin %38,1’i ($n=138$) bahçedeki tören alanının genişliğinin yeterli olduğu görüşündedirler.

Buna göre 206 öğretmen (%56,9) bahçedeki yeşil alanların genişliğinin, 161 öğretmen (%44,5) bahçedeki dinlenme alanlarının genişliğinin, 208 (%57,5) katılımcı bahçedeki otopark alanlarının genişliğinin yetersiz olduğuna ilişkin görüş belirtmişlerdir. Bununla birlikte 183 (%50,6) katılımcı bahçedeki oturma elemanlarının sayısının ve 122 (%33,7) katılımcı da bahçedeki çöp kutularının yetersiz olduğuna ilişkin görüş belirtmişlerdir.

Çalışmada öğretmenler okul bahçesinin zemin yapısının hangi malzemeden yapıldığı ile ilgili sorular sorulmuştur. Buna göre katılımcıların çalıştıkları okulların bahçelerinin %44,8'i (n=162) beton, %7,2'si (n=26) taş, %0,3'ü (n=1) toprak, %6,1 (n=22) çim, %32,9'u (n=119) tartar ve %1,7'si (n=6) beton ve topraktır.

Artvin Kent Merkezindeki ilköğretim okulları bahçeleri genel olarak ele alınmış vesahip olduğu özellikler incelenerek donatı elemanları, spor alanları, su varlığı gibi niteliksel elemanların yanı sıra niceliksel olarak kapladığı alan ve hizmet ettiği alanlara olan yakınlığı doğrultusunda değerlendirilmiştir. Buna göre; okul bahçelerinin hiçbirinde düzenlenmiş bir yeşil alan varlığının olmaması dikkat çekmektedir. Bunun yanı sıra genel olarak bakıldığında ağaç, mevsimlik çiçek ve yer örtücü gibi bitkisel elemanlara da yer verilmemiştir. Mevcut olarak yer alan ağaç ve çalılar daha önceden var olan bitki topluluklarıdır (Mucahir ve Özalp, 2011).

Aksu ve Demirel' in (2011) yaptığı çalışmada, okul bahçelerinde işlev alanları olarak tanımlanan tören ve teneffüs alanı, dinlenme alanı, otopark, oyun ve spor alanı, açık hava dersliği, gösteri alanları da yetersiz ya da hiç bulunmadığı saptanmıştır. Okul bahçelerinin çoğunda tören alanı olarak ayrılan beton kaplı sert zeminler çocukların oyun oynama gereksinimi karşıladıkları alanlar olarak da kullanılmaktadır.

Ankara ilinde yapılan araştırmada, öğretmenler bahçedeki yeşil alan, dinlenme alanı ve otopark alanlarının genişlikleri ile bahçedeki oturma elemanları ve çöp kutu sayılarının yetersiz olduğuna ilişkin görüş belirtmişlerdir. Üç çalışmanın bu yönlerden benzerlik gösterdiği görülmektedir.

Okul bahçeleri için verilen standartlar incelendiğinde, öğrenci başına 25 m² alanın asgari standart olarak önerildiği ve birçok ülkede uygulandığı görülmektedir (Neufert, 2000). Ayrıca bu ülkelerin birçoğunda, okul bahçelerinin çocuk bahçeleri,

oyun ve spor alanları, parklara bitişik olarak planlandığı düşünülürse, ülkemizdeki okullarda öğrenci başına düşen m² alanın ne kadar düşük olduğu daha açık olarak ortaya çıkmaktadır. Sonuç olarak, okul bahçe alanının yetersizliği çocukların öğrenim hakkını ve güvenli ve sağlıklı okul ortamında yaşama hakkını sınırlamaktadır.

Milli Eğitim Bakanlığı Bakanlığı' nın 18 derslikli bir ilköğretim okulu için belirlediği parsel alan 5800 m² olup, binanın oturduğu taban alanı ise 2192 m² dir. Milli Eğitim Bakanlığı öğrenci başına ise 3 m² bina alanı saptamıştır. İmar kanunlarında ise okulların arsa alanı dahil 17 m² toplam alan belirlenmektedir. Bu durumda MEB'nin standartlarının çok düşük olduğunu belirtmek gerekir.

Ankara, İstanbul ve İzmir illerinde örnek alınan 400 okulda yapılan araştırma sonucunda öğrenci başına düşen alan 360 okulda 10 m²' nin altında, 40 okulda ise 10 m² 'nin üstündedir.

Katılımcıların, okul bahçelerinde bulunan donatıların yeterliğine ilişkin görüşlerinin minimum, maximum, ortalama ve standart sapmaları Tablo 11' de sunulmuştur.

Tablo 11. Okul Bahçelerinde Bulunan Donatıların Yeterliğine İlişkin Görüşlerin Ortalama ve Standart Sapma Değerleri Dağılımı

Madde No	N	Minimum	Maximum	$\bar{X}$	Std. Sapma
m1	362	1,00	3,00	1,68	,72555
m2	362	1,00	3,00	1,58	,71749
m3	362	1,00	3,00	2,36	,80352
m4	362	1,00	3,00	1,94	,83545
m5	362	1,00	3,00	2,25	,76199
m6	362	1,00	3,00	2,46	,69761
m7	362	1,00	3,00	2,40	,67896
m8	362	1,00	3,00	2,07	,77676

Tablo 11' de, m1, m2, m4 puan değerlerinin ortalamasının 1,5 puan üstü olması, katılımcıların "Okul Bahçelerindeki Donatıların Uygunluğu" hakkında görüşlerinin 'kısmen yeterli' düzeyde olduğunu göstermektedir. Ayrıca, diğer

maddelerin puan değerlerinin ortalamasının 2 puan üstü olması, katılımcıların bu konudaki görüşlerinin ‘yeterli’ düzeyde olduğunu göstermektedir.

Katılımcıların Okul Bina ve Bahçelerinin Çocuk Haklarına Uygunluğuna İlişkin Görüşleri

Bu bölümde araştırmaya katılan öğretmenlerin okul bina ve bahçelerinin çocuk haklarına uygunluğuna ilişkin görüşleri sunulmuştur.

Katılımcıların Okul Binalarının Çocuk Haklarına Uygunluğuna İlişkin Görüşleri

Aşağıda katılımcıların; okul binalarının çocuk haklarına uygunluğu ölçeğinde yer alan okul binasının çocuğun güvenli ve sağlıklı okul ortamında yaşaması hakkına, okul binasının çocuğun fiziksel ve ruhsal gelişimi hakkına, okul binasının çocuğun öğrenim hakkına, okul binasının çocuğun oyun oynaması hakkına uygunluğuna ilişkin görüşleri yer almaktadır.

Katılımcıların Okul Binasının Çocuğun Güvenli ve Sağlıklı Okul Ortamında Yaşaması Hakkına Uygunluğuna İlişkin Görüşleri

Katılımcıların, okul binalarının çocuk haklarına uygunluğu ölçeğinde yer alan “okul binasının çocuğun güvenli ve sağlıklı okul ortamında yaşaması hakkına uygunluğu”na ilişkin görüşlerinin yüzdelik oranları ve frekans değerleri Tablo 12’de sunulmuştur.

Tablo12. Okul Binasının Çocuğun Güvenli ve Sağlıklı Okul Ortamında Yaşaması Hakkına Uygunluğuna İlişkin Görüşlerin Frekans ve Yüzde Dağılımı

OKUL BİNASININ ÇOCUĞUN GÜVENLİ VE SAĞLIKLI OKUL ORTAMINDA YAŞAMASI HAKKINA UYGUNLUĞUNA İLİŞKİN GÖRÜŞLER		Kesinlikle katılıyorum		Katılıyorum		Kararsızım		Katılmıyorum		Kesinlikle katılmıyorum	
OKUL BİNASI		n	%	n	%	N	%	n	%	n	%
m1	Okul binamız öğrenci sayısına göre yeterli büyüklüktedir.Spss dosyasında veriler düzgün girilmediğinden sonuç çıkmıyor.										
m2	Sınıflarımız öğrenci sayısına göre yeterli büyüklüktedir.	65	18	63	17,4	73	20,2	79	21,8	81	22,4
m3	Okulumuzun koridorları yeterli büyüklük/genişliktedir	35	9,7	52	14,4	78	21,5	94	26	94	26
m4	Okulumuzun merdivenlerinin basamakları öğrencilere uygun yüksekliktedir.	25	6,9	44	12,2	66	18,2	109	30,1	115	31,8
m5	Okulumuzun merdiven genişlikleri öğrencilere uygun büyüklüktedir.	28	7,7	60	16,6	71	19,6	98	27,1	104	28,7
m6	Okulumuzdaki kapılar güvenlidir.	48	13,3	69	19,1	88	24,3	85	23,3	67	18,5
m7	Okulumuzdaki pencereler güvenlidir.	53	14,6	57	15,7	89	24,6	78	21,5	78	21,5
m8	Okul binasının zemin döşemesi sağlığa uygundur.	32	8,8	52	14,4	105	29	93	25,7	77	21,3
m9	Okul binasının zemin döşemesi kullanışlıdır.	34	9,4	55	15,2	98	27,1	91	25,1	69	19,1
m10	Sınıflarımızdaki sıra ve masaların boyutları öğrencilere fiziksel olarak uygundur.	39	10,8	59	16,3	91	25,1	89	24,6	81	22,4
m11	Sınıflarımızdaki dolapların boyutları öğrencilere fiziksel olarak uygundur.	51	14,1	64	17,7	75	20,7	96	26,5	62	17,1
m12	Sınıflarımızdaki yer döşemeleri sağlığa uygundur	32	8,8	56,	15,5	101	27,8	95	26,2	74	20,4
m13	Sınıflarımızdaki yer döşemeleri kullanışlıdır.	38	10,5	49	13,5	104	28,7	94	26	66	18,2
m14	Okulumuzdaki laboratuvarlar güvenlidir.	63	17,4	46	12,7	75	20,7	78	21,5	37	10,2
m15	Okulumuzdaki atölye ve işlikler güvenlidir.	46	12,7	51	14,1	74	20,4	64	17,7	47	13
m16	Okulumuz yangına karşı uygun yapıdadır.	45	12,4	58	16	86	23,8	88	24,3	64	17,7
m17	Okulumuz depreme karşı uygun yapıdadır.	56	15,5	52	14,4	86	23,8	78	21,5	68	18,8
m18	Okulumuz sele karşı uygun yapıdadır.	38	10,5	54	14,9	85	23,5	82	22,7	79	21,8
m19	Okulumuzdaki prizler güvenlidir.	54	14,9	87	24	85	23,5	70	19,3	58	16
m20	Okulumuzun binası yeterli ısı almaktadır.	49	13,5	65	18	86	23,8	88	24,3	64	17,7
m21	Okulumuzun binası yeterli ışık almaktadır.	24	6,6	48	13,3	83	22,9	108	29,9	90	24,9
m22	Okulumuzdaki karanlık ve kuytu köşelerin aydınlatması yeterlidir.	41	11,3	50	13,8	97	26,8	99	27,3	70	19,3

Tablo 12'nin Devamı

m23	Okulumuzun tuvaletlerinin boyutları çocuklara uygundur.	41	11,3	51	14,1	87	24	100	27,6	80	22,1
m24	Okulumuzun tuvaletleri sağlamdır.	41	11,3	58	16	100	27,6	93	25,7	66	18,2
m25	Okulumuzun lavabolarının boyutları çocuklara uygundur.	33	9,1	56	15,5	95	26,2	104	28,7	68	18,8
m26	Okulumuzun lavaboları sağlamdır.	36	9,9	54	14,9	98	27,1	101	27,9	65	18
m27	Okulumuz bir tehlike anında kolayca tahliye olunabilir niteliktedir.	46	12,7	73	20,2	92	25,4	87	24	61	16,9
m28	Okul dışarıdan gelen tehlikelere karşı korunaklıdır.	46	12,7	67	18,5	91	25,1	83	22,9	65	18
m29	Okul binasının bakım ve onarımı düzenli olarak yapılmaktadır.	37	10,2	66	18,2	101	27,9	85	23,5	66	18,2

Tablo12'de de görüldüğü gibi, okul binasının çocuğun güvenli ve sağlıklı okul ortamında yaşaması hakkına uygunluğuna ilişkin görüşlerinin yer aldığı ölçeğe göre katılımcıların %22,4'ü "Sınıflarımız öğrenci sayısına göre yeterli büyüklüktedir" ifadesine; %26'sı "Okulumuzun koridorları yeterli büyüklük/genişliktedir." ifadesine; %31,8'i "Okulumuzun merdivenlerinin basamakları öğrencilere uygun yüksekliktedir." ifadesine kesinlikle katılmıyor; %28,7'si "Okulumuzun merdiven genişlikleri öğrencilere uygun büyüklüktedir." ifadesine kesinlikle katılmamaktadır.

Katılımcıların %24,3'ü ve %24,6'sı sırasıyla okulun kapı ve pencerelerinin güvenliği ile ilgili ifadesine katılımda kararsızdırlar. "Okul binasının zemin döşemesi sağlığa uygundur." İfadesine katılımda %29'u kararsızdır. Katılımcıların %18,2'si "Okulumuzun merdivenlerinin basamakları öğrencilere uygun yüksekliktedir." ifadesinde kararsızdır, %19,6'sı "Okulumuzun merdiven genişlikleri öğrencilere uygun büyüklüktedir." ifadesinde, %20,2'si ise "Sınıflarımız öğrenci sayısına göre yeterli büyüklüktedir." ifadesinde kararsızdırlar.

"Sınıflarımız öğrenci sayısına göre yeterli büyüklüktedir." ifadesine katılımcıların %18'i kesinlikle katılmaktadır. "Okulumuzdaki laboratuvarlar güvenlidir." ifadesine %17,4'ü kesinlikle katılmaktadır. "Okulumuz depreme karşı uygun yapıdadır." ifadesine %15,5'i kesinlikle katılmaktadırlar. "Okulumuzun binası yeterli ışık almaktadır." ifadesine %6,6'sı kesinlikle katılmaktadır. "Okulumuzun merdivenlerinin basamakları öğrencilere uygun yüksekliktedir" ifadesine %6,9'u kesinlikle katılmaktadır. "Okulumuzun merdiven genişlikleri öğrencilere uygun büyüklüktedir." ifadesine %7,7'si kesinlikle katılmaktadır.

Neufert (2000)' e göre ilkokullarda bir sınıf mümkün olduğunca kare, istisnai durumlarda ise dikdörtgen biçiminde, en fazla 32 öğrencinin sığabileceği şekilde, en

az 65-70 m² tasarlanmalıdır.Ülkemizdeki yönetmeliğe göre,ilkokullarda bulunan derslikler öğrenci başına 1,2 m²'den az olamaz. Bu da 32 kişilik bir sınıf büyüklüğünün 38 m² olabileceğini göstermektedir. Buradan çıkarılacak sonuç ise; ülkemizdeki standartların yurt dışındaki standartlardan ne kadar aşağıda olduğunu göstermektedir.

Yukarıdaki bulgulara göre, okul binasının çocuğun güvenli ve sağlıklı okul ortamında yaşaması hakkına uygunluğuna ilişkin yapılan değerlendirmelerde; okul binalarının çocuklar için güvenli ve sağlıklı bir ortam olmaktan uzak olduğu, bu konuda çok eksiklerinin bulunduğu görülmektedir.

Başar (2003) tarafından yapılan araştırmada, okul binasına ilişkin değerlendirmelerde, öğretmenler ve okul yöneticileri okullarını sağlık koşullarına uygunluk bakımından yetersiz bulmaktadır. Yapılan bu iki çalışma okulların sağlık koşulları bakımından yetersizlikler içinde olduğunu göstermektedir.

Okul binasının çocuğun güvenli ve sağlıklı okul ortamında yaşaması hakkına uygunluğuna ilişkin puanların minimum, maximum, ortalama ve standart sapmaları Tablo 13'te sunulmuştur.

Tablo 13. Okul Binasının Çocuğun Güvenli ve Sağlıklı Okul Ortamında Yaşaması Hakkına Uygunluğuna İlişkin Görüşlerin Ortalama ve Standart Sapma Değerleri Dağılımı

Madde No	n	Minimum	Maximum	$\bar{x}$	Std. Sapma
m1	362	1,00	5,00	3,03	1,43817
m2	362	1,00	5,00	3,13	1,41190
m3	362	1,00	5,00	3,44	1,27980
m4	362	1,00	5,00	3,68	1,23116
m5	362	1,00	5,00	3,52	1,27438
m6	362	1,00	5,00	3,16	1,29993
m7	362	1,00	5,00	3,20	1,33738
m8	362	1,00	5,00	3,36	1,21577
m9	362	1,00	5,00	3,29	1,20819
m10	362	1,00	5,00	3,31	1,28069
m11	362	1,00	5,00	3,15	1,29482
m12	362	1,00	5,00	3,34	1,21533
m13	362	1,00	5,00	3,28	1,21261
m14	362	1,00	5,00	2,94	1,20352
m15	362	1,00	5,00	3,04	1,16568
m16	362	1,00	5,00	3,19	1,25927
m17	362	1,00	5,00	3,14	1,30956
m18	362	1,00	5,00	3,31	1,26025

Tablo 13'ün Devamı

m19	362	1,00	5,00	2,98	1,29433
m20	362	1,00	5,00	3,15	1,28624
m21	362	1,00	5,00	3,53	1,18878
m22	362	1,00	5,00	3,30	1,24702
m23	362	1,00	5,00	3,35	1,27890
m24	362	1,00	5,00	3,23	1,24442
m25	362	1,00	5,00	3,33	1,20656
m26	362	1,00	5,00	3,29	1,21000
m27	362	1,00	5,00	3,12	1,27043
m28	362	1,00	5,00	3,14	1,27899
m29	362	1,00	5,00	3,21	1,23052

Tablo 13'te puan değerlerinin ortalamasının genellikle 3 puan üstü olması, katılımcıların "Okul Binasının Çocuğun Güvenli ve Sağlıklı Okul Ortamında Yaşamaya Hakkına Uygunluğu" hakkında görüşlerinin 'kararsızım' ve 'katılıyorum' arasında olduğunu göstermektedir.

Katılımcıların Okul Binasının Çocuğun Fiziksel ve Ruhsal Gelişimi Hakkına Uygunluğuna İlişkin Görüşleri

Katılımcıların, okul binalarının çocuk haklarına uygunluğu ölçeğinde yer alan "okul binasının çocuğun fiziksel ve ruhsal gelişimi hakkına uygunluğu"na ilişkin görüşlerinin yüzdelik oranları ve frekans değerleri Tablo 14'te sunulmuştur.

Tablo14. Okul Binasının Çocuğun Fiziksel ve Ruhsal Gelişimi Hakkına Uygunluğuna İlişkin Görüşlerinin Frekans ve Yüzde Dağılımı

OKUL BİNASININ ÇOCUĞUN FİZİKSEL VE RUHSAL GELİŞİM HAKKINA UYGUNLUĞUNA İLİŞKİN GÖRÜŞLER			Kesinlikle katılıyorum		Katılıyorum		Kararsızım		Katılmıyorum		Kesinlikle katılmıyorum	
OKUL BİNASI			<i>n</i>	%	<i>n</i>	%	<i>n</i>	%	<i>N</i>	%	<i>n</i>	%
m1	Okulumuzun dış cephesi estetikdir.		73	20,2	67	18,5	89	24,6	69	19,1	60	16,6
m2	Okulumuzun iç tasarımı estetikdir.		66	18,2	72	19,9	97	26,8	65	18	57	15,7
m3	Okulumuzun koridorları ferahdır.		52	14,4	58	16	78	21,5	90	24,9	79	21,8
m4	Sınıflarımız ferahdır.		30	8,3	64	17,7	90	24,9	96	26,5	75	20,7
m5	Sınıflarımızın rengi güzeldir.		42	11,6	49	13,5	102	28,2	90	24,9	75	20,7
m6	Sınıflarımızın iç tasarımı estetikdir.		3	14,6	61	16,9	115	31,8	67	18,5	63	17,4
m7	Sınıflarımız yeterli ısı almaktadır.		39	10,8	53	14,6	93	25,7	95	26,2	73	20,2
m8	Sınıflarımız yeterli ışık almaktadır.		16	4,4	45	12,4	86	23,8	111	30,7	94	26

Tablo14'te de görüldüğü gibi katılımcıların okul binasının çocuğun fiziksel ve ruhsal gelişimi hakkına uygunluğuna ile ilgili görüşleri “katılmıyorum” ve “kesinlikle katılmıyorum” arasında değişmektedir. Buna göre katılımcılar “Okulumuzun dış cephesi estetikdir”; “Okulumuzun iç tasarımı estetikdir”; “Sınıflarımızın iç tasarımı estetikdir.” ifadelerine sırasıyla %24,6, %26,8 ve %31,8 oranında katılmamaktadırlar. Diğer ifadeler olan “Okulumuzun koridorları ferahdır”; “Sınıflarımız ferahdır”; “Sınıflarımız yeterli ışık almaktadır” ve “Sınıflarımız yeterli ısı almaktadır” ifadelerine ise sırasıyla %24,9; %26,5; %30,7 ve %26,2 oranında kesinlikle katılmamaktadırlar.

Bulgular katılımcıların, okul binasının çocuğun fiziksel ve ruhsal gelişimi hakkına uygunluk bakımından genel anlamda yeterli olmadığını ortaya koymaktadır. Özellikle sınıf ortamının ferahlığı, rengi ve ışık alma durumunda yetersizlik kendisini fazlasıyla göstermektedir.

Katılımcıların okul binasının çocuğun fiziksel ve ruhsal gelişimine uygunluğu puanlarının minimum, maximum, ortalama ve standart sapmaları Tablo 15’ de sunulmuştur.

Tablo 15. Okul Binasının Çocuğun Fiziksel ve Ruhsal Gelişimine Uygunluğuna İlişkin Görüşlerin Ortalama ve Standart Sapma Değerleri Dağılımı

Madde No	N	Minimum	Maximum	$\bar{X}$	Std. Sapma
m1	362	1,00	5,00	2,93	1,35868
m2	362	1,00	5,00	2,93	1,31818
m3	362	1,00	5,00	3,24	1,34347
m4	362	1,00	5,00	3,34	1,22178
m5	362	1,00	5,00	3,30	1,26247
m6	362	1,00	5,00	3,07	1,27856
m7	362	1,00	5,00	3,30	1,24835
m8	362	1,00	5,00	3,61	1,12865

Tablo 15’te, ölçek puan değerlerinin ortalamasının genellikle 3 puan üstü olması, öğretmenlerin “Okul Binasının Çocuğun Fiziksel ve Ruhsal Gelişimine Uygunluğu” hakkında görüşlerinin ‘kararsızım’ ve ‘katılıyorum’ düzeyinde olduğunu göstermektedir.

Katılımcıların Okul Binasının Çocuğun Öğrenim Hakkına Uygunluğuna İlişkin Görüşleri

Katılımcıların, okul binalarının çocuğun öğrenim hakkına uygunluğuna ilişkin görüşlerinin yüzdelik oranları ve frekans değerleri Tablo16'da sunulmuştur.

Tablo16. Okul Binasının Çocuğun Öğrenim Hakkına Uygunluğuna İlişkin Görüşlerinin Frekans ve Yüzde Dağılımı

OKUL BİNASININ ÇOCUĞUN ÖĞRENİM HAKKINA UYGUNLUĞUNA İLİŞKİN GÖRÜŞLER		Kesinlikle katılıyorum		Katılıyorum		Kararsızım		Katılmıyorum		Kesinlikle katılmıyorum	
OKUL BİNASI		<i>n</i>	%	<i>n</i>	%	<i>n</i>	%	<i>n</i>	%	<i>n</i>	%
m1	Okul binamız çocuğun eğitim ve öğretimi için uygundur.	32	8,8	68	18,8	97	26,8	100	27,6	62	17,1
m2	Sınıf ortamlarımız çocuğun eğitim ve öğretimi için uygundur.	21	5,8	62	17,1	109	30,1	96	26,5	71	19,6
m3	Sınıflarımızda eğitim – öğretimde kullanılan materyallerin konulduğu alanlar yeterlidir.	47	13	96	26,5	103	28,5	69	19,1	43	11,9

Tablo16'da da görüldüğü gibi katılımcılar okul binasının çocuğun öğrenim hakkına uygunluğuna ilişkin görüşleri şu şekildedir: Katılımcıların %27,6'sı okul binasının çocuğun eğitim ve öğretimi için kesinlikle uygun olmadığı görüşündedirler. Bunun yanında katılımcılar sınıf ortamının çocuğun eğitim ve öğretimi için uygun olduğu ifadesine %30,1 oranında katılmamaktadırlar ve sınıflarda kullanılan eğitim öğretim materyallerinin konulduğu alan yerlerinin yeterli olduğu ifadesine %28,8 de oranında katılmamaktadırlar.

Bulgular katılımcıların, okul binasının çocuğun öğrenim hakkına uygunluk bakımından genel anlamda yeterli olmadığını ortaya koymaktadır. Özellikle sınıf ortamının eğitim ve öğretim için uygunluğu ve sınıflarda kullanılan eğitim ve öğretim materyellerinin konulduğu alanlar bakımından yetersizlik kendisini fazlasıyla göstermektedir.

Okul binalarının çocuğun öğretim hakkına uygunluğu puanlarının minimum, maximum, ortalama ve standart sapmaları Tablo 17’ de sunulmuştur.

Tablo 17. Okul Binasının Çocuğun Öğrenim Hakkına Uygunluğuna İlişkin Görüşlerin Ortalama ve Standart Sapma Değerleri Dağılımı

Madde no	n	Minimum	Maximum	$\bar{x}$	Std. Sapma
m1	362	1,00	5,00	3,25	1,20090
m2	362	1,00	5,00	3,37	1,14877
m3	362	1,00	5,00	2,90	1,20205

Tablo 17’ de, m1, m2, m3 puan değerlerinin ortalamasının 2,5 puan üstü olması, katılımcıların “Okul Binalarının Çocuğun Öğretim Hakkına Uygunluğu” hakkında görüşlerinin ‘kararsızım’ düzeyinde olduğunu göstermektedir.

Katılımcıların Okul Binasının Çocuğun Oyun Oynaması Hakkına Uygunluğuna İlişkin Görüşleri

Katılımcıların, okul binasının çocuğun oyun oynaması hakkına uygunluğuna ilişkin görüşlerinin yüzdelik oranları ve frekans değerleri Tablo18’de sunulmuştur.

Tablo18. Okul Binasının Çocuğun Oyun Oynaması Hakkına Uygunluğuna İlişkin Görüşlerinin Frekans ve Yüzde Dağılımı

OKUL BİNASININ ÇOCUĞUN OYUN OYNAMASI HAKKINA UYGUNLUĞUNA İLİŞKİN GÖRÜŞLER		Kesinlikle katılıyorum		Katılıyorum		Kararsızım		Katılmıyorum		Kesinlikle katılmıyorum	
OKUL BİNASI		<i>n</i>	%	<i>n</i>	%	<i>n</i>	%	<i>n</i>	%	<i>n</i>	%
m1	Okulumuzun spor salonunda yeterli oyun olanakları bulunmaktadır.	184	50,8	52	14,4	45	12,4	30	8,3	19	5,2
m2	Sınıflarımızda öğrenciler için yeterli oyun olanakları bulunmaktadır.	159	43,9	76	21	68	18,8	31	8,6	17	4,7
m3	Koridorlarımızda öğrenciler için yeterli oyun olanakları bulunmaktadır.	164	45,3	76	21	63	17,4	27	7,5	15	4,1

Tablo18’de de görüldüğü gibi, katılımcılar okul binasının çocuğun oyun oynaması hakkına uygunluğuna ilişkin “Okulumuzun spor salonunda yeterli oyun olanakları bulunmaktadır”; “Sınıflarımızda öğrenciler için yeterli oyun olanakları bulunmaktadır” ve “Koridorlarımızda öğrenciler için yeterli oyun olanakları bulunmaktadır” ifadelerine sırasıyla %50,8, %43,9 ve %45,3 oranında kesinlikle katılmaktadırlar.

Bulgular, okul binasının çocuğun oyun oynama hakkına uygunluk bakımından birtakım eksikler olmakla birlikte genel anlamda yeterli olduğunu ortaya koymaktadır. Okul binasında oyun olanakları bakımından ilginç bir sonuç olarak, katılımcılar spor salonu, koridor ve sınıf ortamlarının oyun olanakları bakımından yeterli olduğunu vurgulamışlardır.

Okul binalarının çocuğun oyun oynama hakkına uygunluğu puanlarının minimum, maximum, ortalama ve standart sapmaları Tablo 19’ da sunulmuştur.

Tablo 19. Okul Binasının Çocuğun Oyun Oynama Hakkına Uygunluğuna İlişkin Görüşlerin Ortalama ve Standart Sapma Değerleri Dağılımı

Madde No	n	Minimum	Maximum	$\bar{X}$	Std. Sapma
m1	362	1,00	5,00	2,03	1,23625
m2	362	1,00	5,00	2,09	1,19091
m3	362	1,00	5,00	2,04	1,16074

Tablo 19’da m1, m2, m3, puan değerlerinin ortalamasının 2 puan üstü olması, katılımcıların “Okul Binalarının Çocuğun Oyun Oynaması Hakkına Uygunluğu” hakkında görüşlerinin ‘kararsızım’ düzeyinde olduğunu göstermektedir.

Katılımcıların Okul Bahçelerinin Çocuk Haklarına Uygunluğuna İlişkin Görüşleri

Aşağıda katılımcıların; okul bahçelerinin çocuk haklarına uygunluğu ölçeğinde yer alan okul bahçesinin çocuğun güvenli ve sağlıklı okul ortamında yaşaması hakkına, çocuğun fiziksel ve ruhsal gelişimi hakkına, çocuğun öğrenim hakkına, çocuğun oyun oynaması hakkına uygunluğuna ilişkin görüşleri yer almaktadır.

Katılımcıların Okul Bahçesinin Çocuğun Güvenli ve Sağlıklı Okul Ortamında Yaşaması Hakkına Uygunluğuna İlişkin Görüşleri

Katılımcıların okul bahçesinin çocuğun güvenli ve sağlıklı okul ortamında yaşaması hakkına uygunluğuna ilişkin görüşlerinin yüzdelik oranları ve frekans değerleri Tablo 20’de sunulmuştur.

Tablo 20. Okul Bahçesinin Çocuğun Güvenli ve Sağlıklı Okul Ortamında Yaşaması Hakkına Uygunluğuna İlişkin Görüşlerinin Frekans ve Yüzde Dağılımı

OKUL BAHÇESİNİN ÇOCUĞUN GÜVENLİ VE SAĞLIKLI OKUL ORTAMINDA YAŞAMASI HAKKINA UYGUNLUĞUNA İLİŞKİN GÖRÜŞLER		Kesinlikle katılıyorum		Katılıyorum		Kararsızım		Katılmıyorum		Kesinlikle katılmıyorum	
OKUL BAHÇESİ		n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
m1	Okul bahçemiz yeterli büyüklüktedir.	94	26	51	14,1	74	20,4	65	18	73	20,2
m2	Okul bahçemizin kapısı öğrenci giriş çıkışını rahatça sağlayacak genişliktedir.	62	17,1	64	17,7	102	28,2	73	20,2	57	15,7
m3	Okul bahçemize taşıt ve yaya giriş çıkışları güvenlidir.	91	25,1	61	16,9	93	25,7	57	15,7	48	13,3
m4	Okulumuzun çevresindeki yollar öğrencilerin okula giriş ve çıkışları için güvenlidir (Trafik ışıkları, trafik polisi, üst geçit vb).	121	33,4	82	22,7	79	21,8	42	11,6	33	9,1
m5	Okulumuzun yakın çevresindeki mekânlar öğrencilerin güvenliği ve sağlığı açısından tehdit teşkil etmemektedir.	53	14,6	61	16,9	90	24,9	82	22,7	64	17,7

Tablo 20’ de de görüldüğü gibi katılımcılar “Okul bahçemiz yeterli büyüklüktedir” ve “Okulumuzun çevresindeki yollar öğrencilerin okula giriş ve çıkışları için güvenlidir (Trafik ışıkları, trafik polisi, üst geçit vb)” ifadelerine sırasıyla %26 ve %33,4 oranında kesinlikle katılmaktadırlar. Bunun yanında “Okul bahçemizin kapısı öğrenci giriş çıkışını rahatça sağlayacak genişliktedir” (%28,2); “Okul bahçemize taşıt ve yaya giriş çıkışları güvenlidir” (%25,7) ve “Okulumuzun yakın çevresindeki mekânlar öğrencilerin güvenliği ve sağlığı açısından tehdit teşkil etmemektedir” (%24,9) ifadelerinin çocuğun güvenli ve sağlıklı okul ortamında yaşaması hakkına uygun olup olmadığı hakkında kararsızdırlar.

Bulgular, okul bahçelerinin çocuk haklarına uygunluğu ölçeğinde okul bahçesinin çocuğun güvenli ve sağlıklı okul ortamında yaşaması hakkına uygunluk bakımından genel anlamda yeterli olmadığını ortaya koymaktadır. Özellikle, okulun yakın çevresindeki mekânlar, okul bahçesinin büyüklüğü, okul bahçe kapısının genişliği bakımından yetersizlikler daha fazladır.

Okul bahçeleri için verilen standartlar incelendiğinde, öğrenci başına 25 m² alanın asgari standart olarak önerildiği ve birçok ülkede uygulandığı görülmektedir (Neufert, 2000). Ayrıca bu ülkelerin birçoğunda, okul bahçelerinin çocuk bahçeleri, oyun ve spor alanları, parklara bitişik olarak planlandığı düşünülürse, ülkemizdeki okullarda öğrenci başına düşen m² alanın ne kadar düşük olduğu daha açık olarak ortaya çıkmaktadır.

Almanya'da Duisburg-Neudorf ilkokulunun bahçesi bina alanı hariç 4000m² olarak planlanmıştır. 240 öğrencinin eğitim gördüğü bu okulda kişi başına 16.67m² bahçe alanı düşmektedir. Bahçede insanların bitki ve hayvanlarla ilişkisi" üzerinde durulmuş, öğrencilerin bitki ve hayvanlarla iç içe olabileceği ortam hazırlanmıştır (Spitzer, 1985).

İlköğretim okullarının ilgili yönetmeliğine göre, bahçe büyüklükleri ilk 500 öğrenciye göre (öğrenci başına 2.5 m² alan düşecek şekilde) 1250 m² olacak şekilde standartlaştırılmıştır. 1000 öğrenci sayısına kadar bu büyüklük geçerli olmaktadır. Bazen 109-1000 öğrenci arasında öğrenci başına 2 m² , 1001-2000 öğrenci arasında öğrenci başına 1.5 m² bahçe alanı gerekmektedir. Öğrenci başına düşen bahçe alanları karşılaştırıldığında ülkemiz standartlarının Avrupa standartlarından ne kadar geride olduğu ortaya çıkmaktadır.

Ülkemizde öğrenci başına düşen eğitim alanının, gelişmiş ülkelerle karşılaştırıldığı zaman ne kadar yetersiz olduğu anlaşılmaktadır. Öğrenci başına düşen eğitim alanının İngiltere'de 25 m², Almanya'da 30m², Fransa'da 15 m², ABD ve Çin'de 20m², Polonya'da ise 16m² olduğu belirtilmektedir (Çetiner, 1991).

Okul bahçesinin çocuğun güvenli ve sağlıklı okul ortamında yaşaması hakkına uygunluğuna ilişkin puanların minimum, maximum, ortalama ve standart sapmaları Tablo 21' de sunulmuştur.

Tablo 21. Okul Bahçesinin Çocuğun Güvenli ve Sağlıklı Okul Ortamında Yaşamaya Hakkına Uygunluğuna İlişkin Görüşlerin Ortalama ve Standart Sapma Değerleri Dağılımı

MaddeNo	n	Minimum	Maximum	$\bar{X}$	Std. Sapma
m1	362	1,00	5,00	2,92	1,47165
m2	362	1,00	5,00	3,00	1,30309
m3	362	1,00	5,00	2,75	1,34352
m4	362	1,00	5,00	2,40	1,30109
m5	362	1,00	5,00	2,87	1,28977

Burada puan değerlerinin ortalamasının genellikle 3 puan üstü olması, katılımcıların “ Okul Bahçesinin Çocuğun Güvenli ve Sağlıklı Okul Ortamında Yaşamaya Hakkına Uygunluğu” hakkında görüşlerinin ‘kararsızım’ ve ‘katılıyorum’ arasında olduğunu göstermektedir.

Katılımcıların Okul Bahçesinin Çocuğun Fiziksel ve Ruhsal Gelişimi Hakkına Uygunluğuna İlişkin Görüşleri

Katılımcıların okul bahçesinin çocuğun fiziksel ve ruhsal gelişimi hakkına uygunluğuna ilişkin görüşlerinin yüzdeler oranları ve frekans değerleri Tablo 22’de sunulmuştur.

Tablo 22. Okul Bahçesinin Çocuğun Fiziksel ve Ruhsal Gelişimi Hakkına Uygunluğuna İlişkin Görüşlerinin Dağılımı

OKUL BAHÇESİNİN ÇOCUĞUN FİZİKSEL VE RUHSAL GELİŞİM HAKKINA UYGUNLUĞUNA İLİŞKİN GÖRÜŞLER		Kesinlikle katılıyorum		Katılıyorum		Kararsızım		Katılmıyorum		Kesinlikle katılmıyorum	
OKUL BAHÇESİ		n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
m1	Okul bahçemiz estetik bir görünümündedir.	76	21	71	19,6	92	25,4	60	16,6	52	14,4
m2	Okul bahçemizin çevreleme duvarları estetik bir görünümündedir.	86	23,8	67	18,5	97	26,8	51	14,1	53	14,6

Tablo 22’de de görüldüğü gibi katılımcılar okul bahçesinin estetik görünmesi ile (%25,4) ve okul bahçesinin çevreleme duvarının estetik görünümü (%26,8) ile ilgili ifadeye katılımda kararsızdır.

Katılımcıların, okul bahçelerinin çocuk haklarına uygunluğu ölçeğinde okul bahçesinin çocuğun fiziksel ve ruhsal gelişimi hakkına uygunluk bakımından olumlu görüş belirtenleri, olumsuz görüş belirtenlere oranla biraz daha fazladır. Özellikle okul bahçesinin çevreleme duvarları ile ilgili görüşlerde bu oran daha fazla göze çarpmaktadır.

Katılımcıların okul bahçesinin çocuğun fiziksel ve ruhsal gelişimine uygunluğu puanlarının minimum, maximum, ortalama ve standart sapmaları Tablo 23’e sunulmuştur.

Tablo 23. Okul Bahçesinin Çocuğun Fiziksel ve Ruhsal Gelişim Hakkına Uygunluğuna İlişkin Görüşlerin Ortalama ve Standart Sapma Değerleri Dağılımı

Madde No	N	Minimum	Maximum	$\bar{X}$	Std. Sapma
m1	362	1,00	5,00	2,84	1,32459
m2	362	1,00	5,00	2,77	1,34744

Tablo 23’te, ölçek puan değerlerinin ortalamasının genellikle 3 puan altı olması, öğretmenlerin “Okul Bina ve Bahçesinin Çocuğun Fiziksel ve Ruhsal Gelişimine Uygunluğu” hakkında görüşlerinin ‘kararsızım’ ve ‘katılmıyorum’ düzeyinde olduğunu göstermektedir.

Katılımcıların Okul Bahçesinin Çocuğun Öğrenim Hakkına Uygunluğuna İlişkin Görüşleri

Katılımcıların okul bahçesinin çocuğun öğrenim hakkına uygunluğuna ilişkin görüşlerinin yüzdelik oranları ve frekans değerleri Tablo 24’te sunulmuştur.

Tablo 24. Okul Bahçesinin Çocuğun Öğretim Hakkına Uygunluğuna İlişkin Görüşlerinin Dağılımı

OKUL BAHÇESİNİN ÇOCUĞUN ÖĞRENİM HAKKINA UYGUNLUĞUNA İLİŞKİN GÖRÜŞLER		Kesinlikle katılıyorum		Katılıyorum		Kararsızım		Katılmıyorum		Kesinlikle katılmıyorum	
OKUL BAHÇESİ		n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
m1	Okul bahçemizde bitki ve ağaç yetiştirmek için yeterli büyüklükte alanlar bulunmaktadır.	122	33,7	61	16,9	75	20,7	54	14,9	46	12,7
m2	Okul bahçemizde yeterli büyüklükte çim alanlar bulunmaktadır.	175	48,3	64	17,7	49	13,5	34	9,4	34	9,4
m3	Okul bahçemizde yeterli büyüklükte kum havuzu bulunmaktadır.	241	66,6	38	10,5	28	7,7	19	5,2	16	4,4
m4	Okul bahçemizde sanatsal etkinlikler yapmak için uygun alanlar bulunmaktadır.	174	48,1	64	17,7	49	13,5	34	9,4	27	7,5
m5	Okul bahçemiz kültürel etkinlikler yapmak için uygun alanlar bulunmaktadır.	131	36,2	84	23,2	67	18,5	38	10,5	30	8,3

Tablo 24'te de görüldüğü gibi katılımcılar "Okul bahçemizde bitki ve ağaç yetiştirmek için yeterli büyüklükte alanlar bulunmaktadır", "Okul bahçemizde yeterli büyüklükte çim alanlar bulunmaktadır", "Okul bahçemizde yeterli büyüklükte kum havuzu bulunmaktadır", "Okul bahçemizde sanatsal etkinlikler yapmak için uygun alanlar bulunmaktadır" ve "Okul bahçemiz kültürel etkinlikler yapmak için uygun alanlar bulunmaktadır" ifadelerine sırasıyla %33,7, %48,3, %66,6, %48,1 ve %36,2 oranında kesinlikle katılmaktadırlar.

Bulgular, okul bahçesinin çocuğun öğretim hakkına uygunluk bakımından bir takım eksiklikler olmasına karşın genel anlamda yeterli olduğunu ortaya koymaktadır. Özellikle, katılımcılar okul bahçesinde bulunan kum havuzu ve çim alanları hakkında oldukça olumlu görüş belirtmişlerdir.

Okul bahçesinin çocuğun öğretim hakkına uygunluğu puanlarının minimum, maximum, ortalama ve standart sapmaları Tablo 25' de sunulmuştur.

Tablo 25. Okul Bahçesinin Çocuğun Öğretim Hakkına Uygunluğuna İlişkin Görüşlerin Ortalama ve Standart Sapma Değerleri Dağılımı

Madde no	n	Minimum	Maximum	$\bar{X}$	Std. Sapma
m1	362	1,00	5,00	2,56	1,40947
m2	362	1,00	5,00	2,13	1,35734
m3	362	1,00	5,00	1,70	1,14994
m4	362	1,00	5,00	2,10	1,30205
m5	362	1,00	5,00	2,31	1,28501

Tablo 25'te, m1 puan değerlerinin ortalamasının 2,5 puan üstü olması, katılımcıların "Okul Bina ve Bahçesinin Çocuğun Öğretim Hakkına Uygunluğu" hakkında 'kararsızım' düzeyinde olduğunu göstermektedir. Ayrıca, m2, m4, m5 puan değerlerinin ortalamasının 2 puan üstü olması, katılımcıların "Okul Bina ve Bahçesinin Çocuğun Öğretim Hakkına Uygunluğu" hakkında görüşlerinin 'katılmıyorum' ve 'kararsızım' düzeyinde olduğunu; m3 puan değerinin 1,5 puan üstü olması ise katılımcıların görüşlerinin 'katılmıyorum' düzeyinde olduğunu göstermektedir.

Katılımcıların Okul Bahçesinin Çocuğun Oyun Oynaması Hakkına Uygunluğuna İlişkin Görüşleri

Katılımcıların okul bahçesinin çocuğun oyun oynaması hakkına uygunluğuna ilişkin görüşlerinin yüzdelik oranları ve frekans değerleri Tablo 26'da sunulmuştur.

Tablo 26. Okul Bahçesinin Çocuğun Oyun Oynaması Hakkına Uygunluğuna İlişkin Görüşlerinin Dağılımı

OKUL BAHÇESİNİN ÇOCUĞUN OYUN OYNAMASI HAKKINA UYGUNLUĞUNA İLİŞKİN GÖRÜŞLER		Kesinlikle katılıyorum		Katılıyorum		Kararsızım		Katılmıyorum		Kesinlikle katılmıyorum	
OKUL BAHÇESİ		<i>n</i>	%	<i>n</i>	%	<i>n</i>	%	<i>n</i>	%	<i>n</i>	%
m1	Okul bahçemizde çeşitli yaş grupları için yeterli oyun alanları bulunmaktadır.	126	34,8	76	21	87	24	43	11,9	17	4,7
m2	Okul bahçemizin zeminindeki çizili oyun alanları çocukların yaşına uygundur.	90	24,9	49	13,5	88	24,3	75	20,7	44	12,2
m3	Okul bahçemizin zeminindeki çizili oyun alanları çocukların fiziksel gelişimine uygundur.	77	21,3	60	16,6	77	21,3	86	23,8	45	12,4
m4	Okul bahçemizin zemini çocuğun oyun oynamasına uygundur.	97	26,8	89	24,6	78	21,5	54	14,9	35	9,7

Tablo 26’da da görüldüğü gibi katılımcıların %34,8’i okul bahçesine çeşitli yaş grupları için yeterli oyun alanları bulunduğuna, %24,9’u okul bahçesinde zeminindeki çizili oyun alanları çocukların yaşına uygun olduğuna ve %26,8’i okul bahçesinde zemini çocuğun oyun oynamasına uygun olduğuna kesinlikle katılmaktadırlar.

Bulgular, okul bahçesinin çocuğun oyun oynaması hakkına uygunluk bakımından, birtakım yetersizlikler olmasına karşın genel anlamda yeterli olduğunu ortaya koymaktadır. Özellikle katılımcılar, ilginç bir şekilde okul bahçesinde çeşitli yaş grupları için yeterli oyun alanları bulunması ve okul bahçesinin zemini hakkında olumlu görüş belirtmişlerdir.

Okul bahçesinin çocuğun oyun oynama hakkına uygunluğu puanlarının minimum, maximum, ortalama ve standart sapmaları Tablo 27’ de sunulmuştur.

Tablo 27. Okul Bahçesinin Çocuğun Oyun Oynama Hakkına Uygunluğuna İlişkin Görüşlerin Ortalama ve Standart Sapma Değerleri Dağılımı

Madde No	n	Minimum	Maximum	$\bar{X}$	Std. Sapma
m1	362	1,00	5,00	2,31	1,19668
m2	362	1,00	5,00	2,82	1,33975
m3	362	1,00	5,00	2,90	1,32105
m4	362	1,00	5,00	2,56	1,29045

Tablo 27’de m2, m3, m4 puan değerlerinin ortalamasının 2,5 puan üstü olması, katılımcıların “Okul Bahçesinin Çocuğun Oyun Oynama Hakkına Uygunluğu” hakkında görüşlerinin ‘kararsızım’ düzeyinde olduğunu göstermektedir. Ayrıca, m1 puan değerlerinin ortalamasının 2 puan üstü olması, katılımcıların “Okul Bahçesinin Çocuğun Oyun Oynaması Hakkına Uygunluğu” hakkında görüşlerinin ‘kararsızım’ düzeyinde olduğunu göstermektedir.

Katılımcıların Okul Bina ve Bahçelerinin Çocuk Haklarına Uygunluğuna İlişkin Görüşlerinin Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi

Çalışmanın bu bölümünde katılımcıların okul bina ve bahçelerinin çocuk haklarına uygunluğuna ilişkin görüşleri cinsiyet, yaş, öğrenim durumu ve okul büyüklüğü bağımsız değişkenlerine göre analiz bulguları, değişkenlere ilişkin başlıklar altında sunulmuştur.

Cinsiyet Değişkenine İlişkin Bulgular

Katılımcıların okul bina ve bahçesinin çocuk haklarına uygunluğuna ilişkin görüşleri cinsiyet değişkenine göre Mann Whitney-U testi analiz sonuçları Tablo 28’de yer almaktadır.

Tablo 28. Okul Bina ve Bahçesininin Çocuk Haklarına Uygunluğuna İlişkin Görüşlerin Cinsiyet Değişkenine Göre Mann-Whitney U Testi Analiz Sonuçları

Alt Ölçekler	Grup	n	Sıra Ortalaması	Sıra Toplama	U	p
Çocuğun Güvenliği ve Sağlıklı Ortamda Yaşamaları	Erkek	98	178,48	17491	12640	0,822
	Kadın	262	181,26	47489		
Çocuğun Fiziksel Ve Ruhsal Gelişimi	Erkek	98	185,78	18206	12027	0,445
	Kadın	259	176,44	45697		
Çocuğun Öğrenimi	Erkek	98	190,85	18703	11530	0,182
	Kadın	259	174,52	45200		
Çocuğun Oyun Oynaması	Erkek	96	195,30	18749	10483	0,033
	Kadın	256	169,45	43379		

Tablo 28’de de görüldüğü gibi katılımcıların cinsiyetlerine göre okul bina ve bahçelerinin çocuğun güvenliği ve sağlıklı ortamda yaşamaları hakkı alt ölçeğinden aldıkları toplam puanlar arasında ($U=12640$; $p=0,822$; $p>0,05$), okul bina ve bahçelerinin çocuğun fiziksel ve ruhsal gelişimi alt ölçeğinden aldıkları toplam puanlar arasında ($U=12027$; $p=0,445$; $p>0,05$) ve okul bina ve bahçelerinin çocuğun öğrenim hakkı alt ölçeğinden aldıkları toplam puanlar arasında ($U=11530$; $p=0,182$; $p>0,05$) anlamlı bir fark olmadığı saptanmıştır.

Öte yandan katılımcıların cinsiyetlerine göre okul bina ve bahçelerinin çocuğun oyun oynaması alt ölçeğinden aldıkları toplam puanlar arasında ($U=10483$; $p=0,033$; $p<0,05$) anlamlı bir fark olduğu bulunmuştur. Buna göre okul bina ve bahçelerinde oyun oynama hakkı alt ölçeğinde erkek katılımcılar (sıra ortalaması=195,3) kadın katılımcılara göre (sıra ortalaması=169,4) okul bina ve bahçelerinin donanım ve araçlarının öğrencinin oyun oynama hakkı için uygun olduğu görüşündedirler. Araştırma sonuçlarına göre erkek katılımcılar kadın katılımcılara göre okul bina donanım ve araçlarının çocuğun oyun oynaması için daha uygun olduğunu ifade etmişlerdir.

Yaş Değişkenine İlişkin Bulgular

Katılımcıların okul bina ve bahçesinin çocuk haklarına uygunluğuna ilişkin görüşlerinin yaş değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi sonuçları Tablo 29'da verilmiştir.

Tablo 29. Okul Bina ve Bahçesinin Çocuk Haklarına Uygunluğuna İlişkin Görüşlerin Yaş Değişkenine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Varyansın kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Farkın Kaynağı
Çocuğun Güvenliği ve Sağlıklı Ortamda Yaşamaları	Gruplar arası	1806,85	4	451,71	0,782	0,537
	Gruplar içi	205498,74	356	577,24		
	Toplam	207305,60	360			
Çocuğun Fiziksel ve Ruhsal Gelişimi	Gruplar arası	1102,60	4	275,65	2,376	0,052
	Gruplar içi	40947,92	353	116,0		
	Toplam	42050,52	357			
Çocuğun Öğrenimi	Gruplar arası	359,15	4	89,78	1,489	0,205
	Gruplar içi	21285,37	353	60,29		-
	Toplam	21644,52	357			
Çocuğun Oyun Oynaması	Gruplar arası	706,03	4	176,51	3,946	0,004
	Gruplar içi	15565,43	348	44,72		-
	Toplam	16271,47	352			

Tablo 29'a göre, katılımcıların yaşlarına göre Okul Bina ve Bahçelerinin Çocuk Haklarına Uygunluğu Ölçeği'nin okul bina ve bahçelerinin çocuğun güvenliği ve sağlıklı ortamda yaşamaları hakkı ($F(4, 360)=0,782$, $p>0,05$) ve okul bina ve bahçelerinin çocuğun öğrenimi hakkı ($F(4, 357)=1,489$, $p>0,05$) alt ölçekleri arasında anlamlı bir fark olmadığı saptanmıştır. Buna göre Okul Bina ve Bahçelerinin

Çocuk Haklarına Uygunluğu Ölçeği'nin okul bina ve bahçelerinin çocuğun güvenliği ve sağlıklı ortamda yaşaması hakkı ve okul bina ve bahçelerinin çocuğun öğrenimi hakkı alt boyutlarında katılımcılar yaşlarına göre farklı görüş bildirmemişlerdir.

Araştırmanın okul bina ve bahçelerinin çocuğun fiziksel ve ruhsal gelişimi hakkı ($F(4, 357)=2,376, p<0,05$) alt ölçeğinde yaş değişkenine göre anlamlı bir fark olduğu saptanmıştır. Okul bina ve bahçelerinin çocuğun fiziksel ve ruhsal gelişimi alt ölçeğinde farkın kaynağına bakıldığında 20-29 yaş arasındaki katılımcılar ($X=30,70$), 50-59 yaş arasında olan katılımcılara ($X=35,10$) göre ölçeğin bu alt boyutuna daha olumsuz görüş belirtmişlerdir. Ayrıca 20-29 yaş arasındaki katılımcılar okullarının çocuk güvenliği ve sağlığı açısından okul bina ve bahçelerinin çocuk haklarına 50-59 yaş arasında katılımcılara göre daha olumsuz görüş belirtmişlerdir. Buna göre 40-49 yaş arasındaki katılımcılar da 50-59 yaş arasındaki katılımcılara göre okullarının çocuk güvenliği ve sağlığı açısından okul bina ve bahçelerinin çocuk haklarına daha az uygun olduğu görüşünü belirtmişlerdir. Araştırma sonuçlarına göre 50-59 yaş aralığındaki tecrübeli öğretmenler, 20-29 aralığındaki genç öğretmenlere göre okul bina ve bahçelerinin çocuk güvenliği ve sağlığı açısından daha uygun olduğunu değerlendirmektedirler. Buna göre 40-49 ve 50-59 yaş aralığındaki katılımcıların daha önce Türkiye'nin farklı bölgelerinde ve çeşitli okullarda görev yapmalarının bu sonuca ulaşmada etkili olduğu düşünülebilir.

Araştırmanın diğer alt ölçeği olan okul bina ve bahçelerinin çocuğun oyun oynaması ($F(4, 352)=3,946, p<0,05$) alt ölçeğinde yaş değişkenine göre anlamlı bir fark olduğu saptanmıştır. Okul bina ve bahçelerinin çocuğun oyun oynaması alt ölçeğinde farkın kaynağına bakıldığında 30-39 yaş arasındaki katılımcılar ($X=14,97$), 50-59 yaş arasında olan katılımcılara ($X=19,35$) göre ölçeğin bu alt boyutuna daha olumsuz görüş belirtmişlerdir. Buna göre 30-39 yaş arasındaki katılımcılar okullarının çocuk oyun oynaması açısından okul bina ve bahçelerinin çocuk haklarına 50-59 yaş arasında katılımcılara göre daha olumsuz görüş belirtmişlerdir. Aynı zamanda 40-49 yaş arasındaki katılımcılar da 50-59 yaş arasında katılımcılara göre okullarının çocuğun oyun oynaması açısından okul bina ve bahçelerinin çocuk haklarına daha az uygun olduğu görüşünü belirtmişlerdir. Araştırma sonuçlarına göre 40-49 ve 50-59 yaş aralığındaki katılımcılar, 30-39 yaş aralığındaki katılımcılara göre okul bina ve

bahçelerinin çocuğun oyun oynaması açısından daha uygun olduğunu düşünmektedirler.

Öğrenim Durumu Değişkenine İlişkin Bulgular

Katılımcıların okul bina ve bahçesinin çocuk haklarına uygunluğuna ilişkin görüşlerinin öğrenim durumu değişkenine göre Kruskal Wallis H testi sonuçları Tablo 30 'da yer almaktadır.

Tablo 30. Okul Bina ve Bahçesinin Çocuk Haklarına Uygunluğuna İlişkin Görüşlerin Öğrenim Durumu Değişkenine Göre Kruskal Wallis H Testi Analiz Sonuçları

Alt Ölçekler	Grup	Sıra		sd	χ^2	p
		n	Ort			
Çocuğun Güvenliği ve Sağlıklı Ortamda Yaşamaları	Lisans	316	180,20	2	0,135	0,935
	Yüksek Lisans	40	173,84			
	Doktora	2	181,75			
Çocuğun Fiziksel Ve Ruhsal Gelişimi	Lisans	314	176,68	2	1,103	0,576
	Yüksek Lisans	39	185,18			
	Doktora	2	245,25			
Çocuğun Öğrenimi	Lisans	314	177,56	2	0,065	0,968
	Yüksek Lisans	39	181,81			
	Doktora	2	172,50			
Çocuğun Oyun Oynaması	Lisans	308	173,09	2	2,146	0,342
	Yüksek Lisans	40	196,08			
	Doktora	2	135,7			

Tablo 30'da da görüldüğü gibi katılımcıların öğrenim durumuna göre okul ve bahçelerinin çocuğun güvenliği ve sağlıklı ortamda yaşaması alt ölçeğinden aldıkları toplam puanlar arasında [$\chi^2(2) = 0,135$, $p=0,935$, $p>0,05$], okul ve bahçelerinin çocuğun fiziksel ve ruhsal gelişimi alt ölçeğinden aldıkları toplam puanlar arasında [$\chi^2(2) = 1,103$, $p=0,576$, $p>0,05$], okul ve bahçelerinin çocuğun öğrenimi alt

ölçeğinden aldıkları toplam puanlar arasında [$\chi^2(2) = 0,065$, $p=0,968$, $p>0,05$] ve okul ve bahçelerinin çocuğun oyun oynaması alt ölçeğinden aldıkları toplam puanlar arasında [$\chi^2(2) = 2,146$, $p=0,342$, $p>0,05$] anlamlı bir fark olmadığı saptanmıştır.

Toplam Öğrenci Sayısı Değişkenine İlişkin Bulgular

Katılımcıların okul bina ve bahçesinin çocuk haklarına uygunluğuna ilişkin görüşlerinin okuldaki toplam öğrenci sayılarına göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin Kruskal Wallis H testi sonuçları Tablo 31’de yer almaktadır.

Tablo 31. Okul Bina ve Bahçesinin Çocuk Haklarına Uygunluğuna İlişkin Görüşlerin Toplam Öğrenci Sayıları Değişkenine Göre Kruskal Wallis H Testi Analiz Sonuçları

Alt Ölçekler	Grup	Sıra		sd	χ^2	p
		n	Ort.			
Çocuğun Güvenliği ve Sağlıklı Ortamda Yaşamaları	500 ve altı	33	185,79	3	17,78	0,00
	501-750	77	162,97			
	751-1000	82	140,41			
	1001 ve Üzeri	156	195,72			
Çocuğun Fiziksel ve Ruhsal Gelişimi	500 ve altı	32	200,13	3	17,11	0,00
	501-750	77	185,58			
	751-1000	81	196,40			
	1001 ve Üzeri	155	148,92			
Çocuğun Öğrenimi	500 ve altı	32	206,17	3	51,53	0,000
	501-750	77	197,84			
	751-1000	81	216,73			
	1001 ve Üzeri	155	130,96			
Çocuğun Oyun Oynaması	500 ve altı	32	221,69	3	43,32	0,00
	501-750	76	175,56			
	751-1000	80	213,73			
	1001 ve Üzeri	153	135,79			

Tablo 31’de de görüldüğü gibi katılımcıların toplam öğrenci sayılarına göre okul ve bahçelerinin çocuğun güvenliği ve sağlıklı ortamda yaşaması alt ölçeğinden aldıkları toplam puanlar arasında [$\chi^2(3) = 17,78, p=0,00, p<0,05$], okul ve bahçelerinin çocuğun fiziksel ve ruhsal gelişimi alt ölçeğinden aldıkları toplam puanlar arasında [$\chi^2(3) = 17,11, p=0,00, p<0,05$], okul ve bahçelerinin çocuğun öğretimi alt ölçeğinden aldıkları toplam puanlar arasında [$\chi^2(3) = 51,53, p=0,00, p<0,05$] ve okul ve bahçelerinin çocuğun oyun oynaması alt ölçeğinden aldıkları toplam puanlar arasında [$\chi^2(3) = 43,32, p=0,00, p<0,05$], anlamlı bir fark olduğu saptanmıştır.

Okul Bina ve Bahçelerinin Çocuk Haklarına Uygunluğu Ölçeği’nin okul bina ve bahçelerinin çocuğun güvenliği ve sağlıklı ortamda yaşaması alt ölçeğinde 1001 ve üzeri (Sıra ortalamaları=195,72) öğrencinin bulunduğu okullarda çalışan katılımcılar 500 ve altı öğrencinin bulunduğu (Sıra ortalamaları=185,79) 501-750 öğrencinin bulunduğu (Sıra ortalamaları=162,97) ve 751-1000 öğrencinin bulunduğu (Sıra ortalamaları=140,41) katılımcılara göre daha olumlu görüş belirtmişlerdir. Araştırma sonuçlarına göre 1001 ve üzeri okullarda çalışan katılımcılar 751-1000 ve 501-750 öğrencisinin bulunduğu okullarda görev yapan katılımcılara göre okul bina ve bahçelerinin çocuğun güvenli ve sağlıklı ortamda yaşaması açısından daha uygun olduğunu ifade etmişlerdir.

Okul Bina ve Bahçelerinin Çocuk Haklarına Uygunluğu Ölçeği’nin okul bina ve bahçelerinin çocuğun Fiziksel ve ruhsal gelişimi alt ölçeğinde 500 ve altı öğrencinin bulunduğu (Sıra ortalamaları=200,13) okullarda çalışan katılımcılar bu alt ölçeğe 1001 ve üstü öğrencinin bulunduğu (Sıra ortalamaları=148,92), 501-750 öğrencinin bulunduğu (Sıra ortalamaları=185,58) ve 751-1000 öğrencinin bulunduğu (Sıra ortalamaları=1196,40) katılımcılara göre daha olumlu görüş belirtmişlerdir. 500 ve altı öğrencinin bulunduğu okullarda çalışan katılımcılar, daha fazla öğrencinin bulunduğu okullarda çalışan katılımcılara göre okul bina ve bahçelerinin çocuğun güvenli ve sağlıklı ortamda yaşaması bakımından daha uygun olduğunu belirtmişlerdir.

Okul Bina ve Bahçelerinin Çocuk Haklarına Uygunluğu Ölçeği’nin okul ve bahçelerinde çocuğun öğrenimi alt ölçeğinde 751-1000 öğrencinin bulunduğu (Sıra ortalamaları=216,73) okullarda çalışan katılımcılar bu alt ölçeğe 1001 ve üstü

öğrencinin bulunduğu (Sıra ortalamaları=130,96), 501-750 öğrencinin bulunduğu (Sıra ortalamaları=197,84) ve 500 ve altı öğrencinin bulunduğu (Sıra ortalamaları=206,17) katılımcılara göre daha olumlu görüş belirtmişlerdir. Araştırma sonuçlarına göre 751-1000 öğrencinin bulunduğu okullarda çalışan katılımcılar, 1001 ve üstü öğrencinin bulunduğu, 501-750 öğrencinin bulunduğu ve 500 ve altı öğrencinin bulunduğu okullarda çalışan katılımcılara göre okul bina ve bahçelerinin çocuğun öğretimi bakımından daha uygun olduğunu ifade etmişlerdir.

Okul Bina ve Bahçelerinin Çocuk Haklarına Uygunluğu Ölçeği'nin okul ve bahçelerinde çocuğun oyun oynaması alt ölçeğinde 500 ve altı öğrencinin bulunduğu (Sıra ortalamaları = 221,69) okullarda çalışan katılımcılar 1001 ve üstü öğrencinin bulunduğu (Sıra ortalamaları = 135,79), 501-750 öğrencinin bulunduğu (Sıraortalamaları = 175,56) ve 751-1000 öğrencinin bulunduğu (Sıra ortalamaları = 213,73) katılımcılara göre daha olumlu görüş belirtmişlerdir. Araştırma sonuçlarına göre 500 ve altı öğrencinin bulunduğu okullarda çalışan katılımcılar, daha büyük okullarda çalışan katılımcılara göre okul bina ve bahçelerinin çocuğun oyun oynaması bakımından daha uygun olduğunu belirtmişlerdir.

Başaran (1982, 150)'in yaptığı bir araştırmaya göre; en uygun ilköğretim okulunun büyüklüğünün en az 900, en fazla 1200 öğrenciden oluşması gerektiğini belirtmiştir. Bu sayıların zorunlu durumlarda kırsal kesim için en az 300, büyüklüğün ise en fazla 1500 öğrenciye kadar çıkmasının mümkün olduğunu vurgulamıştır.

Araştırma sonuçlarına göre 1001 ve üzeri okullarda çalışan katılımcılar, 751-1000 ve 501-750 öğrencisinin bulunduğu okullarda görev yapan katılımcılara göre okul bina ve bahçelerinin çocuğun güvenli ve sağlıklı ortamda yaşaması açısından daha uygun olduğunu ifade etmişlerdir. Araştırma sonuçlarına göre 500 ve altı öğrencinin bulunduğu okullarda çalışan katılımcılar, daha büyük okullarda çalışan katılımcılara göre okul bina ve bahçelerinin çocuğun oyun oynaması bakımından daha uygun olduğunu belirtmişlerdir.

Bu iki çalışma ideal büyüklükte olan okullarda (en az 900, en fazla 1200) çalışan öğretmen, öğrenci ve yöneticilerin okulları hakkında daha olumlu düşüncelere sahip olduğu konusunda benzerlik göstermektedir denilebilir.

BÖLÜM V

SONUÇ VE ÖNERİLER

Çalışmada ulaşılan sonuçlar ve bu sonuçlara dayalı olarak ortaya konulan öneriler aşağıda sıralanmıştır.

Sonuçlar

Katılımcıların Okul Binasında Bulunan Donatılara İlişkin Görüşlerine İlişkin Sonuçlar

Okullar, öğretmenler odaları gibi ortamlar açısından daha yeterliyken; müze, kütüphane, barınma, beslenme, sağlık hizmet birimleri ve tuvalet, lavabo gibi temizlik yerleri olanakları bakımından büyük yetersizlik içindedirler.

Katılımcıların Okul Bahçesinde Bulunan Donatılara İlişkin Görüşlerine İlişkin Sonuçlar

Okul bahçeleri, eğitsel ve eğitime yardımcı olan olanakları bakımından da yoksun bir görünümündedir. Sadece oyun, dinlenme ve tören gereksinimlerini karşılamaya yönelik, sınırlı düzenlemelere sahip bulunan okul bahçeleri, zemin ve çevre düzenlemeleri, öğrenci başına düşen alanlar bakımından da yetersizlik içindedir.

Katılımcıların Okul Binalarının Çocuk Haklarına Uygunluğuna İlişkin Görüşlerine İlişkin Sonuçlar

1.Okullar temizlik ve hijyen bakımından yeterli değildir

2.Okul binalarının zemin döşemeleri sağlığa uygunluk ve kullanılabilirlik açısından yetersizdir.

3.Okulların koridorları büyüklük ve genişlik olarak, merdivenler yükseklik ve büyüklük /genişlik bakımından yeterli değildir.

4.Güvenlik açısından da okullar yetersizlikler içindedir. Okullar deprem, sel gibi doğal yıkımlar ve yangınlara karşı, geleneksel önlemler dışında bir olanaktan yoksundurlar.

5.Sınıflardaki sıra,masa ve dolapların boyutları öğrencilerin fiziksel gelişimine uygunluk bakımından yetersizdir.

6.Sınıflarda yer döşemeleri sağlığa uygun ve kullanışlı değildir.

7. Sınıf ortamının ferahlığı, rengi ve ışık almasıyetersizdir.

8.Okullarda bulunan atölye,işlikler ve labaratuvarlar güvenli değildir.

9.Okullar, ısı ve ışık alması, karanlık ve kuytu köşelerin aydınlatması bakımından yeterli değildir.

10.Okullar bir tehlike anında kolayca tahliye olunabilir nitelikte değildir.

11.Okul binaları bakım ve onarımlarının düzenli olarak yapılması bakımından yeterli değildir.

12.Okul binaları ve sınıf ortamları çocukların eğitim-öğretim ihtiyaçlarını karşılayacak olanaklardan yoksundur; sınıflarda eğitim-öğretim materyallerinin konulduğu alanlar yeterli değildir.

13.Okulların dış cepheleri ve iç tasarımları estetik değildir.

14.Sınıflar ısı ve ışık almaları, iç tasarımları, renk ve ferahlıkları bakımından yeterli değildir.

Katılımcıların Okul Bahçelerinin Çocuk Haklarına Uygunluğuna İlişkin Görüşlerine İlişkin Sonuçlar

1.Okul bahçe kapıları işlek olan ana caddelere açılmaktadır.

2.Okul bahçeleri, çim ve ağaçlandırma gibi yeşil alan olanaklardan yoksundur.

3.Bazı okullar, çevreleme duvarına sahip değildir. Bazı okulların çevreleme duvarları ise, çevresine olumsuz örnek olacak niteliktedir.

Katılımcıların Okul Bina ve Bahçelerinin Çocuk Haklarına Uygunluğuna İlişkin Görüşlerinin Çeşitli Değişkenlere Göre Sonuçları

Cinsiyet Değişkenine İlişkin Sonuçlar

1.Araştırma sonuçlarına göre erkek katılımcılar kadın katılımcılara göre okul bina donanım ve araçlarının çocuğun oyun oynaması için daha uygun olduğunu görüşündedir.

2.Katılımcıların cinsiyetlerine göre okul bina ve bahçelerinin çocuğun güvenliği ve sağlıklı ortamda yaşaması hakkı ve okul bina ve bahçelerinin çocuğun öğretim hakkı bakımından anlamlı bir fark yoktur.

Yaş Değişkenine İlişkin Sonuçlar

1.Okul bina ve bahçelerinin çocuğun fiziksel ve ruhsal gelişimi bakımından 20-29 yaş arasındaki katılımcılar, 50-59 yaş arasında olan katılımcılara göre daha olumsuz görüşesahiptir.

2.50-59 yaş aralığındaki katılımcılar, 20-29 aralığındaki katılımcılara göre okul bina ve bahçelerinin çocuk güvenliği ve sağlığı açısından daha uygun olduğu görüşündedir.

3. 40-49 yaş arasındaki katılımcılar da 50-59 yaş arasındaki katılımcılara göre okul bina ve bahçelerinin çocuk haklarına daha az uygun olduğu görüşünü belirtmişlerdir.

Öğrenim Durumu Değişkenine İlişkin Sonuçlar

Katılımcıların öğrenim durumuna göre okul bina ve bahçelerinin çocuk haklarına uygunluğuna ilişkin görüşleri arasında anlamlı fark yoktur.

Toplam Öğrenci Sayısı Değişkenine İlişkin Sonuçlar

1. 1001 ve üzeri okullarda çalışan öğretmenler, 751-1000 ve 501-750 öğrencisinin bulunduğu okullarda görev yapan öğretmenlere göre okul bina ve bahçelerinin çocuğun güvenli ve sağlıklı ortamda yaşaması açısından daha uygun olduğu görülmüştür.

2.Okul bina ve bahçelerinin çocuğun güvenliği ve sağlıklı ortamda yaşaması bakımından 1001 ve üzeri öğrencinin bulunduğu okullarda çalışan öğretmenler 500 ve altı öğrencinin bulunduğu 501-750 öğrencinin bulunduğu ve 751-1000 öğrencinin bulunduğu öğretmenlere göre daha olumlu görüş belirtmişlerdir.

Öneriler

Araştırmanın sonuçlarına bağlı olarak uygulayıcılara ve araştırmacılara yönelik geliştirilen öneriler şunlardır:

1.Estetikten yoksun okul binalarının yapımından vazgeçilmeli; okul binalarının tasarlanmasında, eğitim ilkeleri, öğrenci özellikleri, çevrenin iklim koşulları, kültürel özelliklerdikkate alınmalıdır. Dikey yerine, yatay okul binaları tercih edilmelidir. Okul binaları ve bahçeleri düzenlemeleriyle çevresine örnek olacak şekilde tasarlanmalı ve kurulmalıdır.

2.Okul binalarında müzik, resim vb derslerin yapılabileceği özel derslikler ve deney, bilgisayar çalışmalarının yürütüleceği laboratuvarlar kurulmalıdır. Bunların yanında, ilkokullarda çok az bulunan çok amaçlı salon, spor salonu, eğitsel kulüp odaları ve müze gibi mekanlar oluşturulmalıdır.

3.Okullarda müze ortamları oluşturulmalı ve buraları okul ve çevresine hizmet veren kültürel ve tarihi bir yer olarak düşünölmelidir. Müzeler, okul ve çevresinin tarihi, kültürel değlereri koruma ve yaşatmada rol üstlenmelidirler.

Okul Bina ve Bahçelerinin Çocukların Güvenli ve Sağlıklı Okul Ortamında Yaşaması Hakkına Uygunluğu İçin Öneriler

1.Okullarda temizlik ve hijyene önem verilmelidir.Okul binalarının zemin döşemeleri,çocukların sağlığına uygun ve kullanışlı malzemelerden yapılmalıdır.

2.Okulların koridorlarının büyüklük ve genişlikleri, merdivenlerin yükseklikleri, merdivenlerin büyüklük ve genişlikleriçocuklara uygun ve standart olmalı,ayrıca okulda bir tehlike anında çocukların kolayca tahliye olabilmesine olanak sağlamalıdır.

3.Sınıflardaki sıra,masa ve dolapların boyutları öğrencilerin fiziksel gelişimine uygun olarak tasarlanmalıdır.Sınıflardaki yer döşemeleri, çocukların sağlığına uygun ve kullanışlımalzemelerden yapılmalıdır.

4.Okullarda bulunan atölye,işlikler ve laboratuvarlar güvenli hale getirilmelidir.

5.Okul binaları tasarlanırken yeterli ısı ve ışık alabilmesine olanak verecek şekilde planlanmalıdır.Çocukların güvenliği için; okul binalarının karanlık ve kuytu köşelerinin aydınlatılmasına önem verilmelidir.

6.Okullar işlek caddelere yakın yerlere kurulmamalıdır.Eğer mümkün değilse; bahçe kapısının işlek olmayan caddeye açılması ve çevresindeki güvenlik(Trafik ışıkları,trafik polisi ve üst geçit v.b)sağlanmalıdır.

Okul Bina ve Bahçelerinin Çocukların Fiziksel ve Ruhsal Gelişim Hakkına Uygunluğuİçin Öneriler

1.Okulların dış cepheleri ve iç tasarımları estetik bir anlayış ile planlanmalıdır.Dış cepheler ve binalarınıç tasarımları, çocukların fiziksel ve ruhsal gelişimine uygun olarak çeşitli renk ve resimlerlesüslenerek dizayn edilmelidir.

2.Sınıfların renkleri ve iç tasarımları estetik olmalı,sınıflar yeterli ısı ve ışık almalı ve ferah bir şekilde planlanmalıdır.

3.Okullarda yeşil alanlar arttırılmalı, okulların vazgeçilmez olanakları olarak düşünülmelidir. Okul bahçesinde düzenlenecek çim alanlar estetik anlayış yanında, dinlenme yerleri olarak da tasarlanmalıdır.

4.Okul bahçelerinin çevreleme duvarları, çevresi ile iletişimi engellemeyecek şekilde ve en fazla bir metre yükseklikte yapılmalıdır. Duvarın beton ya da taş duvar şeklinde yapılması yerine; tel örgü çekilmiş çit bitkileri ile oluşturulmalı, iç kısımlara bitki ve ağaç dikilmelidir.

Okul Bina ve Bahçelerinin Çocukların Öğrenim Hakkına Uygunluğ İçin Öneriler

1.Okul binaları ve sınıf ortamları, çocukların eğitim-öğretim ihtiyaçlarını karşılayacak olanaklara sahip olmalı ve buna göre tasarlanmalıdır.

2.Sınıf ortamlarında; çocukların eğitim-öğretim ihtiyaçlarını karşılayacak tüm malzemeler, malzemeleri barındıracak dolaplar ve çocukların kişisel eşyalarını koyabilecekleri dolaplar bulunmalıdır.

3.Okul bahçeleri, yeraldığı çevreye örnek olacak şekilde çim ve ağaçlandırma gibi yeşil alan olanakları bakımından zengin çevre düzenlemelerine sahip olmalıdır.

Okul Bina ve Bahçelerinin Çocukların Oyun Oynamaları Hakkına Uygunluğ İçin Öneriler

1.Okul bahçelerinde; açık spor alanları, dinlenme ve tören yerleri, uygulama bahçesi, hayvanat bahçesi, kum havuzu, açık hava dersliği vb. mekanlar oluşturulmalıdır.

2.Okul bahçesinde; asfalt ve beton kaplamadan vazgeçilmeli, çimlendirmeye gidilmelidir. Olanaklar elvermiyorsa; oyun alanlarında kum kullanılmalı veya toprak

olarak bırakılmalıdır. Okul bahçelerinin zeminlerindeki çizili oyun alanları, çocukların yaşına ve fiziksel gelişimine uygun olarak tasarlanmalıdır.

KAYNAKÇA

- Akpullukçu, S. (2011). *Fen ve Teknoloji Dersinde Araştırmaya Dayalı Öğrenme Ortamının Öğrencilerin Akademik Başarı, Hatırd Tutma Düzeyi ve Tutumlarına Etkisi*. Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Aksu, Ö.V., Demirel, Ö., Bektaş, N. (2011). Trabzon Kenti İlköğretim Okul Bahçelerinde Donatı Elemanları Üzerine Bir Araştırma. *İnönü Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi*, Cilt 1, Sayı 3, 243-254.
- Akyüz, E. (2000). *Ulusal ve Uluslararası Hukukta Çocuğun Haklarının ve Güvenliğinin Korunması*. Ankara.
- Akyüz, E. (2001). Çocuk Hakları Sözleşmesinin Temel İlkeleri Işığında Çocuğun Eğitim Hakkı. *Milli Eğitim Dergisi*, Sayı 151 .
- Akyüz, E. (2010). *Çocuk Hukuku*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Akyüz, E. (2012). *Çocuk Hukuku*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Algan, H. (2009). İlköğretim Okul Bahçelerinin Tasarlanmasına Paydaş Katılım Adana Örneği. *Ziraat Fakültesi Dergisi*, 22(2) , 129-140.
- Alıcıgüzel, İ. (1979). *İlk ve Orta Dereceli Okullarda Öğretim*. 4. Basım, İstanbul: İnkılap ve Aka Kitabevleri.
- Aydın, A. (2000). *Sınıf Yönetimi*. İstanbul: Alfa Kitabevi.
- Balcı, A. (2013). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntem, Teknik ve İlkeler*. (10. Baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.

- Barhan, A. (2001). *İlköğretim Okullarında Öğrenci Güvenliğinin Sağlanması*. (Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Başar, M. A. (1998). *İlköğretim Kurumlarının Olanakları*. IV. Ulusal Sınıf Öğretmenliği Sempozyumu. Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Denizli. 15-16 Ekim 1998.
- Başar, M. A. (2003). *İlköğretim Kurumlarının Olanakları*. Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Başaran, İ. E. (1983). *Eğitim Yönetimi*. Ankara.
- Başaran, İ. E. (1988). *Eğitim Psikolojisi. Modern Eğitimin Psikolojik Temelleri*. (9. Baskı). Ankara: Sevinç Matbaası.
- Başaran, İ. E. (1994). *Eğitime Giriş*. (4.Baskı). Ankara: Kadioğlu Matbaası.
- Başargan, N. H., ve Kümbül, B. (2002). *Çalışan Çocuk Sorununa Aileleri Açısından Bir Bakış (İzmir İli Örneği)*. Çalışan Çocuklar Semineri, Ankara, 29-31 Mayıs 2001.
- Baykal, A. (2004). *Program Geliştirme Yaklaşımlarında Alansal Bağlam*. XIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı. İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Malatya.
- Bektaş, T. (2007). *İlköğretim Okullarında Öğrenci Güvenliği (Büyükcemece Örneği)*. Yıldız Teknik Üniversitesi, İstanbul.
- Ceza Muhakemesi Kanunu. (2004). *T.C. Resmi Gazete*, 25673, 17 Aralık 2004.

Cılga, A. (2001). Çocuk Hakları ve Eğitimi. *Milli Eğitim Dergisi*, 151.

Coşgun, M. (2012). *Çocukların Sosyalleşmesinde Çocuk Oyunlarının Rolü ve Önemi*. Uluslararası Katılımlı Çocuk İhtiyaçları Sempozyumu, Ankara, 18-19 Mayıs 2012 .

Council, N. R. (2007). *Green School:Attributes For Health and Washington*. Washington: The Natinonal Academies Press.

Çankaya, İ. (2010). *Okul Güvenliğinin İlköğretim Okulu Öğretmenlerinin Kaygı, Motivasyon Ve İş Doyumu Düzeyleri Üzerindeki Etkisi (Doğu Ve Güney Doğu Anadolu Örneği)*. Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ.

Çankaya, İ. Töremen, F. Şanlı, Ö. (2011). Okul Güvenliğinin İlköğretim Okulu Öğretmenlerinin Kaygı, Motivasyon ve İş Doyumu Düzeyleri Üzerindeki Etkisi. *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 3 ,1-19.

Çetinkaya, N. (1998). *Öğretmenlerin ve öğrencilerin çocuk haklarına bakışının değerlendirilmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Çetiner, A. (1991). *Şehircilik Gelişmelerinde Donatım İlkeleri*. İstanbul: TÜYay.

Dernekler Kanunu. (2004). *T.C. Resmi Gazete*, 25649, 23 Kasım 2004.

Dönmez, B. (2001). *Okul Güvenliği Sorunu ve Okul Yöneticisinin Rolü Kuramı ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*. İstanbul.

Duyar, İ., veÖzener, B. (2003). *Çocuk İşçiler: Çarpık Gelişen Bedenler*. Ankara: Ütopya Yayınevi.

Erdönmez, M. Ö. (2006). İlköğretim Okulu Bahçelerinde Peyzaj Tasarım Normları. *İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi* , 107-122.

Ergün, M. (1982). *Eğitim Sosyolojisi*.Eğitim ve Toplum .

Erol, F. (2009). *Okulda Güvenlik Sorununa Yol Açan Etkenlerin Belirlenmesi*. MEB Eğitimi Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı Araştırması, Kaynak Kitaplar Serisi, Ankara.

Fidan, N. (1986). *Okulda Öğrenme ve Öğretim: Kuramlar – İlkeler – Yöntemler*. Ankara: Rehber Yayınevi.

Fidan, N.,ve Erden, M. (1998). *Eğitime Giriş*. İstanbul: Alkını Yayınları.

Gander, M. J., & Gardiner, H. J. (1993). *Çocuk ve Ergen Gelişimi* (B. Onur, Çev.). Ankara: İmge Kitabevi.

Göndermez, S. (2006). *Okulların Bina Güvenliği-Okul Sağlığı*. 01.02. 2013 tarihinde <http://thsk.saglik.gov.tr/okul-sagligi> adresinden elde edildi.

Güler, Ç., Çobanoğlu, Z. (1994). Sosyal Çevre, Çevre Sağlığı Temel Kaynak Dizisi No. 27. Sağlık Bakanlığı Sağlık Projesi Genel Koordinatörlüğü. Sağlık Bakanlığı Temel Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü. Ankara.

Gürbüz, R. (2008). *Matematik Öğretiminde Çoklu Zeka Kuramına Göre Tasarlanan Öğrenme Ortamlarından Yansımalar*. Karadeniz Teknik Üniversitesi, Trabzon.

Güriz, A. (1992). *Hukuk Felsefesi*. Ankara.

Gürkaynak, İ. (1998). Çevresel Psikoloji: Doğası,Tarihçesi Yöntemleri. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi* , 1-9.

Güven, M. (2002). Okul güvenliğinde psikolojik danışmanların rolü ve görevleri. *Eğitim Araştırmaları Dergisi*, yıl 3, sayı 9. Ekim, Ankara.

Havayioğlu, B. (2001). *Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Eğitim Sistemi Gereksinimlerinin Fiziksel Mekana Yansıması*. Dokuz Eylül Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

Hight, D. (1983), "The Influence of School Building Age Upon Teachers Attitudes Toward the School Building In Which They Teach", a Dissertation Submitted to The Graduate Faculty of the University of Georgia in Partipal Fulfillmentof the Requirements forth Dgree Athens, Georgia.

(2008). *Hükümet Dışı Kuruluşlar İçin Çocuk Hakları'na Dair Sözleşme'nin uygulanmasını izleme ve raporlama - el kitabı*. Ankara: Alp Ofset Matbaacılık.

Işık, H. (2004). Okul Güvenliği:Kavramsal Bir Çözümleme. *Milli Eğitim Dergisi* , 154-164.

İlköğretim Kurumları Yönetmeliği. (2003). *T.C. Resmi Gazete*, 25212, 27 Ağustos 2003.

İnceoğlu, M., ve Pulat, G. (1993). *İlk ve Ortaöğretim Okullarında Kapasite, Mekansal Organizasyon ve Donatım Olanakları Üzerine Bir Araştırma*. 21.Yüzyıla Doğru Eğitim Yapıları Sempozyumu (s. 166-178). Yıldız Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Baskı Atelyesi, İstanbul.

İş Kanunu. (2003). *T.C. Resmi Gazete*, 25134, 10 Haziran 2003.

Kalemci, F. (1995). *Ankara İl Merkezinde Bulunan Özel ve Resmi Okul Öncesi Eğitim Kurumlarının Çevre Düzenlemesi ve Çalışan Eğitimci Personelin Nitelikleri Yönünden Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi*. Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara .

Karadağ, A., Mutlu, S., ve Sayın, Ş. (2012). Okul Bahçelerinin Oyun Alanı Olarak Değeri. Düzce Kent Örneği. *Düzce Üniversitesi Ormancılık Dergisi*. 45-56

Karaküçük, A. (2004). Bir Mekansal Paradigma Olarak Öteki:Kurgusal Metinlerde Ötekilerin Mekanlarına İlişkin Bir İnceleme. *Eğitim Toplum Bilim Dergisi* , 76-90.

Karakütük, K. (1994). *Eğitim Planlamasında Öğretim Haritası Yönteminin Rolü, Önemi ve Türkiye’de Uygulama*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Karaman-Kepenekçi, Y. ve Yücedağ-Özcan, A. (2001). Okullarda Suçun Önlenmesi. *Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 33 (1-2), 153-163.

Karasolak, K. (2009). *Mimari Özellikleri Farklı İlköğretim Okullarındaki Öğrenci ve Öğretmenlerin Okullarının Bina ve Bahçeleri Hakkındaki Görüşlerinin İncelenmesi*. Çukurova Üniversitesi, Adana.

Katz, L. G. (1992). Early Childhood Programmes: Multible Perspectives On Quality. *Childhood Education*, 18, 60-76.

Kaya, Ö. (2011). *Öğretmen Adaylarının Çocuk Hakları İle İlgili Görüşleri*. Afyon Kocatepe Üniversitesi, Afyonkarahisar.

Kayhan, Ü., ve Eroğlu, G. (1997). *Eğitim Ortamlarının İncelenmesi*. Ankara.

Kıldan, O. (2007). Okul Öncesi Eğitim Ortamları. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 501-510.

Kuş, C. (2001) . *Ankara Kenti Yenimahalle İlçesinde Okul Bahçeleri Üzerine Bir Araştırma*. Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Küçükahmet, L. (1996). Okul Binalarının Eğitsel Kullanımı. *Çağdaş Eğitim Dergisi*, 113, 9-15.

Küçükahmet, L. (2001). *Öğretim İlke Ve Yöntemleri*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Lopez R, Campbell R, Jennings J. (2008). Schoolyard Improvements and Standardized Test Scores: An Ecologic Analysis. Mauricio Gaston Institute, University of Massachusetts. Policy Brief.

MEB. (1990). *Eğitim Yapıları*. Ankara: MEB Yayını.

MEB. (1995). *Özel Öğretim Kurumları Kanunu. Özel Öğretim Kurumları Genel Müdürlüğü*. Ankara: Milli Eğitim Basımevi.

MEB. (1997). *İlköğretim Yapıları El Kitabı*. Ankara: İlköğretim Genel Müdürlüğü.

MEB. (2002). *İlköğretim Yapıları*. Ankara: Yatırım ve Tesisler Dairesi Başkanlığı.

Mucahir, E.S., Özalp, A.Y. (2011). Artvin Kenti İlköğretim Okul Bahçelerinin Nitelik ve Niceliksel Durumunun Coğrafi Bilgi Sistemleri Kullanılarak Belirlenmesi. *Artvin Çoruh Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, Sayı 12 (2):172-184.

Neufert, E. (2000). *Tasarımcılar, uygulamacılar, öğrenci ve eğitimciler için El Kitabı*.

Oktay, A. (2005). *Okul Öncesinde Güncel Konular*. İstanbul: Morpa.

Oyman, N. (2010). *İlköğretim Okullarının Fiziksel Yapılarına İlişkin Öğrenci Tutumları ve Öğretmen Memnuniyetlerinin Değerlendirilmesi*. Osmangazi Üniversitesi, Eskişehir.

Ozan, Z. (2008). *Okul Ortamını Güvensiz Yapan Etkenlerde Öğretmenin ve Yöneticinin Rolü*. Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Öğülmüş, S. (1995). *Okullarda (Liselerde) Şiddet ve Saldırganlık*. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi. Ankara.

Özgen, Y., ve Aytuğ, A. (1992). Kullanıcı Eğilimleri Açısından Çocuk Oyun Alanları ve Araçları Üzerine Bir İnceleme. *İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, 99-118.

Polat, O. (1997). *Çocuk Hakları Nedir*. İstanbul: Analiz Yayınları.

Postman, N. (1995). *Çocukluğun Yokoluşu*. Ankara: İmge Yayınevi.

Poyraz, H. (2001). *Okul Öncesi Kurumlarda Fiziki Özellikler Ve Güvenlik*. İstanbul: Ya- Pa.

Schulman, A. and Peters, C. A. (2007). GIS Analysis of Urban Schoolyard Landcover in Three U.S. Cities. *Urban Ecosystems*. 11:65-80.

Spitzer, K. (1985). A wild garden for the students. *Garden+Landschaft* 11(85), p 44-48.

Sunal, O. (2009). *Çocuğa Yönelik Sosyal Politika*. Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Şendur, P. (1999). *Sınıf Atmosferi ve Güdüsü*. (Yüksek Lisans Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Şimşek, N. (1991). *Ortaöğretimde Okul Binalarının Kullanım Etkinliği*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Tanrıverdi, F. (1987). Peyzaj Mimarlığı, Bahçe Sanatının Temel İlkeleri ve Uygulama Metodları. *Atatürk Üniversitesi Yayınları*.

Taşdan, M. Memduhoğlu H. (2008). *Okul ve Öğrenci Güvenliği Kavramsal Bir Çözümleme*. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Türk Dil Kurumu. (2007). *Genel Türkçe Sözlük*. 08.02.2013 tarihinde <http://www.tdk.gov.tr> adresinden elde edildi.

Türk Medeni Kanunu. (2001). *T.C. Resmi Gazete*, 24607, 8 Aralık 2001.

Terzioğlu, E. (2005). *İlköğretim Okulu Binalarının Fiziksel Özellikler Bakımından Değerlendirilmesi*. Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

Torun, F. (2011). *Çocuk Hakları Öğretiminde Oyun Yönteminin Başarıya, Kalıcılığa ve Tutuma Etkisi*. Adıyaman Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adıyaman.

UNICEF (1999). *Çocuk Haklarına Dair Sözleşme*. 25.12.2009 tarihinde <http://www.unicef.org> adresinden elde edildi.

Unutkan, Ö. P. (2008). *İnsan Hakları, Çocuk Hakları ve Eğitimi.Eğitim Bilimlerine Giriş*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.

Ünal, S., M. Öztürk ve A. Gürdal. (1998). İlköğretim Okullarının Bina Standartlarına Uygunluğu. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Özel Sayı. Denizli: Pamukkale Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Yayını.*

Ünal, S., Öztürk, M. ve Gürdal A. (2000). İlköğretim Okullarının Bina Standartlarına Uygunluğu. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 28.09.2013 tarihinde <http://egitimdergi.pamukkale.edu.tr> adresindenelde edidi.

Washington, F. (2010). *5-6 Yaş Grubu Çocuklarına Uygulanan Aile Katılımlı Çocuk Hakları Eğitimi Programının Etkililiğinin İncelenmesi*. Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Yalçın, N. (2003). *Çağdaş Eğitim Metotlarının İlköğretim Yapılarının Tasarımı Üzerindeki Etkileri*. (Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Yangılı, D. (1999). *İlköğretim Okullarının Program Araştırması ve Eski Okulların Yeni Programa Fiziksel Adaptasyonunun Sağlanması*. (Yüksek Lisans Tezi). Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Yarbrough, K. A. (2001). *The Relationship of School Design to Academic Achievement of Elementary School Children*. Doctoral Dissertation, The University of Georgia, Athens, Georgia.

Yavuzer, H. (2001). *Çocuk Psikolojisi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Yörükoğlu, A. (1983). *Aile ve Çocuk*. Ankara: Özgür Yayınları.

Yörükoğlu, A. (1997). *Değişen Toplumda Aile ve Çocuk*. (5. Basım). Ankara: Özgür Yayınları.

EK 1.**İLKOKUL ÖĞRETMENLERİNİN OKUL BİNA VE BAHÇELERİNİN ÇOCUKLARIN HAKLARINA UYGUNLUĞUNA İLİŞKİN GÖRÜŞLERİNİ BELİRLEME ÖLÇEĞİ**

Sayın Öğretmenim,

Bu anket “İlkokul Öğretmenlerinin Okul Bina ve Bahçelerinin Çocukların Haklarına Uygunluğuna İlişkin Görüşleri”nin belirlenmesi araştırmasına veri toplamak amacıyla geliştirilmiştir. Lütfen anketteki bütün soruları dikkatlice okuyunuz. Her soru için size en doğru olan seçeneği mutlaka işaretleyiniz. Her soru için aksi belirtilmemişse sadece bir cevabı işaretleyiniz. Hiçbir soruyu boş bırakmayınız. Bu çalışmada belirttiğiniz her şey gizli kalacaktır. Sonuçlar sadece çalışmanın amaçlarına yönelik kullanılacaktır. Sorulara doğru olarak yanıt vermeniz çalışmanın güvenilirliği açısından çok önemlidir. Araştırmaya göstereceğiniz ilgi ve katkılarınıza teşekkür eder, çalışmalarınızda başarılar dilerim.

Özlem Özaktan

Ankara Üniversitesi Yüksek Lisans Öğrencisi

1. BÖLÜM: KİŞİSEL BİLGİLER

1. Görev yaptığınız ilçenin adı:

2. Cinsiyetiniz:

☐ Erkek

☐ Kadın

3. Yaşınız:

☐ 20- 29 ☐ 30-39 ☐ 40-49 ☐ 50-59 ☐ 60 ve üzeri

4. Kıdeminiz:

☐ 1-5 yıl ☐ 6-10 yıl ☐ 11-15 yıl ☐ 16-20 yıl ☐ 21 yıl ve üzeri

5.Öğrenim durumunuz:

☐ Lisans ☐ Yüksek Lisans ☐ Doktora

6. Okulunuzdaki öğrenci sayısı:

☐ 500 ve altı ☐ 501-750 ☐ 751-1000 ☐ 1000 ve üzeri

**2. BÖLÜM: İLKOKUL ÖĞRETMENLERİNİN OKUL BİNA VE BAHÇELERİNDEKİ
DONATILARIN YETERLİĞİNE İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ**

Okul Binasında Bulunan Donatılar		Yeterli	Kısmen Yeterli	Yetersiz
1	Okul Bina Giriş Kapısının Genişliği/Büyüklüğü			
2	Okul Bina Giriş Holünün Genişliği/Büyüklüğü			
3	Merdiven Korkuluklarının Yüksekliği			
4	Öğretmenler Odasının Genişliği/Büyüklüğü			
5	Kantinin Genişliği/Büyüklüğü			
6	Kütüphanenin (Varsa) Genişliği/Büyüklüğü			
7	Okuldaki Tören/Konferans Salonunun (Varsa) Genişliği/Büyüklüğü			
8	Okuldaki Dinlenme Alanlarının (Varsa) Genişliği/Büyüklüğü			
9	Okuldaki İlk Yardım Odasının (Varsa) Genişliği/Büyüklüğü			
10	Okuldaki Temizlik Malzemeleri Odasının (Varsa) Genişliği/Büyüklüğü			
11	Okuldaki Panoların Sayısı			
12	Okuldaki Tuvaletlerin Sayısı			
13	Okuldaki Lavaboların Sayısı			
14	Okuldaki Çöp Kutularının Sayısı			
15	Okuldaki Asansörlerin (Varsa) Sayısı			
16	Okuldaki Yangın Alarmlarının Sayısı			
17	Okuldaki Oturma Elemanlarının (Varsa) Sayısı			
Okul Bahçesinde Bulunan Donatılar		Yeterli	Kısmen Yeterli	Yetersiz
1	Bahçedeki Giriş Kapısının Genişliği/Büyüklüğü			
2	Bahçedeki Çevreleme Duvarının Yüksekliği			
3	Bahçedeki Yeşil Alanların Genişliği/Büyüklüğü			
4	Bahçedeki Tören Alanının Genişliği/Büyüklüğü			
5	Bahçedeki Dinlenme Alanlarının (Varsa) Genişliği/Büyüklüğü			
6	Bahçedeki Otopark Alanının (Varsa) Genişliği/Büyüklüğü			
7	Bahçedeki Çöp Kutularının Sayısı			
8	Bahçedeki Oturma Elemanlarının (Varsa) Sayısı			
9	Bahçenin zemin yapısının hangi malzemeden yapıldığını lütfen yazar mısınız? (Beton, taş, toprak, çim, tartar vb.)			

3. BÖLÜM: İLKOKUL ÖĞRETMENLERİNİN OKUL BİNA VE BAHÇELERİNİN ÇOCUKLARIN HAKLARINA UYGUNLUĞUNA İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ

A1	OKUL BİNASININ ÇOCUĞUN GÜVENLİ VE SAĞLIKLI OKUL ORTAMINDA YAŞAMAŞI HAKKINA UYGUNLUĞUNA İLİŞKİN GÖRÜŞLER	Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
	OKUL BİNASI					
1	Okul binamız öğrenci sayısına göre yeterli büyüklüktedir.					
2	Sınıflarımız öğrenci sayısına göre yeterli büyüklüktedir.					
3	Okulumuzun merdivenlerinin basamakları öğrencilere uygun yüksekliktedir.					
4	Okulumuzun merdiven genişlikleri öğrencilere uygun büyüklüktedir.					
5	Okulumuzdaki kapılar güvenlidir.					
6	Okulumuzdaki pencereler güvenlidir.					
7	Sınıflarımızdaki sıra ve masalar öğrencilere fiziksel olarak uygundur.					
8	Sınıflarımızdaki dolaplar öğrencilere fiziksel olarak uygundur.					
9	Okulumuzdaki laboratuvarlar güvenlidir.					
10	Okulumuzdaki atölye ve işlikler güvenlidir.					
11	Okulumuz yangına karşı uygun yapıdadır.					
12	Okulumuz depreme karşı uygun yapıdadır.					
13	Okulumuz sele karşı uygun yapıdadır.					
14	Okulumuzdaki prizler güvenlidir.					
15	Okulumuzun binası yeterli ısı almaktadır.					
16	Okulumuzun binası yeterli ışık almaktadır.					
17	Okulumuzdaki karanlık ve kuytu köşelerin aydınlatması yeterlidir.					
18	Okulumuzun tuvaletlerinin boyutları çocuklara uygundur.					
19	Okulumuzun lavabolarının boyutları çocuklara uygundur.					
A2	OKUL BAHÇESİNİN ÇOCUĞUN GÜVENLİ VE SAĞLIKLI OKUL ORTAMINDA YAŞAMAŞI HAKKINA UYGUNLUĞUNA İLİŞKİN GÖRÜŞLER	Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
	OKUL BAHÇESİ					
1	Okul bahçemiz yeterli büyüklüktedir.					
2	Okul bahçemizin kapısı öğrenci giriş çıkışını rahatça sağlayacak genişliktedir.					
3	Okul bahçemize taşıt ve yaya giriş çıkışları güvenlidir.					
4	Okulumuzun çevresindeki yollar öğrencilerin okula giriş ve çıkışları için güvenlidir (Trafik ışıkları, trafik polisi, üst geçit vb).					
5	Okulumuzun yakın çevresindeki mekanlar öğrencilerin güvenliği ve sağlığı açısından tehdit teşkil etmemektedir.					

B1	OKUL BİNASININ ÇOCUĞUN FİZİKSEL VE RUHSAL GELİŞİM HAKKINA UYGUNLUĞUNA İLİŞKİN GÖRÜŞLER	Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
	OKUL BİNASI					
1	Okulumuzun mimarisi güzeldir.					
2	Okulumuzun koridorları yeterince geniştir.					
3	Okulumuzun koridorlar ferahdır.					
4	Sınıflarımız yeterli büyüklüktedir.					
5	Sınıflarımızın rengi güzeldir.					
6	Sınıflarımızın iç tasarımı ilgi çekicidir.					
7	Sınıflarımız ferahdır.					
8	Sınıflarımız yeterli ısı almaktadır.					
9	Sınıflarımız yeterli ışık almaktadır.					
B2	OKUL BAHÇESİNİN ÇOCUĞUN FİZİKSEL VE RUHSAL GELİŞİM HAKKINA UYGUNLUĞUNA İLİŞKİN GÖRÜŞLER	Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
	OKUL BAHÇESİ					
1	Okul bahçemizin tasarımı güzeldir.					
2	Okul bahçemizin çevreleme duvarları estetikdir.					
C1	OKUL BİNASININ ÇOCUĞUN ÖĞRENİM HAKKINA UYGUNLUĞUNA İLİŞKİN GÖRÜŞLER	Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
	OKUL BİNASI					
1	Sınıflarımızda eğitim – öğretimde kullanılan materyalleri koyacak alanlar yeterlidir.					
2	Sınıf ortamlarımız çocuğun eğitim ve öğretimi için uygundur.					
3	Okul binamız çocuğun eğitim ve öğretimi için uygundur.					

C2	OKUL BAHÇESİNİN ÇOCUĞUN ÖĞRENİM HAKKINA UYGUNLUĞUNA İLİŞKİN GÖRÜŞLER	Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
	OKUL BAHÇESİ					
1	Okul bahçemizde yeterli büyüklükte bitki ve ağaç yetiştirmek için alanlar bulunmaktadır.					
2	Okul bahçemizde yeterli büyüklükte çim alanlar bulunmaktadır.					
3	Okul bahçemizde yeterli büyüklükte kum havuzu bulunmaktadır.					
4	Okul bahçemizde sanatsal etkinlikler yapmak için uygun alanlar bulunmaktadır.					
5	Okul bahçemiz kültürel etkinlikler yapmak için uygun alanlar bulunmaktadır.					
D1	OKUL BİNASININ ÇOCUĞUN OYUN OYNAMASI HAKKINA UYGUNLUĞUNA İLİŞKİN GÖRÜŞLER	Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
	OKUL BİNASI					
1	Okulumuzun spor salonunda yeterli oyun olanakları bulunmaktadır.					
2	Sınıflarımızda öğrenciler için yeterli oyun olanakları bulunmaktadır.					
3	Koridorlarımızda öğrenciler için yeterli oyun olanakları bulunmaktadır.					
D2	OKUL BAHÇESİNİN ÇOCUĞUN OYUN OYNAMASI HAKKINA UYGUNLUĞUNA İLİŞKİN GÖRÜŞLER	Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
	OKUL BAHÇESİ					
1	Okul bahçemizde çeşitli yaş grupları için yeterli oyun alanları bulunmaktadır.					
2	Okul bahçemizin zeminindeki çizili oyun alanları çocukların yaşına uygundur.					
3	Okul bahçemizin zeminindeki çizili oyun alanları çocukların fiziksel gelişimine uygundur.					
4	Okul bahçemizin zemini çocuğun oyun oynamasına uygundur.					

Ek 2. İzin Yazısı

**T.C.
ANKARA VALİLİĞİ
Milli Eğitim Müdürlüğü**

Sayı : 14588481/605.99/2228113
Konu: Araştırma İzni
(Özlem ÖZAKTAN)

28/08/2013

..... İLÇE MİLLİ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜNE

İlgi : a) MEB Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğünün 2012/13 nolu genelgesi
b) Ankara Üniversitesinin 23/08/2013 tarih ve 3344 sayılı yazısı.

Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Yönetimi ve Politikası Anabilim Dalı Eğitim Yönetimi ve Teftişi Yüksek Lisans Programı öğrencisi Özlem ÖZAKTAN'ın "Okul Bina ve Bahçelerinin Çocuk Haklarına Uygunluğuna İlişkin İlkokul Yönetici ve Öğretmenlerinin Görüşlerinin Belirlenmesi" konulu araştırma kapsamında 2013-2014 eğitim-öğretim yılında uygulama yapma isteği Müdürlüğümüzce uygun görülmüştür.

Anketler (6 sayfa) araştırmacıya ulaştırılmış olup, uygulama yapılacak sayıda araştırmacı tarafından çoğaltılarak, araştırmanın ilgi (a) genelge çerçevesinde, okul ve kurum yöneticileri uygun gördüğü takdirde gönüllülük esasına göre uygulanmasını rica ederim.

Güler ARIKAN
Müdür a.
Şube Müdürü

EK:
Okul Listesi (1 sayfa)

DAĞITIM:
Altındağ-Çankaya-Gölbaşı-Keçiören
Mamak-Pursaklar-Sincan-Yenimahalle

Bu belge, 5070 sayılı Elektronik İmza Kanununun 5 nci maddesi gereğince güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. Birak teyidi <http://emrs.org.tr> adresinden 7440-4aca-3477-88fa-a773 kodu ile yapılabilir.

Birimler: Mh. Altındağ Tihreci Cd. No: 4/A Yenimahalle/ANKARA Gözetim: İlçe Müdürü: M. M. MAZFER

ERNST NEUFERT

YAPI TASARIM BİLGİSİ

Yapı, Donanım, Mekansal Gereksinim ve Mekanlar arası ilişkiler ile ilgili şartnameler, esas ve standartlar - insan ölçeğinde bina, mekan, tesisat ve ekipman boyutları.

Tasarımcılar, uygulamacılar,
öğrenci ve eğiticiler için El Kitabı

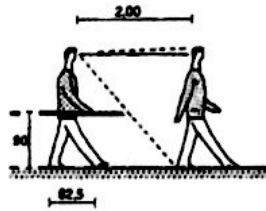
Peter Neufert ve Planungs AG
Neufert Mittmann Graf
tarafından geliştirilmiş
6.200 çizim ve tablo içeren
35. Baskı

EDİTÖR : ÇAĞLA ÖZASLAN
ÇEVİRİ : GİZEM TERCÜME

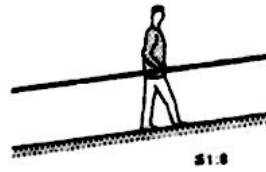
Tel: (0212) 210 50 27
(0212) 210 66 12

MERDİVENLER

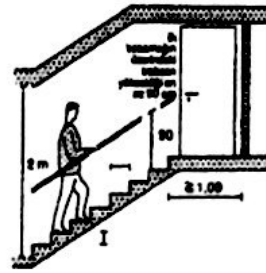
DIN 18 064 - 65, 4174

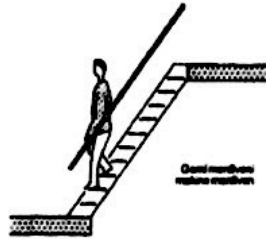
① Yataş yüzeydeki kişinin adım uzunluğu

② Yokuş yüzeyinde adım uzunluğu

③ Yokuş yüzeyinde adım uzunluğu

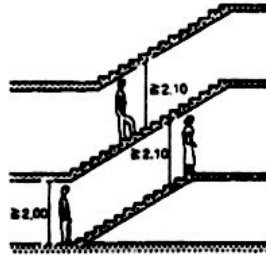
④ Korkuluklu tırmanma tipi merdiven

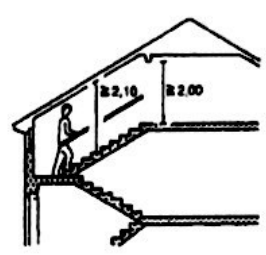
⑤ Normal merdiven 17/29

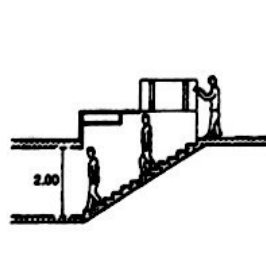
⑥ Trabzanlı merdiven

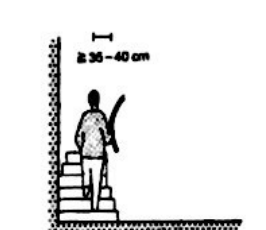
⑦ Düzamlı çıkış üst üste gelen merdivenler

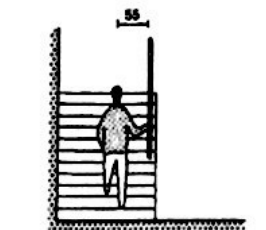
⑧ Kirişler ve direklerle merdiven

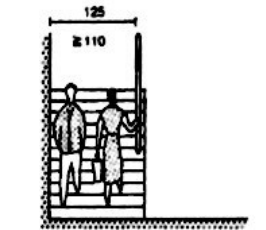
⑨ Bordun inişleri ve kapılara

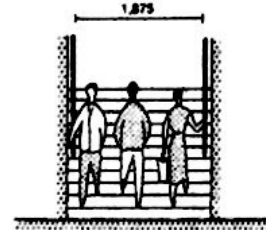
⑩ Çıkış çizgisinin

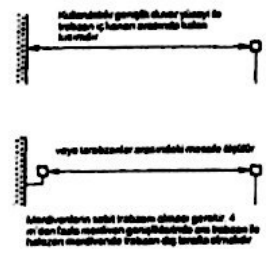
⑪ Düz çıkışlı merdivenlerde

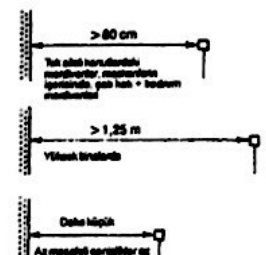
⑫ 2 kişinin yan yana

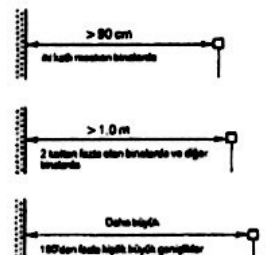
⑬ 3 kişilik genişlik

⑭ Merdivenlerin

⑮ Kullanılabilir

⑯ Bir merdivenin

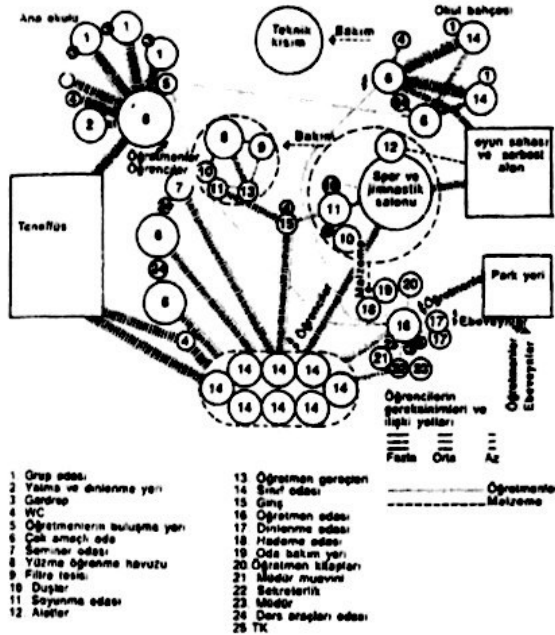
Merdivenlerin yapılış tarzına ilişkin yapısal tarifler farklıdır. DIN 18065 ile merdiven ölçülerine göre veriler düzenlenmiştir. 2 daireden fazla olmayan konutlarda kullanılabilir genişlik en az 0,80 m 17/28 basamak/riht olarak tayin edilmiştir. Yapı uygunluğu olmayan merdivenler ise 0,50m 21/21, uygun olan merdivenler ise 1,00 m 17/28 olarak hesaplanmıştır. Yüksek binalardaki merdivenler 1,25 genişlikte, umumi binalarda istenilen bina boşaltma zamanı göz önüne alınarak hesaplanır (Bkz. S. 466 Tiyatro). Merdiven çıkış yüksekliği ≥ 3 basamak ≥ 18 basamağa kadar (Bkz. Şekil 5). Sahanlık uzunluğu = n-kere adım uzunluğu - 1 basamak derinliği (örn. yokuşta $17/29 = 1 \times 63 + 29 = 92\text{cm}$ veya $2 \times 63 + 29 = 1,55\text{m}$) olması gerekir. Merdiven boşluğuna açılan kapıların çıkış genişliğini etkilememesi de dikkate alınmalıdır.

Bahçe vb. Yerlerde yumuşak çıkışlı bir merdiven yapısı her 3 basamakta bir sahanlık bırakılması sureti ile sağlanır. Böylelikle tiyatrodaki bir merdiven usulce çıkar, bu yasaı olabilir. Yan çıkış veya imdat çıkışlı merdiven aniden hızlı bir biçimde yükseğe çıkışı kolaylaştırmalıdır.

Merdivenler
Asansörler

OKULLAR

Bkz. Yazılı Kaynak

1. Okul sınıflarının alan ve düzenleme şeması

İlköğretim:

Okul bahçeleri ve ana sınıfı, ilkökula ve özürölüler okuluna bitişik biçimde düzenlenmelidir.

Tüm çocukların ilkökula gitme mecburiyeti vardır. İlkokul Almanya'da ilk 4 (Berlin'de 6) öğrenim yılını kapsar, 1-4 sınıflar ilk öğrenimdir.

Tüm gün tedrisat yapan özürölüler okulunda, normal tedrisatlı okullara katılamayan bedensel, ruhsal veya zihinsel bakımdan özürölü çocuklar öğrenim görürler.

Federal Almanya'da ilkökullar 5 (Berlin'de 3) yıl sürer, ancak Bremen'de iki yıllık oryantasyon sınıfı veya Aşağı Saksonya eyaletinde 3 yıl, 5-9 olmak üzere öğrenim görülür.

Ortaokullarda, ilkökolden sonra ilkökolden 6 sınıftan sonra, 5-10 sınıflara kadar öğrenim görülür.

6'ncı sınıftan sonra devam edilen liseler (Gymnasium) 13. sınıfa kadar sürer.

Mesleki okullar:

Mesleki okullarda ilk öğretim detaylı bir şekilde derinleştirilir ve mesleki sahada teorik olarak öğretim yapılır. Öğrenim sözleşmesi veya diğer iş sözleşmesi ile öğrenciler 18 yaşa kadar mesleki okullara devam ederler.

Özürölüler için açılan mesleki okullarda, bedensel, ruhsal veya zihinsel

özürölü veya sosyal açıdan tehlikeye maruz kalan gençler öğrenim görür.

Meslek sahalarna göre ayrılmış meslek edinme okullarına meslek edinme durumunda olan gençler alınır.

Meslek yüksek okullarında, normal tedrisat gören okulları bitiren öğrenciler 1 yıl süre ile yetiştirilir. Yüksek meslek liselerine, lise dengi orta okulların 1-12 sınıfını bitiren öğrenciler Yüksek Meslek Okuluna hazırlamak için alınırlar.

Serbest meslek sahalarnı kapsayan meslek okulları:

Usta okulları, teknik okulları

Yüksek okullar (Bkz. Yüksek okul bölümü)

Okulların tedrisat programları Almanya'nın her bir eyaletinde kendi öğrenim nizamnamesine göre uygulanır.

Kanunlar, nizamnameler, yönetmelikler esas alınarak düzenlenen obje planlaması şunları içerir:

- Eyalet geliştirme, şehir geliştirme, okul geliştirme planlamasından bölgesel ve yerel strüktür verileri,
- Yüzey kullanım planı, imar planı,
- Mahalli durum ve konumu, arazi strüktürü şunları içerir
- Komşu spor alanlarının, yeşil alanların, okul harici tesislerin dahil edilmesi,
- Toplu taşıma araçlarına yakın olması, özel okul taşımacılığı sistemi, yaya trafiği arazi şartları, ebat-biçim ruhsatı yapısal kullanım
- İlkokul ve özürölüler okulu için standart değerler 25 m² / Öğrenci
- Sekonder kademe I + II 22 m² / Öğrenci
- Mesleki okullar, yanı tedrisat 10 m² / Öğrenci
- Tam tedrisat 25 m² / Öğrenci

Mahal programı ve planlaması her bir okul sınıfı veya öğrenim dönemine dair öğrenci sayısı ve her bir sınıf, okul türü, okul biçimi, okul tipine bağlı olarak alan ve yer gereksinimi değişir.

Buna göre okul inşası nizamnamesine uygun olarak numune oda programları mevcuttur. Bu da işletme gereksiniminin esasını teşkil eder:

- Organizasyon, tam gün veya yarım günlük tedrisat, sürekli veya kesintili ders sınıfları
- Pedagojik / didaktik amaçlı özürölüler
- Oda ilişkileri, öğretmen ilişkileri, yüzey gereksinimi ve öğrenim
- Alan imkanları ve gereksinimleri
- Teknik, aydınlatma-ışıklandırma, klima-havalandırma-ısıtma, tesisat, elektrik, radyo, TV, telefon, su, atık su.

Engelliler okulu:

Alman Eğitim Kurulunun eğitim komisyonu - pedagojik ve sağlık açısından mümkün ise - engelli ve engelli olmayan öğrencilerin okullarda kaynaştırılmasını amaçlar. Bu, tüm okulların engellilere uygun hale getirilmesi demektir.

Giriş kısmı için mesken	Okul sınıfı ve okul tipi	Öğrenci yaşı	Sınıf	Her okul için öğrenci sayısı	1 öğrenim yılı için öğrenci	Her öğrenim grubu için öğrenci (Öm. Sınıf min./max./ standart değer)	Her bir yaş için gruplar
takr. 2000-4000	İlköğretim Çocuk bahçesi	3-5	-	60-120 max. 180	30-60	15/25/20	2-4
takr. 2000-10000	Primer kademe ilkökul	6-10 veya 5-12	1-4 1-6	250-500 max. 600-850	30-150	Sınıf 1 15/30/20 Sınıf 2-4 18/35/25	2-4
Okul türüne bağlıdır	Her yılın doğum oranının takr. % 5 normal okula entegre edilemeyenler için özürölüler okulu	5-15 max. 25 yaşa kadar	Ön Alt Orta Üst Meslek Sınıfı	Okul türüne bağlıdır 100-500		6/13/10 Her bir okul türü için 12/24/18	-
takr. 10000-20000	Sekonder kademe I: Karma okulun üst kısmı	10-18 veya 12-18	5-10 7-10	1200-1800 2000-2500	150-300	20/35/30	Ortaokul Lise dengi okul en az Lise en az
takr. 60000-120000	Sekonder kademe II: Karma okulun üst kısmı / Tüm öğrenim tam gün ve yarım gün okulu öğrencileri	16-18	11-13	2500-4000 takr. 6000'e kadar	En az 80-100 900-1800	Lise 13/25/22 Mesleki okullar Teorik 13/30/22 İş yeri: 8/16/14	En az 4 6-12

2. Standart değerler

Okullar

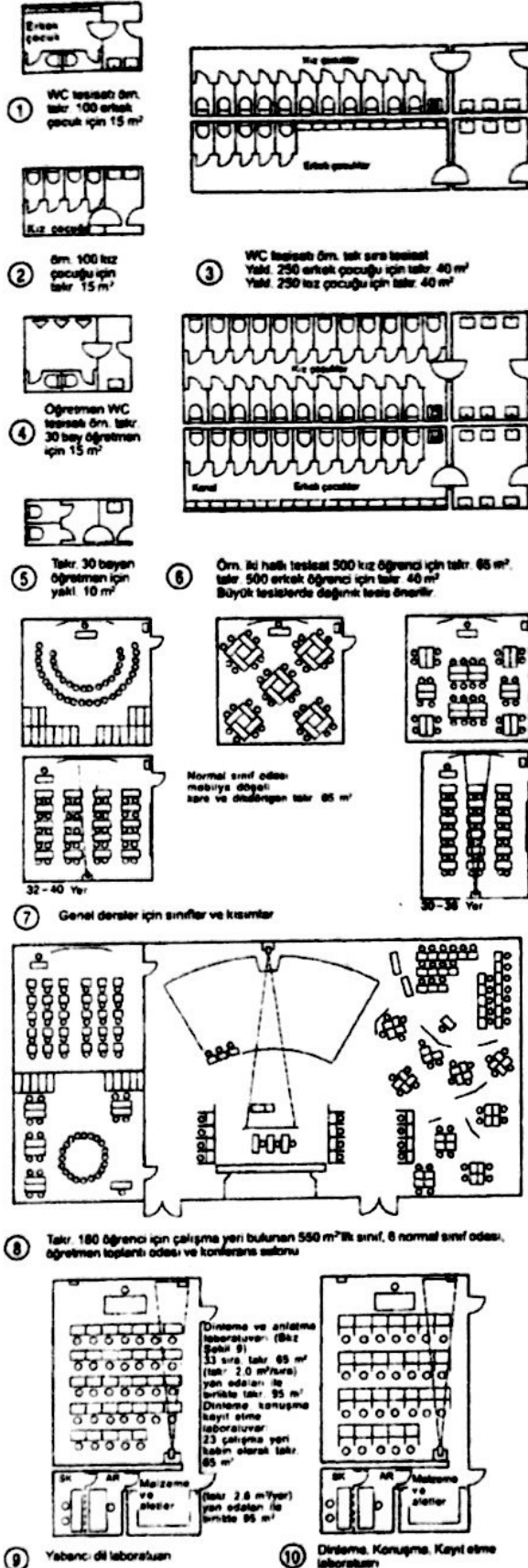
OKULLAR

Bkz. Yazılı Kaynak

İlk öğretim			3 Öğrenim araçları odası	her biri için 10-15 m ²
Örn. 2 veya 3 bölümlü			1 Öğrenci kütüphanesi için oda	60-65 m ² veya 70-75 m ²
10 (12) veya 15 (18) sınıf odası	her biri için 65-70 m ²		1 Öğrenci idaresi odası	15-20 m ²
(10. orta öğrenim yılı)			1 Eğlence düzenleme odası (En fazla öğrencilerin yarısı için 1 m ² /Öğrenci)	
3 kurs odası	her biri için 45 m ²		İdare	
Fen Bilimleri			1 Öğretmenler odası (Toplantı odası)	80-85 m ²
1 veya 2 uygulamalı alıştırmaya sınıfı	her biri için 70 -75 m ²		Öğretmenler çalışma odası	
1 veya 2 ön hazırlık sınıfları			ve öğretmenler kütüphanesi	100-105 m ²
Malzeme sınıfı	her biri için 40 m ²		(İki oda birleştirilebilir)	
1 Fotoğraf işi çalışma grubu sınıfı			1 Müdür odası	20-25 m ²
Ev idaresi			1 Müdür muavini odası	20-25 m ²
1 Mutfak	70-75 m ²		1 Büro odası	15-20 m ²
1 Ders ve beslenme sınıfı	30-40 m ²		1 Velilerle görüşme odası	20-25 m ²
Malzeme ve ev idaresi için makineler	30-40 m ²		1 Hademe odası (Süt dağıtımı)	20-25 m ²
1 Çamaşırhane ve soyunma odası	15-20 m ²		Spor	
Sanat eğitimi ve Araç-gereçler ve tekstil			Beden Eğitimi salonu her bir 10-15 sınıf	
1 Teknik Araç-gereçler üzerine çalışma sınıfı			Her 1 eğitim grubu için 15 x 27 m	
1 Sanat Araç-gereçleri üzerine çalışma sınıfı			Gereksinimlere göre spor alanı	
1 Gereç odası				
1 Çamaşırhane ve soyunma odası	beraber takr. 180 m ²		Lise	
1 Tekstil biçimlendirme çalışma sınıfı	70-75 m ²		18 { 12 Sınıf odası	65-70 m ²
2-3 Ders aletleri sınıfı	her biri için 10-15 m ²		5 { 6 Sınıf odası (Üst)	50 m ²
1 Öğrenci kütüphanesi ve öğrenci dergi odası	60-65 m ²		2 Geçme sınıfı odası	65-70 m ²
1 Öğrenci idaresi odası	15-20 m ²		3 Geçme sınıfı odası	50 m ²
1 Eğlence düzenleme odası (En fazla öğrencilerin yarısı için 1 m ² /Öğrenci)			1 Karma sınıf (Coğrafya, Tarih)	
İdare			1 Sosyal Bilimler sınıfı	50 m ²
1 Öğretmenler odası (Toplantı odası)	60-65 m ²		Fen Bilimleri	
Öğretmenler çalışma odası ve öğretmenler kütüphanesi	80-85 m ²		Fizik ve Biyoloji	
1 Müdür odası	20-25 m ²		Her 1 Sınıf	55-60 m ²
1 Büro odası	15-20 m ²		Her 1 depo ve materyal odası	30-35 m ²
1 Velilerle görüşme odası	20-25 m ²		Her 1 ön hazırlık sınıfı	30-35 m ²
1 Hademe odası (Süt dağıtımı)	20-25 m ²		Her 1 uygulama ve alıştırmaya sınıfı	70-75 m ²
Spor			Kimya	
Beden Eğitimi salonu her bir 10-15 sınıf			1 Ders ve alıştırmaya odası	80-85 m ²
Her 1 eğitim grubu için 15 x 27 m			1 Hazırlık odası	30-35 m ²
Gereksinimlere göre spor alanı			1 Depo ve materyal odası	30-35 m ²
			2 Fen bilimleri	
			Çalışma grubu odası	her biri 30-35 m ²
			1 Fotoğraf laboratuvar çalışma grubu için oda	20-25 m ²
			Ev idaresi	
			1 Mutfak	70-75 m ²
			1 Ders ve beslenme sınıfı	30-40 m ²
			Malzeme ve ev idaresi için makineler	30-40 m ²
			1 Çamaşırhane ve soyunma odası	15-20 m ²
			Sanat eğitimi	
			1 Çizim salonu (sanat Araç-gereçleri)	80-85 m ²
			2 Teknik eselere dair oda	60-65 m ²
			2 Gereç odası	her biri 20-25 m ²
			1 Çamaşırhane ve soyunma odası	beraber takr. 20-25 m ²
			1 Tekstil biçimlendirme çalışma sınıfı	70-75 m ²
			1 Müzik odası	65-70 m ²
			1 Tali oda	15-20 m ²
			Dil laboratuvarı	
			1 Dil öğrenimi için donanım odası	80-85 m ²
			1 Gereç ve materyal odası	10-15 m ²
			3 Öğrenim araçları odası	her biri için 15-20 m ²
			1 Öğrenci kütüphanesi için oda	70-75 m ²
			1 Öğrenci idaresi odası	15-20 m ²
			1 Eğlence düzenleme odası (En fazla öğrencilerin yarısı için 1 m ² /Öğrenci)	
			İdare	
			1 Öğretmenler odası (Toplantı odası)	80-85 m ²
			Öğretmenler çalışma odası ve öğretmenler kütüphanesi	100-105 m ²
			(İki oda birleştirilebilir)	
			1 Müdür odası	20-25 m ²
			1 Müdür muavini odası	20-25 m ²
			1 Büro odası	15-20 m ²
			1 Velilerle görüşme odası	20-25 m ²
			1 Hademe odası (Süt dağıtımı)	20-25 m ²
			Spor	
			Beden Eğitimi salonu her bir 10-15 sınıf	
			1 eğitim birimi 15 x 27 m	
			Gereksinimlere göre spor alanı	

OKULLAR

Bkz. Yazılı Kaynak

Gardrop tesisi merkezi olmamak şartıyla, sınıflara yakın yerde doğrudan ulaşılabilir olarak yapılmalıdır (Bkz. S. 302, Şekil 6).

Sihhi donanımlar:

Gerekli tuvalet donanımı olan ve lavaboların, klozetlerin ve pisuvarların sayısı toplam öğrenci sayısına, cinsiyetlerine göre, okul inşaatı nizamnamesine göre belirlenmelidir (Bkz. Şekil 11).

Tuvaletler ısıtılabilir ve havalandırma tesisatı olmalıdır. Erkek ve kız çocukların hecelerinin girişleri ayrı olmalıdır. Okullara dair değişik tuvalet donanımlarına ait örnekler için şekil 1 - 6'ya bakınız. Diş ve yatay açılımlar aynı zamanda acil durum çıkışları olarak tasarlanmalıdır. Acil çıkışların genişliği en az 1,00 / 150 kişilik ve derşane kısımlarında 2,00 m koridor genişliği bulunmalıdır. Sınıfların bulunduğu kısımlardaki merdivenler 1,25 m, diğer acil çıkışlar 1,00 m olmalıdır. Çıkış yolları uzunluğu 30 m, merdiven boşluğu kapısından en uzak çalışma yerine kadarki hava hattı 25 m olmalıdır. Merdiven kapasitesi: kullanıcıların sayısına bağlıdır. Merdiven genişliği: her 200 kişiye 0,80 m (en az 1,25 m, ancak 2,50 m'den fazla olmamak şartıyla). Buna alternatif olarak: her 15 kişi için 0,10 m (Sadece en üst kat % 100, diğer katlar % 50 olarak dolma kapasitesi hesaba alınır). Genel derşane kısmı, dolu sınıflar, derşane, dil ve sosyal bilimler için sınıflar, dil laboratuvarları, ders araçları, kartlar ve diğer tali odalara bölünür.

Derşane bölümünde verilen dersler şunlardır:

Dil dersleri, matematik, din dersi, sosyal bilgiler ve siyasi bilimler, seçmeli dersler ve destek dersler (tüm haftalık ders saatlerinin toplam olarak tkr. % 50-70'dir).

Alan gereksinimi: Geleneksel sınıf odaları tkr. 2,00 m²/kişi, çeşitli iç farklılık tkr. 3,00 m²/kişi ve büyük salonlarda ders tkr. 4,50 m²/kişi son olarak gerekli ilave mekanlar.

Standart alan kesiti kare veya dikdörtgen olarak (12 x 20, 12 x 16, 12 x 12 x 10 m), yani max. yer derinliği 7,20 m tek tarafı pencere düzenlemesi mümkündür (Bkz. Şekil 7).

Alan:

Normal sınıf odası: 1,80 - 2,00 m²/öğrenci yeri

Büyük alan: tkr. 3,00 - 5,00 m²/öğrenci yeri

İç yükseklik 2,70 - 3,40 m

Dil laboratuvarı: Genel derşane kısmının iç konumu doğrudan düzenlenmiştir, yakınında mediothek veya kütüphane bulunabilir.

Gereksinim:

Yaklaşık her 1000 öğrenci için tkr. 30 dil laboratuvarı çalışma yeri (Bkz. Şekil 9 - 10)

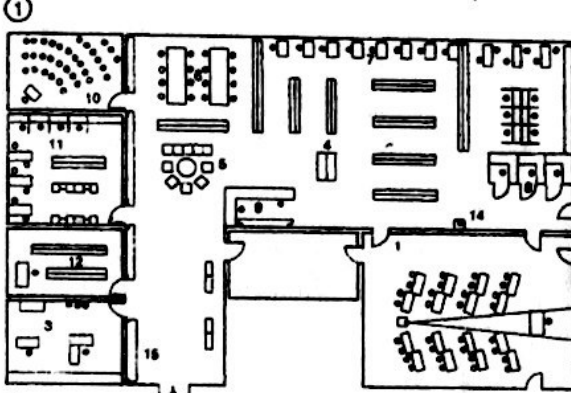
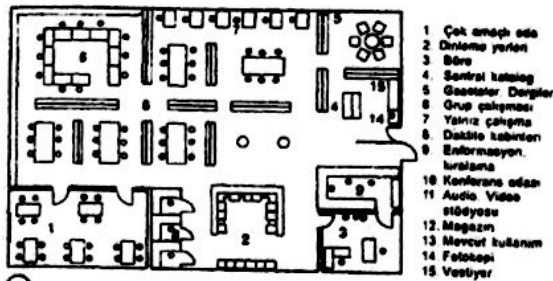
Büyüklük:

Laboratuvar ebatı toplam olarak yaklaşık 80 m², dil laboratuvarı kabini tkr. 1 x 2 m, yer sayısı her bir laboratuvar için 24-30, yani ilave alanlar ile birlikte 48-60 m² olmalıdır.

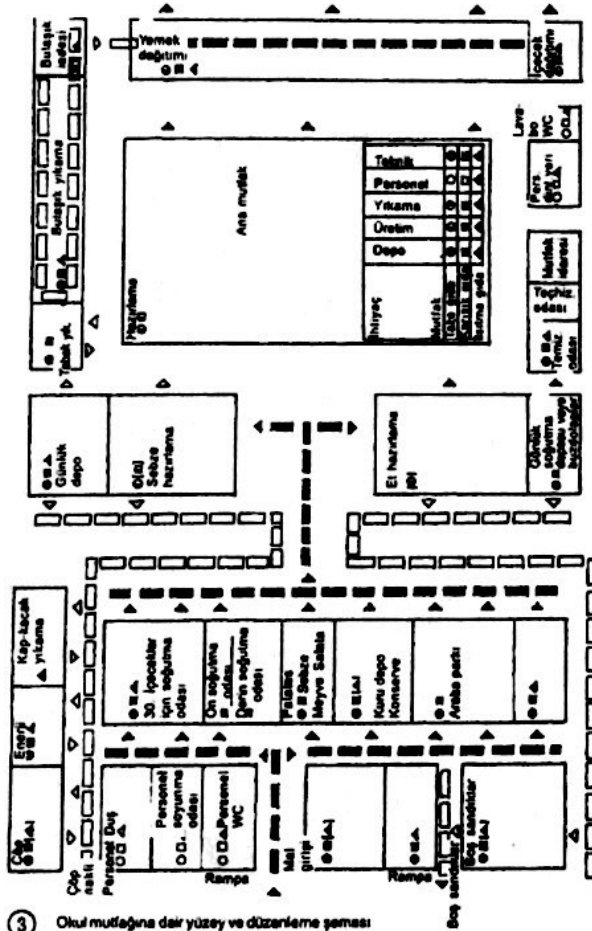
İlave mekanlar: Stüdyo, ses kayıt odası, öğretmen ve öğrenci bekleme için arşiv. Binanın iç kısmındaki dil laboratuvarı yapay ışık ve havalandırma teknik teslati ile donatılmalıdır.

Tanım	Öğretim	Ayrımcılık	Konum	Kullanma	Diğerleri
Sınıf WC	Ön odalı tuvalet	Hayır	Bir sınıfta	Ders saatlerinde	Muhtemelen en az 2 WC ve lavabo
Ders saat WC	Tuvalet tesisatı	Evet	Koridordan veya salondan ulaşılabilir	Ders saatlerinde bir sınıf için	WC'ye her bir sınıfta max. 40 m uzaklıkta veya merdivene ders saat tuvaleti ulaşılabilir olmalı
Teneffüs WC	Tuvalet tesisatı	Evet	Teneffüs bahçesinden veya salondan ulaşılabilir	Teneffüs sırasında sınıflar için	WC binanın yanında değil, teneffüs bahçesinden ulaşılabilir
Öğretmen WC	Tuvalet tesisatı	Ayrımcılık	Öğretmenler veya idareci odalar	Teneffüs sırasında	Muhtemelen öğretmenlerin ve idarecilerin

Okullar

Okul kütüphanesi / Mediothek için örnekler

Okul mutfakına dair yüzey ve düzenleme şeması

OKULLAR

Bkz. Yazılı Kaynak

Kütüphane, Mediothekler ve merkezi tesisler

Görev

Tedrisat, eğitim ve boş vakitler için enformasyon merkezinin yapımı.

Kullanıcılar: Öğrenciler, öğretmenler ve okul harici kullanıcılar

Kütüphaneler ayrıca, öğretmen kütüphanelerini de kapsar ve kitapları ödünç verme, okuma ve çalışma yeri bulunur ve kendi kitap ve dergi envanterlerine sahiptir. Mediothekler, kütüphanelerin geliştirilmiş şeklidir ve buralarda radyo, film, televizyon, kaset, ses bandı için kayıt etme imkanları mevcut olup, işitsel ve görsel malzemeler bulunur.

Standart alan gereksinimi:

Kütüphane ve mediothek birlikte 0,35 - 0,55 m² /öğrenci alan gereksinimine ihtiyaç duyar.

Aynı ayrı:

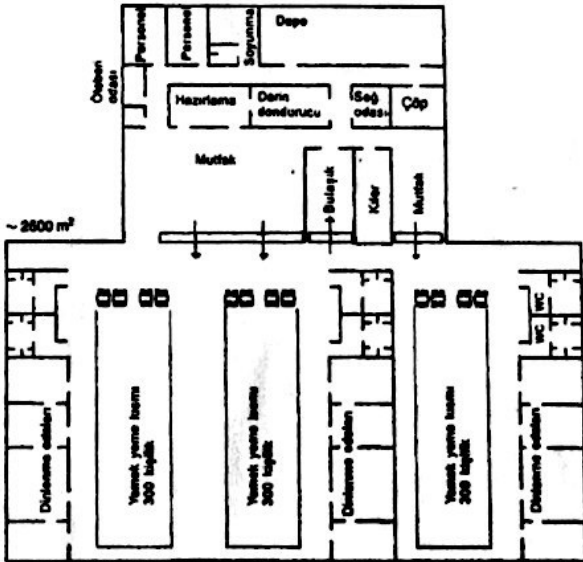
Kitap ödünç verme, kitap teslim alma, her bir çalışma yeri için takr 5 m², katalog yüzeyi ile beraber takr. 20 - 40 m²

Danışma:

Kütüphaneciler, medya pedagogları, medya teknikleri ve her bir eleman için takr. 10 - 20 m²'lik mahall planlanmalıdır. Depolarda kitap istifi her 1000 cilt için takr. 20 - 30 m², her bir kitap raf genişliği takr. 4 m² serbest hareket yüzeyi ile birlikte, okuma yeri, her 1000 cilt katalog için 20 - 40 m², her 1000 cilt ansiklopedi için takr. 20 - 40 m² çalışma bölgesi, genel olarak her 1000 ciltlik ansiklopedi için 25 m² öğrenci/öğretmenlerin % 5'i için en az 30 çalışma alanının her 2 m²'si için 60 m²'lik yer gereklidir. Kütüphanede her küçük çalışma yeri için takr. 2,5 - 3,0 m² yer öngörülür. 8 - 10 kişiden oluşan grup çalışma odası için takr. 20 m² yer tasarlanmalıdır (Bkz. Şekil 1-2).

Mutfak ve Bölmeler

Mutfak ve bölmelerinin miktar ve donanımları, öğrenciler için uygulanan besleme sistemi, yemek dağıtım ve tabiidota göre uygulanır. Öğrenci yemeklerinin dağıtım sistemi ya masa servisi (yemekler bir öğretmen tarafından porsiyonlara bölünerek) veya self servis olarak yapılır. Yemek dağıtım kapasitesi 5 - 15 yemek/dakika veya 250 - 1000 yemek / saat muhtelif personel gereksinimine göre değerlendirilir. Yemek dağıtım sisteminde yüzey gereksinimi 40-60 m²'dir. Yemek salonu öğrencilerin sayısına ve her bir yemek masasının sıra sayısına göre en az 1,20 - 1,40 m²'dir. Büyük yüzeyler tek bölmelere göre taksim edilir. Giriş kısmındaki takr. 40 yemek yeri için 1 lavabo öngörülmelidir (Bkz. Şekil 3-4).

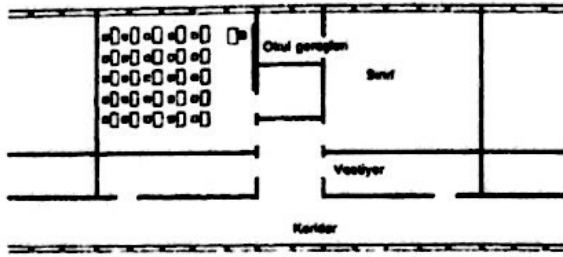

Yemek dağıtım, Buluşma odası ve Yemek yeme alanı

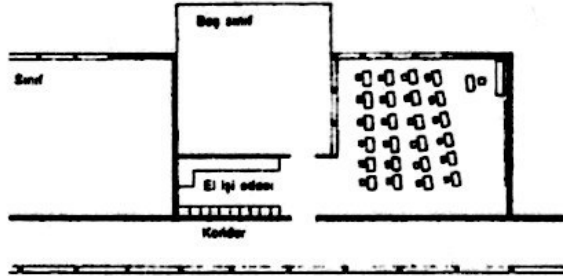
Okullar

OKULLAR

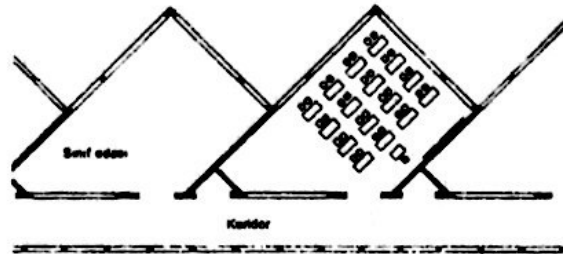
Bkz. Yazılı Kaynak

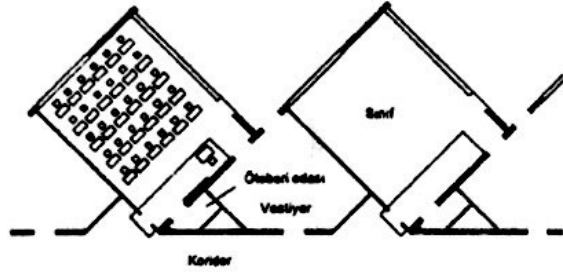
- ① Sınıf, vestiyer ve koridor üzerinden iki taraflı ıslıklandırma ve havalandırma. Her iki sınıf ve okul gereçleri odasının koridor genişletilmesi

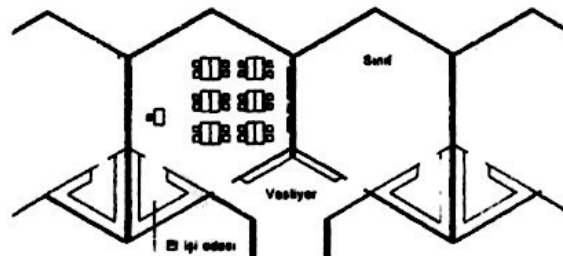
- ② Sınıf, boş sınıf ve el işi odasının birleştirilmesi, model önerisi Mimar: Neutra

- ③ Testere biçiminde plan, karpide olarak rahatlatılma tehlikesi Mimar: Carboneira

- ④ Yüksek pencere, arka cepheden aydınlatmalı sınıf odası. Her bir sınıfın vestiyer ve okuma odası ile koridorun büyümesi Mimar: Carboneira

- ⑤ Kapalı öğen el işi odası ile birlikte sığ köşeli sınıf odası Mimar: Brechtbühnen

İlkokullar:

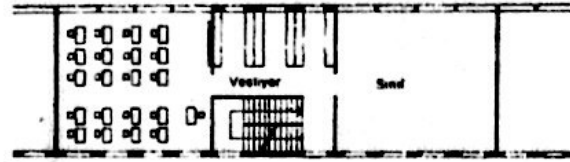
Her bir sınıf için bir ders odası, mümkün olduğunca kare, istisnai durumlarda ise dikdörtgen biçiminde, en fazla 32 öğrencinin sığabileceği şekilde, en az 65 - 70 m² (takr. 2,00 m² x 2,20 m²/ her öğrenci için) iki taraflı aydınlatmalı olarak (Bkz. Şekil 3+8) tasarlanmalı ve mobilya ile döşenebilir olmalıdır.

Ön cephe: katımsız kara tahta, projeksiyon alanı TV, radyo, ses kayıt cihazı için bağlantılar ve bunların yanı sıra girişin veya kara tahtanın yanında el yıkama lavabosu planlanmalıdır. Duvar haritası ve pencerenin kapatılması için imkanlara yer verilmelidir.

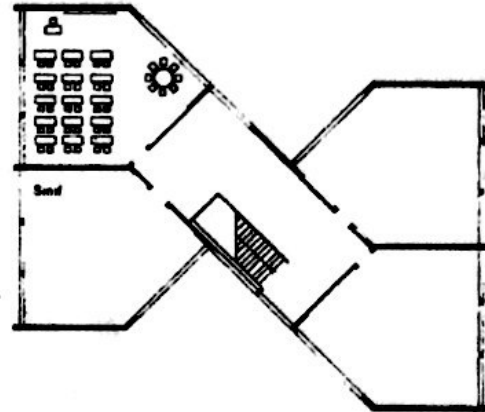
Tekli sınıflar ve grup odalarına dair alternatifler:

2-3 sınıfın birleştirilmesi ile öğretmen-öğrenci-görüşmesi için alan, büyük grup halinde dersane alanı bölme duvarı ile bölünebilir şekilde tasarlanmalıdır. Rüzgarlık ve giriş salonu yatay ve dikey bölme yüzeyleri olarak (sahanlık, merdiven, rampalar) muhtemelen tenefüs salonu olarak 80,50 m²/öğrenci) planlanmalıdır.

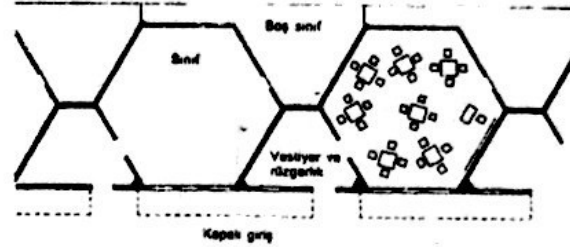
Öğretim araçları odası için takr. 12 - 15 m² yer yeterlidir. Konumu merkezi biçimde, öğretmenler kısmına veya çok amaçlı odalara yakın olarak düzenlenmelidir.

- ⑥ Merdiven boşluğuna yatay olarak iki sınıf, iki taraflı ıslıklandırma Mimar: Schuster

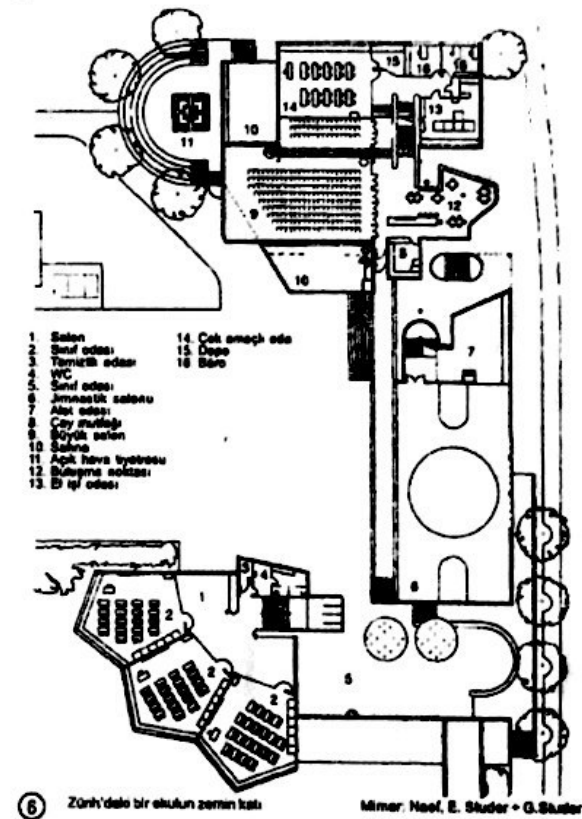
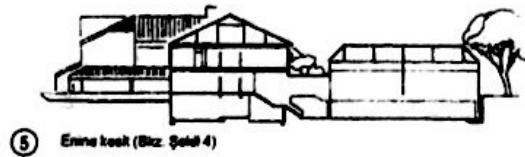
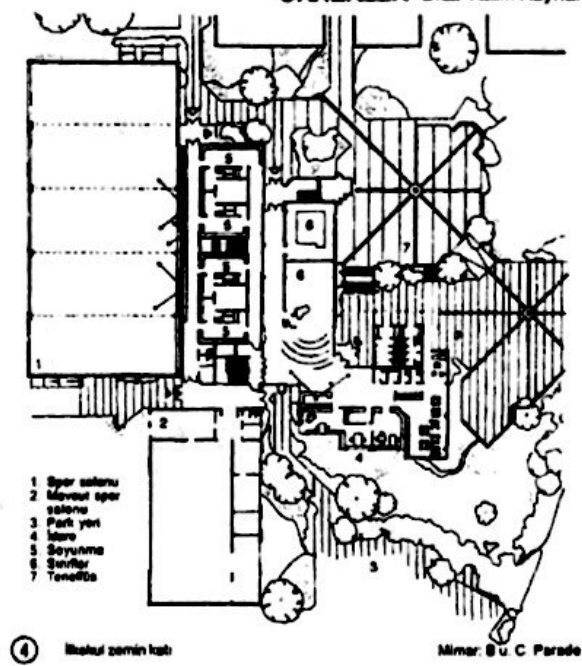
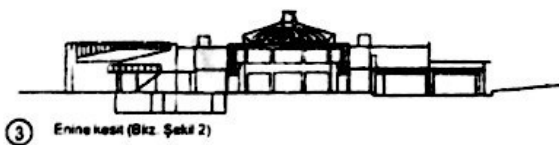
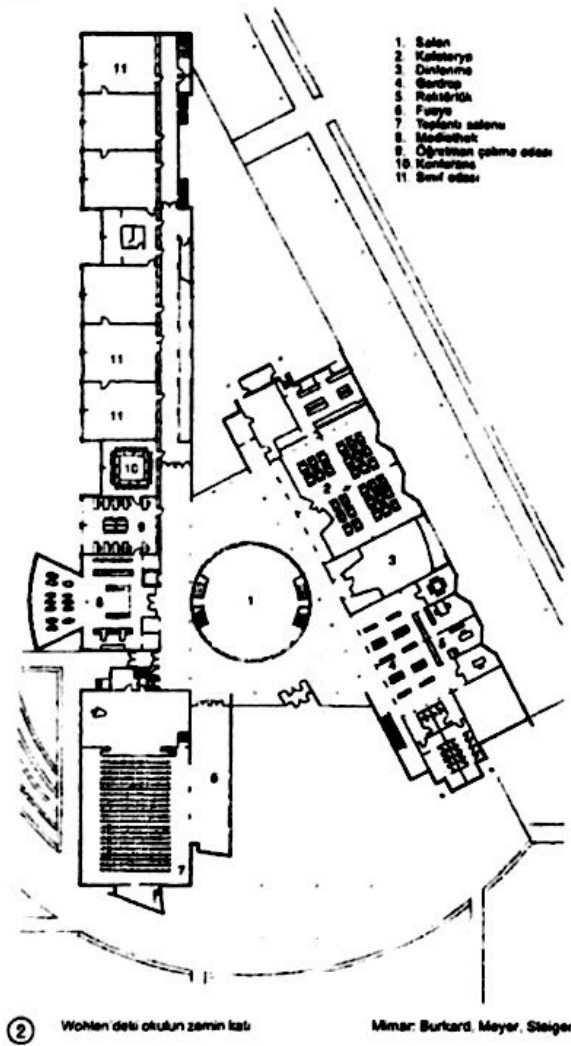
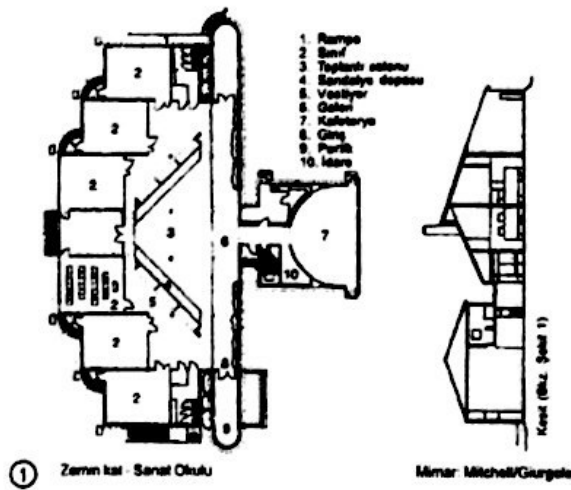
- ⑦ Her katta dört sınıf, iki taraflı ıslıklandırma, grup dersleri için yandan genişletme Mimar: Haefeli, Moser, Steiger

- ⑧ Kondorsuz altın sınıf, vestiyer rüzgarlıkta birleşimi Mimar: Gottwald, Weber

OKULLAR

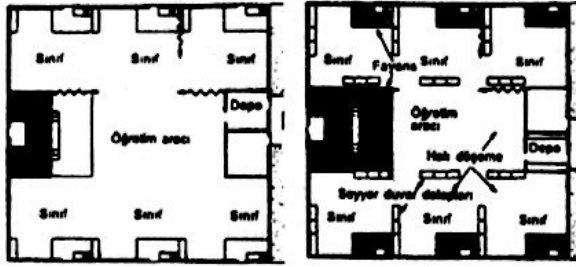
ÖRNEKLER Bkz. Yazılı Kaynak

Okullar

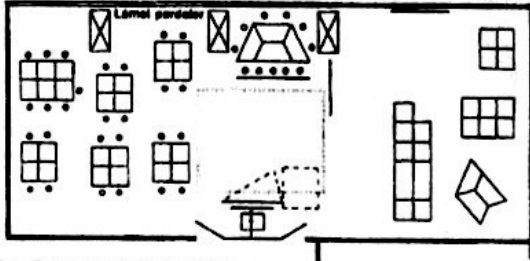
OKULLARDA BÜYÜK MEKANLAR

Bkz. Yazılı Kaynak

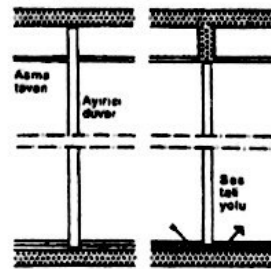

1 Duvarsız sınıf

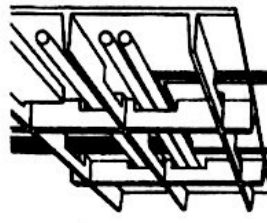
2 Seyyar duvar dolapları ile odanın bölünmesi

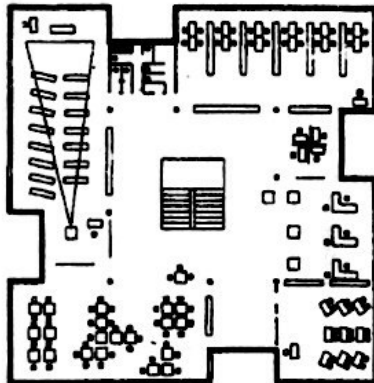
3 Seeheim'deki Tannenberglükü'nün gruplu sınıfları

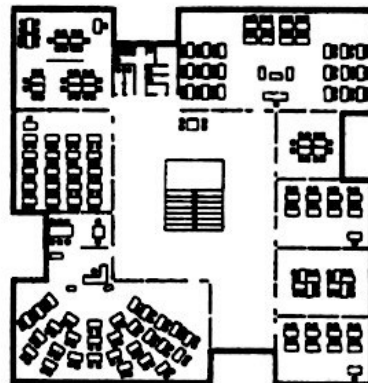
4 Aynı duvarlarda döşeme-tavan birleşimi

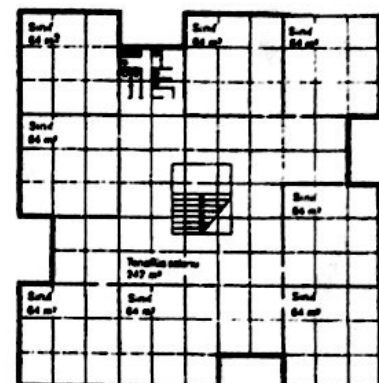
5 Tezelseller için tavan boşluğu

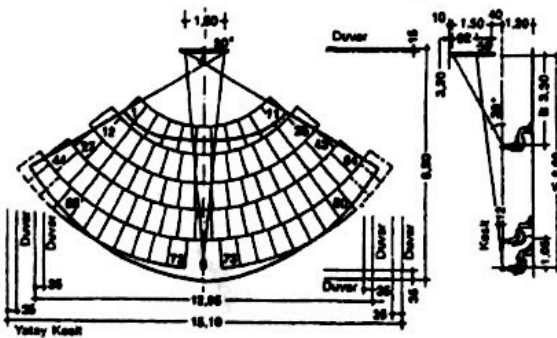
6 8 sınıflı değiştirilebilir plan

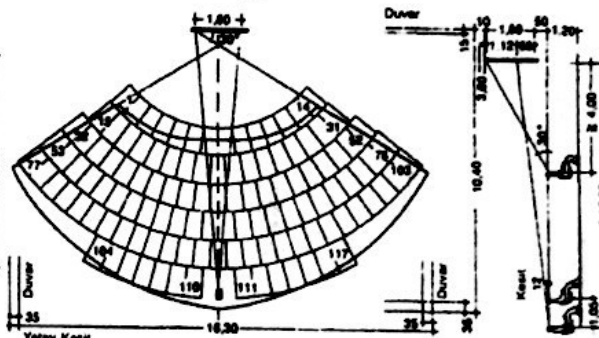
7 Değişik kullanım alanları

8 Farklı gruplar

9 Film, Diye ve Overhead projeksiyonlarda, 10 yaşından büyük öğrencinin yerleşim planı

10 117 öğrenci 210 yaşındaki için

Okulların yapısı, günümüzde, büyük buraların her sahada yaygınlaşmasından dolayı değişmeye başlamıştır. Bunun içindir ki okullarda büyük buralara benzer gereksinimler ön plana çıkmış, ışıqlandırma, havalandırma, akustik, yer ve tavan döşemesi, mobilya ve boya da istenir olmuştur.

Büyük odalardaki en önemli avantaj, fleksibil olmasıdır (Bkz. Şekil 1 + 2 Yazılı Kaynak). Grup eğitiminde (Öğretmenler ekibi) grupta 100 öğrenci için planlanmalıdır. Her bir öğrenci için gereken yüzey tkr. 3,4 m² - 4 m² olmalıdır.

Aynı duvarların sonradan yapılması mümkün kılınmalıdır (Bkz. Şekil 4); (birçok Amerikan örneği mevcuttur). Örnekler için Yazılı kaynaklara bakınız. Alman örneği = Seeheim'deki Tannenberglükü (Bkz. Şekil 3). Ses izolesyonlu bölme duvarların bağlantılarında düşey boru hatları ve duvar yalıtımından problem çıkabilir (Bkz. Şekil 4). Döşeme kaplamaları tekrar sökülebilecek şekilde yapılarak tavan boşluğu tesisat döşemeleri için ulaşılabilir olmalıdır (Bkz. Şekil 5).

40-50 öğrenciden oluşan büyük sınıflar, 25 - 26 öğrenciden oluşan orta sınıflar ile 10 öğrenciden oluşan küçük sınıflara bölünmelidir (Bkz. Şekil 3).

Sökülebilir ızgara kafesler 1,20 x 1,20 m, oda yüksekliği temiz 3 metre olmalıdır. Eski sınıfları büyük oda haline getirebilmek için sökülebilir ara duvarlarla ayırmak gerekir (Bkz. Şekil 4). Hücre tipi yapı biçimleri için şekil 1 + 2 ve 6 - 8'e, projeksiyon uygulamaları için Şekil 9 - 10'daki örnekler bakınız.

Pedagoglar, insanların bir işi kendisi yaptığı zaman, işi bilinçli olarak algılamalarının daha da arttığını vurgulamaktadır. İnsanlar,

Okuduğunun % 10'unu

Duyduğunun % 20'sini

Gördüğünün % 30'unu

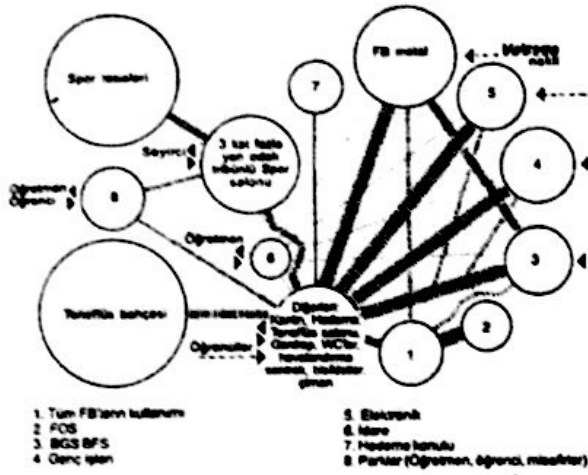
Duyduğu ve gördüğünün % 50'sini

Söylediğinin % 70'ini

kendi hareket kinematiki ile yaptığının % 90'ını bilinçli şekilde saklamaktadır.

OKULLAR

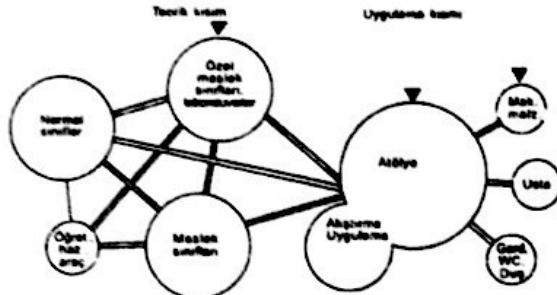
Bkz. Yazılı Kaynak

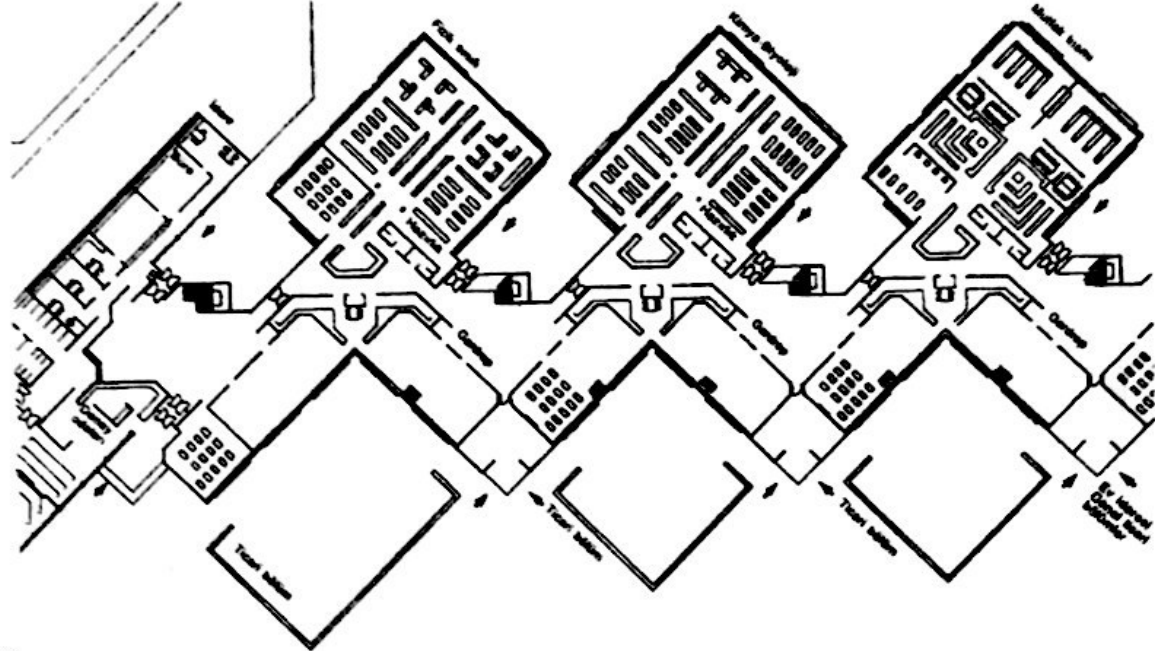
① Yerleşim planı - Meslek Okul Merkezleri

② Ders biçimleri ve alan gereksinimleri

③ Bölümlerin organizasyonu

④ Verilendeki meslek okulunun kesiti

Mimar: Kasper, Dörmner

Mesleğe hazırlık sınıflı veya mesleki ilk öğrenim tedrisatlı meslek okulları, bunun yanı sıra özel meslek okulları, meslek yüksek okulları, çoğunlukla mesleki okul merkezlerinde birleştirilmiştir. Bu okullara 14-18 yaş grubundaki gençlerin yaklaşık % 75'i gider. Mesleki yetiştirme okullarına altı tipik özellikte, okul ve işyeri arasında itili bir prensip oluşturulması söz konusudur. Meslek okulları, temel tedrisat ve mesleki derslerin teorik içeriğini kapsar. İş yerlerinde mesleki sahada öğrencilere pratik uygulamalar verilir. Öğretim 11 meslek alanına hitap etmektedir: 1. İktisat ve İdare, 2. Metal, 3. Elektroteknik, 4. Yapı ve Ahşap, 5. Tekstil ve Giyim, 6. Kimya, Fizik ve Biyoloji, 7. Beski ve Kağıt, 8. Boya ve oda biçimlemesi, 9. Sağlık ve vücut bakımı, 10. Beslenme ve Ev idaresi, 11. Ziraat Ekonomisi. Meslek eğitimi veren okullar bölgesel, strüktürel, spesifik olarak bulunduğu yere özel faktörlere bağlıdır; ortalama 60 000 - 150 000 yurttaşın tam tedrisat ve yan tedrisat gören 2000 - 8000 öğrenci düşmektedir. Okullar ulaşım ve tren yoluna yakın yerlerde olmalıdır. Arsa: yarım gün tedrisat gören öğrenciler için en az 10 m², tam tedrisat gören öğrenciler için en az 25 m² büyüklüğünde olmalıdır. Okul arsa yüzeyinin, gürültü, duman, ses ve tozdan uzak bulunması gerekir ve arsanın genişletilebilmesi için imkanlar mevcut bulunmalıdır. Yapı tarzı ve yapı şekli, arsa üzerinde, kalı: inşa edilebilir (genel ders sınıfları, özel ders sınıfları, idari kısım v.d.) ve edilemez (uygulamalı ders alıştırma kısmı örn. atölyeler, spor alanları) olarak ikiye ayrılır. Okul binaları 2 - 3 katlı olmalı ve istisnai durumlarda daha da yüksek yapılabilmektedir; Ağır makinelerin bulunduğu atölyeler veya kapsamlı malzemelerin olduğu okul bölümü tek katlı olmalıdır.

Giriş: Merkezi mekanlarla, yatay ve düşey birimlere dağılım noktalarını, giriş ve giriş holünü kapsar. Ders sınıfları tedrisata göre ve buradan çıkacak ihtiyaçlarına göre bölünmelidir. Genel olarak bir sınıftan %10 - 20 ilave çıkartılabilir.

-Genel sınıf odaları, normal sınıflar gibi yaklaşık 50 - 60 m², küçük sınıflar yaklaşık 45 - 50 m², büyük sınıflar yaklaşık 85 m², muhtemelen büyük salonlu film ve konferans salonu yaklaşık 100 - 200 m² olmalıdır.

Yapısal gereksinimler, tesis ve donanımlar, diğer okul merkezlerinde olduğu gibidir. Her bir 5 normal sınıfta yaklaşık 20 m²'lik alet odası bulunmalıdır.